

Агар дар ҷаҳон набвад омӯзгор,
Шавад тира аз беҳирад рӯзгор.

ҲАҒТАНОМА АЗ 20-УМИ ИЮЛИ СОЛИ 1932 НАШР МЕШАВАД

№ 2 (12330)
13 январи
соли 2022

ОМУЗГОР

НАШРИЯИ ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН www.omuzgor-gazeta.tj

ФАРМОНИ

Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон

Дар бораи «Солҳои рушди саноат»
эълон намудани солҳои 2022-2026

Мутобиқи моддаи 69 Конституцияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, бо мақсади таъмини амалиявии раванди саноатикунони босуръати кишвар, фармон медиҳам:

1. Солҳои 2022-2026 «Солҳои рушди саноат» эълон карда шаванд.
2. Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷиҳати иҷрои фармони мазкур дар муҳлати шаш моҳ нақшаи чорабиниҳоро таҳия ва барои тасдиқ пешниҳод намояд.

Президенти
Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон
ш. Душанбе
6 январи соли 2022
№309

ФАРМОНИ

Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон

Дар бораи ҷашн гирифтани 35-солагии
Истиқлоли давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон

Бо мақсади таҳкими Истиқлоли давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон, хифзу густариши арзишҳои миллӣ ва таъмини рушди босуботи ҷомеа, фармон медиҳам:

1. Ҷашни 35-солагии Истиқлоли давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон 9 сентябри соли 2026 баргузор карда шавад.
2. Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон Кумитаи тадқиқотро таъсис дода, нақшаи чорабиниҳои ҷашни 35-солагии Истиқлоли давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар муҳлати шаш моҳ таҳия ва барои тасдиқ пешниҳод намояд.

Президенти
Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон
ш. Душанбе
7 январи соли 2022
№311

► КАЛОМИ ПЕШВО

Истиқлол ва рушди босуръати саноат

Нуктаҳо аз Паёми Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон вобаста ба рушди босуръати саноати кишвар (21.12.2021)

Ҳукумати мамлакат ҳадафҳои стратегии миллӣ, яъне таъмин намудани истиқлолияти энергетикӣ, баромадан аз бунбасти коммуникатсионӣ ва табиқ додани мамлакат ба кишварии транзитӣ, хифзи амнияти озуқаворӣ ва дастрасии аҳоли ба ғизои хушсифат, саноатикунони босуръати мамлакат ва васеъ намудани шӯғли пурмаҳсулро тадриҷан амалӣ карда истодааст.

Дар Кодекси андоз дар таҳрири нави, ки амали он аз якуми январи соли 2022 оғоз мегардад, бо мақсади саноатикунони босуръати кишвар, рушди соҳибкориву сармоягузорӣ ва ба ин васила, ташкил кардани ҷойҳои нави корӣ, аввалин маротиба дар даврони соҳибистиклолӣ на танҳо имтиёзу сабукиҳои зикргардида нигоҳ дошта шуданд, балки бо вучуди таъсири манфии онҳо ба қисми даромади буҷети давлатӣ боз иловатан сабукиҳои зиёд пешниҳод гардидаанд.

Бо вучуди корҳои анҷомдодашуда ба дастовардҳои зикргардида, ҳамчунин, ҷиҳати ҳалли пурраи мушкилоти мавҷуда Ҳукумати мамлакат вазифадор аст, ки минбаъд низ ба масъалаҳои баланд бардоштани гуногунсамтӣ рақобатнокӣ иқтисоди миллӣ, густариши раванди рақамикунони иқтисод, татбиқи «иқтисоди сабз», саноатикунони босуръат, истифодаи технологияҳои инноватсионӣ ва рушди неруи инсонӣ афзалият дода, дар ин замина рушди устувору сифатнокӣ иқтисоди миллиро таъмин намояд.

Бинобар аҳамияти бузурги соҳаи саноат дар рушди минбаъдаи мамлакат, ҳалли масъалаҳои иқтимоиву иқтисодӣ ва таъмин намудани иҷрои ҳадафҳои стратегии миллӣ, аз ҷумла, раванди саноатикунони босуръати кишвар пешниҳод менамоям, ки солҳои 2022-2026, яъне то ҷашни 35-сола-

гии Истиқлоли давлатии Тоҷикистон «Солҳои рушди саноат» эълон карда шаванд.

Амалигардонии ҳадафи стратегии саноатикунони босуръати кишвар имкон медиҳад, ки рушди устувори соҳаи саноат ҳамчун тавлидкунандаи арзиши баланди иловашуда таъмин гардида, дар ин раванд даххо ҳазор ҷойи нави корӣ ташкил карда шавад. Дар замони соҳибистиклолӣ шумораи корхонаҳои саноатӣ ба 2360 расонида шуд. Танҳо соли 2021-ум 256 коргоҳу корхонаи нав бо 2500 ҷойи корӣ ба ғайрият оғоз намуд. Аммо бо вучуди имтиёзу сабукиҳои иқтисодӣ иқтисоднашуда барои боз ҳам тезонидани суръати саноатикунони ҳанӯз зиёданд.

Захираҳои бузурги ашёи хомӣ ватанӣ имкон медиҳанд, ки тавас-

сути коркарди пурраи маъдан, аз ҷумла, металлҳои рангаву киматбаҳо, инчунин, коркарди маҳсулоти кишоварзӣ ва растаниҳои шифобахш соҳаҳои саноати металлургия, сабуку ҳӯрокворӣ ва дорусозӣ рушд намуда, дар натиҷа ҳаҷми истеҳсоли маҳсулоти содиротӣ ва ивазкунандаи воридот афзоиш ёбад ва саноатикунони босуръати мамлакат таъмин карда шаванд.

Барои ташкили корхонаҳо бо технологияҳои муосир, паркҳои инноватсиониву технологӣ, марказҳои коркарди иттилоот ва ба ин васила, таъсис додани ҷойҳои нави корӣ ва истеҳсоли маҳсулоти ниҳони дорои арзиши баланди иловашуда бояд тамоми тадбирҳои зарурӣ андешида шаванд.

Дар давоми панҷ соли оянда, яъне дар доираи «Солҳои рушди саноат» тавассути таъсиси корхонаҳои нав,

барқарорсозии иқтисодҳои мавҷуда, афзоиш додани ҳаҷми истихроҷи канданиҳои ғайриметаллӣ ва коркарди маъдан ба ғайрият оғоз кардани боз якчанд корхонаи бузурги соҳаи маъдан оид ба коркарди ниҳони ашёи хом бо таъсиси ҳазорҳо ҷойи нави корӣ имконпазир мебошад.

Ҳамчунин, дар 5 соли минбаъда барои таъмин кардани рушди саноати сабук доир ба таъсиси 5 маҷмааи коркарди ниҳони нахи пахта бо ҷалби беш аз 11 миллиард сомонӣ чораҳои амалӣ андешида. Илова бар ин, бо дарназардошти фароҳамсозии омилҳои ҳавасмандгардонӣ дар корхонаҳои саноатии аз ғайрият бозмонда, аз ҷумла, корхонаҳои насосҳои дар ихтиёри давлат қарордошта, низомии идоракунии корпоративӣ роҳандозӣ ва бо ҷалби бахши хусусӣ ғайриятӣ самаранокии онҳо ҳарчи зудтар таъмин карда шаванд.

Дар самти рушди соҳаҳои муҳталифи саноат зарур аст, ки гузариш ба технологияҳои инноватсионӣ, хусусан, таҷҳизоти каммасрафи барқӣ таъмин гардида, дар ин замина истеҳсоли маҳсулоти рақобатнок бо истифода аз «энергияи сабз» васеъ ҷорӣ карда шаванд.

Вобаста ба талаботи соҳаи саноат зарур аст, ки ба масъалаи баланд бардоштани сифати таҳсилот, таъмили нақшаҳои таълимӣ дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбии кишвар ва тайёр кардани мутахассисони касбҳои нави эҳтибори ҷиддӣ дода шаванд.

Вобаста ба талаботи иқтисоди миллӣ ва расидан ба ҳадафи ҷорӣ стратегии кишвар – саноатикунони босуръат дар самтҳои ҷустуҷӯ ва иқтисоди канданиҳои ғайриметаллӣ ва рушди саноати маъдан олимони мо бояд корҳои таҳқиқотиро вусъат диҳанд.

МУШОВАРА

Ҳалли масъалаҳо вақт меҳақад

5-уми январи соли ҷорӣ дар толори Донишгоҳи техникии Тоҷикистон ба номи академик М.Осимӣ ҷаласаи ҳайати мушовараи Вазорати маориф ва илм «Оид ба ҷамъбасти фаъолияти Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соли 2021 ва вазифаҳо барои соли 2022» баргузор гардид, ки дар он Э.Насриддинзода - Ёрдамчи Президентӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба масъалаҳои рушди иҷтимоӣ ва робита бо ҷомеа, М.Имомзода-вазирӣ маориф ва илм, муовини якум ва муовинони вазири маориф ва илм, намояндагони вазоратҳои қорҳои дохила, молия, рушди иқтисод ва савдо, тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли, саноат ва технологияҳои нав, меҳнат, муҳоҷират ва шугли аҳоли, Прокуратураи генералӣ, Кумитаи давлатии амнияти миллий, Академияи миллии илмҳо, Агентии давлатии назорат дар соҳаи маориф ва илм, Маркази миллии тестӣ, Комиссияи олии аттестатсионӣ, сардорони раёсат, шӯба, бахшҳои дастгоҳи марказӣ ва роҳбарони муассисаҳои тобеи Вазорати маориф ва илм, сардорони сарраёсат, раёсат ва мудирони шӯбаҳои маорифи вилоят ва шаҳру ноҳияҳо, директорон ва ректорони муассисаҳои таҳсилоти касбӣ ва директорони муассисаҳои мақоми ҷумҳуриявӣ дошта иштирок доштанд.

Дар ҷаласа вазири маориф ва илми кишвар М.Имомзода вобаста ба фаъолияти Вазора-

ти маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соли 2021 ҳисоботи муфассал дода, аз ҷумла, таъкид кард, ки Асосгузори сулҳу ваҳдати миллий - Пешвои

ояндаи ободии давлат ва Ватан мебошад. Ин назари неки Роҳбари давлат моро водор месозад, ки барои рушди бемайлони соҳаи маориф, бехтар гардонидани сифати

мавриди таҳлилу баррасӣ қарор дод.

Сипас, Ёрдамчи Президентӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон, оид ба масъалаҳои рушди иҷтимоӣ ва робита бо ҷомеа Э.Насриддинзода сухан ронда, доир ба иҷрои дастуру супоришҳои Президентӣ кишвар, Ҳукумати ҷумҳурӣ, Дастгоҳи иҷроияи Президент, стратегияю барномаҳои давлатӣ дастуру супоришҳои мушаххас дод.

Ректори Донишгоҳи миллии Тоҷикистон Қ.Хушваҳтзода, ректори Донишдаи ҷумҳуриявӣ тақмили ихтисос ва бозомӯзии кормандони соҳаи маориф Х.Қурбонзода, прокурори кало-

ба музокира баромада, ҳисоботи вазири маориф ва илм «Оид ба ҷамъбасти фаъолияти Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соли 2021 ва вазифаҳо барои соли 2022»-ро қаноатбахш арзёбӣ намуда, ҳамзамон, ҷиҳати рушди соҳаи маориф ва илм тақлифу пешниҳодоти худро манзур карданд.

Ҷаласаро вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон Мухаммадҷосиф Имомзода ҷамъбасти намуда, зикр кард, ки новобаста аз қорҳои ба сомонарасонида, ҳоло ҳам камбудии мушкилот дар соҳаи маориф ва

миллат, Президентӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон дар Паёми худ ба Маҷлиси Олии Тоҷикистон (21.12.2021) тамоми раванди маорифи миллии кишварро таҳлилу баррасӣ карда, доир ба рушди нумӯш ва мавқеи он дар ҷомеаи муосир чунин нуктаҳои хирадмандонаро иброз намуданд: “Дар даврони соҳибистиклолӣ мо бунёди маорифи миллий ва ворид гардидан ба фазои таҳсилоти байналмилалӣ ро ҳадафи муҳимтарин ва самти афзалиятноки сиёсати иҷтимоии давлат ва Ҳукумати мамлакат қарор додем. Зеро мо чунин меҷуморем, ки бунёди миллат аз маориф оғоз меёбад ва ғамхорӣ нисбат ба маориф, сармоягузори барои рушди неруи инсонӣ ва

таҳсилот, бунёди муассисаҳои таълимӣ ва иҷрои тамоми дастуру супоришҳои Роҳбари давлат ва Ҳукумати мамлакат бо азму иродаи қавӣ фаъолият намуда, барои ояндаи дурахшони кишвари худ ҷаҳду талоши бештаре намоем.

Дар идомаи маърузаи ҳисоботи вазири фаъолияти соҳа, аз ҷумла, самтҳои таҳсилоти тоҷикӣ ва миёнаи умумӣ, ибтидоӣ ва миёнаи касбӣ, олии касбӣ ва баъдидипломӣ, илм ва инноватсия, маблағгузори соҳа ва таъминоти муассисаҳо бо кадрҳои омӯзгорӣ, таъминоти муассисаҳо бо китобҳои дарсӣ бо бадеӣ, тақмили ихтисос ва бозомӯзии омӯзгорон, сохтмони мучаххазгардонии муассисаҳои таълимӣ ва дигар масъалаҳоро

ни раёсати иҷроӣ қонунҳо оид ба нобалиғон ва ҷавонони Прокуратураи генералӣ М.Наботов, сармутахассиси раёсати рушди соҳаҳои иҷтимоии Вазорати рушди иқтисод ва савдо М.Одиназода

илм ба назар мерасад ва Вазорати маориф ва илм боварӣ дорад, ки ин камбудии тадриҷан ҳал гардида, ислоҳоти соҳа минбаъд низ дар ҳамаи самтҳо идома хоҳад ёфт.

ҶАМЪБАСТ

Мукофотҳо ба ғолибони олимпиадаҳои байналмилалӣ

5-уми январи соли 2022 дар толори Донишгоҳи техникии Тоҷикистон ба номи академик М.Осимӣ ҷаласаи ҳайати мушовараи Вазорати маориф ва илм «Оид ба ҷамъбасти фаъолияти Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соли 2021 ва вазифаҳо барои соли 2022» баргузор гардид, ки дар он ғолибони олимпиадаҳои байналмилалӣ кадрдонӣ шуданд. Аз ҷумла, Мухаммад Баротов-хонандаи синфи 11, литсей барои хонандагони болаёқат дар шаҳри Душанбе барои ишғоли ҷойи дуюм дар байни 83 давлат дар Олимпиадаи умумичаҳонии “ICHO-2021” аз химия, Шаҳзод Назиров-хонандаи синфи 11 литсей барои хонандагони болаёқат дар шаҳри Душанбе барои ишғоли ҷойи дуюм дар байни 83 давлат дар Олимпиадаи умумичаҳонии “ICHO-2021” аз химия, Мухаммадҷон Ҳокимӣ-хонандаи синфи 11 литсей барои хонандагони болаёқат дар шаҳри Душанбе барои ишғоли ҷойи дуюм дар байни 109 давлат дар Олимпиадаи умумичаҳонии “IOI-2021” аз технологияи иттилоотӣ, Шамс Давлатбеков-хонандаи синфи 11 Литсей барои хонандагони болаёқат дар шаҳри Душанбе барои ишғоли ҷойи дуюм дар байни 77 давлат дар Олимпиадаи умумичаҳонии “IBO-2021” аз биология, Вазирҷон Пиров-

хонандаи синфи 11 филиали литсей-интернати тоҷикӣ-русии “Хотам ва ПВ” дар шаҳри Ҳисор барои ишғоли ҷойи сеюм дар байни 121 давлат дар Олимпиадаи умумичаҳонии “IMO-2021” аз математика, Ҷамшед Рустамов-хонандаи синфи 11 филиали литсей-интернати тоҷикӣ-русии “Хотам ва ПВ” дар шаҳри Ҳисор

барои ишғоли ҷойи сеюм дар байни 121 давлат дар Олимпиадаи умумичаҳонии “IMO-2021” аз математика ва Усмонали Пахлавонов-хонандаи синфи 11 филиали литсей-интернати тоҷикӣ-русии “Хотам ва ПВ” дар шаҳри Ҳисор барои ишғоли ҷойи сеюм дар байни 121 давлат дар Олимпиадаи умумичаҳонии “IMO-2021” аз математика бо “Ифтихорнома”-и Вазорати ма-

ориф ва илм ва маблағи пулӣ кадрдонӣ шуданд.

Бояд қайд кард, ки хонандагон Шаҳзод Назиров дар панҷ соли охир дар 4 олимпиадаи умумичаҳонӣ байналмилалӣ аз фанни химия иштирок намуда, сазовори 1 медали тилло, 3 медали нуқра ва 1 медали биринҷӣ, Мухаммадҷон Ҳокимӣ дар

9 олимпиадаи умумичаҳонӣ байналмилалӣ аз фанни математика иштирок намуда, сазовори 3 медали тилло, 1 медали нуқра ва 5 медали биринҷӣ, Ҷамшед Рустамов дар панҷ соли охир дар 10 олимпиадаи умумичаҳонӣ байналмилалӣ аз фанни математика иштирок намуда, сазовори 1 медали тилло, 4 медали нуқра ва 5 медали биринҷӣ гардидаанд.

Инчунин, ба роҳбарияти литсей барои хонандагони болаёқат дар шаҳри Душанбе, филиали литсей-интернати тоҷикӣ-русии “Хотам ва ПВ”, Мактаби Президентӣ барои хонандагони болаёқат дар ноҳияи Данғара, литсей-интернати Президентӣ барои кӯдакони болаёқати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шаҳри Душанбе, мактаби Президентӣ барои хонандагони болаёқат дар шаҳри Кӯлоб барои фаъолияти пурмахсул дар соҳаи илму маориф, таълиму тарбияи насли наврас, рушди ҳаракати олимпӣ ва ишғол намудани ҷойҳои сазовор дар олимпиадаҳои ҷумҳуриявӣ байналмилалӣ бо “Сипоснома” ва маблағи пулӣ кадрдонӣ шуданд.

Тухфаҳоро вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон Мухаммадҷосиф Имомзода дар фазои тантанавӣ ба ғолибони олимпиадаҳо ва роҳбарияти муассисаҳои таълимӣ тақдим намуд.

Нишон ба ғолиби озмун

5-уми январи соли ҷорӣ дар Донишгоҳи техникии Тоҷикистон ба номи академик М. Осимӣ ҷаласаи ҳайати мушовараи Вазорати маориф ва илм “Оид ба ҷамъбасти фаъолияти Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соли 2021 ва вазифаҳо барои соли 2022” баргузор гардид, ки дар он вазири маориф ва илм Мухаммадҷосиф Имомзода ба мутахассиси Маркази таҳия, нашр ва муомилоти китобҳои дарсӣ, илмию методӣ, ҳамзамон, ғолиби даврии ҷамъбасти озмуни ҷумҳуриявӣ “Фурӯғи субҳи доноӣ китоб аст” Наврӯзи Ҷумъамурод нишони “Аълоии маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон” ва мукофоти пулӣ тақдим намуд.

Наврӯзи Ҷумъамурод дар даврии ҷамъбасти озмуни ҷумҳуриявӣ “Фурӯғи субҳи доноӣ китоб аст” дар номинатсияи адабиёти ҷаҳон дар миёни аспирантону докторантон ва ходимони илмӣ ва адабии муассисаҳои илмию эҷодӣ соҳиби ҷойи дуюм гардида буд.

Мавсуф хатмкардаи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ва Институти адабии ба номи Максим Горкий, мебошад. Вай узви Иттифоқи журналистони Тоҷикистон, ва муаллифи якчанд маҷмуаи шеърӣ аст.

Маркази матбуоти
Вазорати маориф ва илми
Ҷумҳурии Тоҷикистон

МАСЪУЛИЯТ

Дар Паёми навбатии Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурӣ (21.12.2021) таъони паҳлуҳои сиёсати дохилӣ ва хориҷии мамлакат мавриди таҳлилу баррасӣ қарор гирифтаанд.

Дар Паёми вобаста ба 30-солагии Истиқлоли давлатӣ дастовардҳои 30 соли мамлакат бозтоб гардиданд. Сарвари давлат хангоми ироаи Паём дар оғоз перомунӣ сулҳу ваҳдати миллӣ, ки дастоварди беназири замони соҳибистиклолии кишвар мебошад, батафсил суҳанронӣ намуданд. Аз ин рӯ, ба мо, омӯзгорон, зарур аст, ки минбаъд наслро ба камол расонем, ки дар таҳкими сулҳу субот саҳмгузор бошанд. Барои ин моро мебошад, хангоми ба роҳ мондани машғулиятҳо мунтазам расидан ба кадрӣ сулҳу субот ва шукргузор буданро ба насли наврас талқин намоем. Дар ин масъала Пешвои миллат бамаврид таъкид карданд: «Барои расидан ба бузургтарин

сохтмону бунёди мактабҳо ва дастовардҳои хонандагони тоҷик дар озмуну олимпиадаҳои бонуфузи байналмилалӣ мушоҳида намуд. Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба масъали неруи зехнӣ ва тарбияи кадрҳои соҳибхитососу донишманд таваҷҷуҳи махсус зоҳир менамояд ва баланд бардоштани сифати таълиму тарбияро дар муассисаҳои таълимӣ аз вазифаҳои аввалиндараҷаи аҳли маориф меҷуморад. Ин масъала дар Паём махсус таъкид гардидааст: «Бо вучуди он ки раванди таҳсил дар муассисаҳои таълимӣ ба низомӣ муайян даромадааст, зарур аст, ки барои боз ҳам баланд бардоштани сатҳи сифати таҳсилот, омода кардани кадрҳои баланддих-

Рисолати омӯзгорон бештар аст

дастоварди замони истиқлолият – сулҳу оромӣ, суботи сиёсӣ ва ваҳдати миллӣ, ноил шудан ба зиндагии босаодати имрӯза ва бунёди Тоҷикистони навин, ки ҳоло аҳли башар онро мешиносанд ва эътироф мекунад, мардуми шарафманди тоҷик содиқона заҳмат кашиданд, мушқилоту маҳрумиятҳои ниҳоят вазнинро аз сар гузарониданд, фидокориву ҷоннисориҳо нишон доданд ва қаҳрамонона карданд. Дар замони муосир масъалаи таъмини амният ва сулҳу ваҳдат аҳамияти бештар пайдо кардааст. Амалиёти зиддибашарӣ ва таҳрибкоронаи гурӯҳҳои террористиву экстремистӣ давра ба давра вусъат меёбад ва ин аз мушқилоти ҷиддии ҷомеаи имрӯза мебошад.

Ҷамҷунин, дар замони соҳибистиклолии кишвар се ҳадафи стратегияи миллӣ татбиқи амалии худро ёфт.

Инак, ҳадафи ҷоруми миллӣ – саноатунонии босуръати кишвар дар мамлакат амалӣ гардида истодааст ва аз ҷониби Пешвои миллат солҳои 2022-2026 «Солҳои рушди саноат» эълон гардид. Ин нукта аҳли маорифро водор менамояд, ки дар ин ҷода қадамҳои устувор гузоранд ва насли донишманду соҳибтаҳассусро ба камол расонанд.

Шоистаи таъкид аст, ки дар Паёмҳои Пешвои миллат масъалаи рушди маорифи миллӣ ба таври ҳамешагӣ дар меҳвар қарор дорад. Инро метавон дар

тисос, омӯхтани забони давлатӣ, таъриху фарҳанги бостонии халқи тоҷик, боло бурдани завқу рағбати хонандагон ба омӯзиши фанҳои риёзӣ, дақиқ, табиӣ, технологияҳои иттилоотӣ ва аз худ кардани забонҳои хориҷӣ, махсусан, забонҳои русиву англисӣ таваҷҷуҳи аввалиндараҷа зоҳир карда шавад».

Бояд гуфт, ки равобити дипломатии Тоҷикистон бо аксари кишварҳои ҷаҳон ба роҳ монда шудааст ва ин омил мо – омӯзгоронро водор менамояд, ки ба масъалаи забонмӯзии насли наврас диққати ҷиддӣ зоҳир намоем. Барои ин зарур аст, ки аз ҳурдсолӣ хонандагонро ба омӯзиши забонҳои хориҷӣ шавқманд гардонем, то тавонанд бо забонҳои хориҷӣ, махсусан, англисӣ русӣ озодона тақаллум намоянд: «...зарур аст, ки таълими забонҳои хориҷӣ, махсусан, русиву англисӣ дар тамоми факултаву шӯбаҳои мактабҳои олии боз ҳам бештар ба роҳ монда шавад».

Дарвоқеъ, Паёми навбатии Пешвои миллат ба сифати роҳнамову хидоятгари имрӯзу фардои аҳли маорифи кишвар хидмат мекунад ва дар таъя ба он мо – аҳли маорифро мебошад баҳри татбиқи амалии он бештар ҷаҳду талош намоем.

Тухфа ХИСРАБЕКОВА,
директори литсейи №1-и
шаҳри Бӯстон

ҶАМОИШ

Баррасии масоил ва мушқилоти маориф

Дар Донишгоҳи техникаи Тоҷикистон ба номи академик М. Осимӣ вобаста ба омӯзиши Паёми Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ-Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамоиш баргузор гардид, ки дар он вазирӣ маориф ва илм Ҷумҳурии Тоҷикистон Муҳаммадҷусуф Имомзода, муовини якуми вазирӣ маориф ва илм Муҳаммадҷусуф Саломӣён, муовини вазирӣ маориф ва илм Гулҷеҳра Ғанизода, сардорони раёсату шӯба ва бахшҳои дастгоҳи марказӣ, роҳбарони муассисаҳои тобон вазорат, сардорони сарраёсат, раёсат ва мудирони шӯбаҳои маорифи вилояту шаҳру ноҳияҳо, директорони мактаб-интернатҳо ва муассисаҳои мақоми ҷумҳуриявирошта иштирок намуданд.

Муовини якуми вазирӣ маориф ва илм Муҳаммадҷусуф Саломӣён дар мавзӯи «Рушди маориф дар меҳвари Паём» суҳан ронда қайд кард, ки Президенти мамлакат зимни таҳлили бахши иҷтимоӣ ба соҳаи маориф таваҷҷуҳи ҳоса зоҳир намуданд.

Маврид ба таъкид аст, ки дар тӯли 30 соли Истиқлолияти мамлакат аҳли маориф ва илми кишвар, дар баробари тамоми сокинони мамлакат дар устувор гардонидани пояҳои давлатдорӣ ва сиёсати иҷтимоӣ кишвар дар атрофи назару афкори созанда ва бунёдкоронаи Пешвои миллатро сармашки қори худ карда, муттаҳид гардида,

дар рушду нумӯш ва тарғибу ташвиқи низомӣ кунунӣ сиёсӣ мамлакат саҳми назаррас гузоштаанд.

Сарвари давлат зимни ироаи Паём раванд ва рушди бо-

ста ба ин нуктаҳои созандаи Президенти мамлакат якҷанд стратегия ва барномаи давлатӣ, аз қабили Стратегияи рушди фанҳои риёзӣ, дақиқ ва табиӣ дар соҳаи ма-

суботи соҳаи маорифро дар тӯли тантанаҳои истиқлоли кишвар мусбат арзёбӣ карда, барои боз ҳам бештар хубтар ба роҳ мондани фаъолият ва таҳкими низомӣ маориф ҷунин ибрази андеша карданд: «Бо вучуди он ки раванди таҳсил дар муассисаҳои таълимӣ ба низомӣ муайян даромадааст, зарур аст, ки барои боз ҳам баланд бардоштани сатҳи сифати таҳсилот, омода кардани кадрҳои баландхитосос, омӯхтани забони давлатӣ, таъриху фарҳанги бостонии халқи тоҷик, боло бурдани завқу рағбати хонандагон ба омӯзиши фанҳои риёзӣ, дақиқ, табиӣ, технологияҳои иттилоотӣ ва аз худ кардани забонҳои хориҷӣ, махсусан, забонҳои русиву англисӣ таваҷҷуҳи аввалиндараҷа зоҳир карда шавад».

Тавре оғайи дорем, воба-

риф ва илм то давраи соли 2030 ва Барномаи давлатии тақмили таълим ва омӯзиши забонҳои русӣ ва англисӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон то давраи соли 2030 ба тасвиб расид, ки барои амалӣ намудани дастуру супоришҳои Роҳбари давлат дар соҳаи маориф мусоидат менамояд.

Дар идома Обидҷон Маҳмудзода-сармутахассиси раёсати илм ва инноватсия ва Киromиддин Назаров-директори Маркази ҷумҳуриявии технологияи информатсионӣ ва коммуникатсия суҳан ронда, вобаста ба даври ҷумҳуриявии озмунӣ «Фурӯғи субҳи доноӣ китоб аст» ва рақамикунунӣ соҳаи маориф андешаҳои худро ибраз намуданд.

З. ҲУСЕЙНОВА,
қорманди Маркази
матбуоти Вазорати
маориф ва илми ҷумҳурӣ

ҶАМКОРӢ

Воҳӯрии Муҳаммадҷусуф Саломӣён бо Марат Бегалиев

11-уми январи соли равон дар маҷлиси Ҷамъияти маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон воҳӯрии муовини якуми вазирӣ маориф ва илм Муҳаммадҷусуф Саломӣён бо директори минтақавии Internews дар Осиёи

дастгирӣ кардаем, ки ин ташкили Маркази саводнокии расонаии назди факултети журналистикаи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ва ифтидои ду Хонаи саводнокии ВАО дар шаҳрҳои Хучанд ва Хоруғ мебошад. Маркази саводнокии расонаӣ ҳоло фаъолияти босамар дошта, дар баланд бардоштани саводнокии расонаии устодону донишҷӯён саҳми арзанда мегузорад.

Инҷунин, зикр гардид, ки дар доираи фаъолияти ин ташкилот чандин дастурамали таълимӣ аз ҷониби мутахассисони ташкилот омода шудааст, ки яке аз он «Дастурамали таълимӣ оид ба саводнокии расонаӣ барои устодони донишгоҳҳои Тоҷикистон» мебошад.

Муовини якуми вазирӣ маориф ва илм М. Саломӣён изҳор дошт, ки дар доираи ҳамкорихоӣ ҷойдошта вобаста ба татбиқи пешниҳодҳои ироашуда ҷораҳои зарурӣ андешида мешаванд.

Бояд гуфт, ки филиали Интерньюс Нетворк дар Тоҷикистон зиёда аз 20 сол аст, ки рӯзноманигоронро таълим медиҳад ва дастгирӣ мекунад. Лоихаи MediaCAMP соли 2018 оғоз ёфта, дар се самт рушд меёбад: дастгирии рӯзноманигорон дар эҷоди маводи касбӣ, рушди саводнокии ВАО ва дастгирии қор оид ба тақмили заминаи меъёрии ҳуқуқӣ.

Марказӣ Марат Бегалиев доир гардид, ки дар он ҷонибҳои доир ба тақвияти ҳамкорихо мубодилаи афкор намуданд.

Марат Бегалиев, директори минтақавии Internews дар Осиёи Марказӣ, ибраз дошт, ки яке аз самтҳои афзалиятноки фаъолияти ташкилоти Internews ва лоихаи минтақавии MediaCAMP, баланд бардоштани савияи саводнокии расонаии аҳоли мебошад. Дар ин самт мо як қатор лоихаҳои омӯзиширо

► ХЕШТАНШИНОСӢ

Ҷавонон ва ҳифзи манфиатҳои миллӣ

Мо, ҷавонон, набояд фаромӯш созем, ки мардуми Тоҷикистон масъулияти ҳифзи манфиатҳои миллӣ, таҳкими пояҳои давлатдорӣ, таъмини амнияти суботи кишвар ва ободиву пешрафти мамлакатро асосан ба зиммаи мо вогузор намудаанд.

Дар хотир дошта бошем, ки барои мо аз ҳама муҳим арзишҳои ҳастанд, ки манфиатҳои миллӣ ва давлати-амонро воқеъбинона инъикос менамоянд. Имрӯз шояд мешавем, ки зерини демократия, озодии суҳан, матбуот, таъмини ҳуқуқи озодиҳои инсон, дастгирӣ ба шарҳдорона ва ғайраҳо бисёр аз давлатҳои соҳибқудрат ва созмонҳои ташкилотҳои гуногун манфиатҳои миллӣ халқу миллатҳо ва давлатҳоро зерин по карда, мақсаду ҳадафҳои нопуқу гаразноки худро амалӣ менамоянд. Дар ин ҷода мо, ҷавонон, бояд хушёр ва зирак бошем. Манфиат ва зарари худро зуд дарк кунем, фирефта нашавем. Мо ба демократияе ниёз дорем, ки манфиатҳои миллӣ моро дар худ пурра инъикос намояд. Мо ба озодии суҳан ва матбуоте арҷ мегузорем, ки бар зидди манфиатҳои миллӣ мо тарғибот набарад. Мо бояд ба васоити ахборе тақия кунем, ки бо мақсадҳои гаразнок ва иғвогарии ҷудонандозӣ таъсис наёфта бошанд ва аз ҷониби гурӯҳҳо ва давлатҳои махсус маблағгузорию пуштибонӣ наёбанд. Мо ба ҳамкорон ва шарикони стратегияе аҳтиром мегузорем, ки манфиатҳои миллӣ

худо бо манфиатҳои миллӣ мо дар як сатҳ гуздоранд ва яқрӯя бошанд. Чунки мо низ баробари тамоми давлатҳои дигар қисми ҷудонашавандаи ҷомеаи ҷаҳонӣ ҳастем ва субъекти қомилхуқуқу муносибатҳои байналмилалӣ мебошем ва шарикони давлати мо бояд ҳамаҷониба ба ин арҷгузорию намоянд, чунки дар паси ин, манфиатҳои миллӣ мо меистанд. Инро мо бояд хуб дарк кунем.

Солҳои аввали соҳибқудратии кишвари мо ба майдони бархӯрди манфиатҳои давлатҳои алоҳида ва гурӯҳҳои махсуси сиёсӣ табдил ёфт. Онҳо манфиатҳои худро боло гузошта, манфиатҳои миллӣ моро зерин по карданд. Нангинтар он аст, ки онҳо ин қорро бо дастҳои худӣ фарзандони миллатамон анҷом доданд. Вале оқибат кӣ зарар дид? Хонаи мо сӯхт. Фарзандони миллати мо сарсонӣ саргардон ва гуреза шуданд. Ватани мо валангӯр шуд. Ҷавонписарони модарони мо ба ҳалокат расиданд. Азоби ин ҳамаҳо кӣ қашид? Танҳо худӣ мо. Кӣ Ватани моро обод кард? Танҳо худӣ мо. Фарзандони модари моро бо ҳам ҷанг андохтанд ва худ тамошобини шуданд. Ба ҳоли мо механдиданд. Интизори он буданд, ки мо дигар ба мувофиқа ва сулҳу ваҳдат намерасем ва онҳо кишвари моро пора сохта, байни худ тақсим менамоянд ва ё ба таври меҳостари худ давлат бунёд месозанд. Ин сабаки ҳаёти аст барои мо - ҷавонон.

Мо, ҷавонон, бояд ҳеҷ гоҳ фаромӯш насозем, ки Ватани моро ба ғайр аз худамон дигар ҳеҷ кас обод намекунад. Аз ҷониби дигар, мо бояд шукргузори бошем, ки пурифтхортарин ва пушарафттарин рисолат - обод кардани Ватан бар дӯши мо аст. Ватани мо танҳо барои мо Ватан аст, азизу

муқаддас аст. Барои дигарон - ҷон ба даст овардани манфиат.

Имрӯз тибқи низомии давлатдорӣ кишвари мо сиёсати «Дарҳои қушода»-ро роҳандозӣ намудааст ва бо тамоми давлатҳо, ташкилотҳои минтақавӣ байналмилалӣ ҳамкорӣҳои гузаста ба роҳ мондааст. Дар ин замина фаъолияти озоди иқтисодӣ

сохта, мардумро ба сӯи рушду созандагӣ роҳнамоӣ кунад». (Эмомалӣ Раҳмон) Бисёр шояд мешавем, ки зерини ҳамкорӣҳо ва сармоягузориҳои иқтисодӣ ҳадафҳои сиёсӣ нухуфтаанд. Ин яке аз равандҳои махсуси сиёсӣ дар ҷаҳони муосир махсус меёбад, ки давлатҳои алоҳида, баъзе созмонҳои ташкилотҳои минтақавӣ

худо тараққӣ диҳем ва зиндагии шониста арзандаро барои соқинони кишвар муҳайё намоем.

Манфиатҳои миллӣ мо, пеш аз ҳама, ҳифзи соҳти давлатӣ, истиқлол, ваҳдат, ягонагӣ, истифодаи ҳамаҷонибаи захираҳои табиӣ кишвар, махсусан, захираҳои обӣ, рушди иқтисоди миллӣ, нигоҳдошт ва баланд бардоштани мақоми байналмилалӣ кишвар, арҷгузорию ба забони давлатӣ, арзишҳои миллӣ, таърих, фарҳанг, расму оин ва хувияти миллӣ мебошад.

Имрӯз мушқилтарин қору амал барои мо - ҷавонон дар раванди бархӯрди манфиатҳои давлатҳои абарқудрат, ҳифз карда тавонистани манфиатҳои миллӣ мебошад. Барои ин сатҳи баланди донишҳои замонавӣ, тафаккури муосир сиёсӣ, таҳлили дақиқи равонӣ, ақидавӣ ва сиёсӣ ба мо зарур аст.

«Дар ин ҷаҳони пур аз тазоду рақобатҳои шадиди глобалӣ тақдирӣ имрӯзу ояндаи худро дар даст доштан, истиқлолияти қомилу давлатдорӣ миллӣро ҳифз кардан ва дар ин замина таъмин намудани амнияти кишвару ҷомеа, пуштибонӣ аз манфиатҳои давлату миллат аз мову шумо иҷро кардан боз ҳам бузургро тақозо мекунад».

Ин гуфтаҳои ҳикматбори Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат, Президентӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон моро ба боз ҳам хушёр зирак ва ҳомии воқеи манфиатҳои миллӣ будан даъват менамоянд.

ФАЙЗУЛЛОЗОДА
Ҳусейн Файзулло,
деқани факултети
тарбияи ҷисмонӣ ДТҶТ
ба номи С. Раҳимов,
номзади илмҳои педагогӣ

► ИҚТИСОДИЁТ

Саноати кӯҳӣ - омили муҳими пешрафти кишвар

Баъди ба даст овардани Истиқлоли давлатӣ бо мушкилиҳои зиёди иқтисодӣ нигоҳ накарда, барои рушди соҳаи саноат тавачҷуҳи давлат беш аз пеш зиёд гардида, асоси онро тақвияти истеҳсолот, қоркард ва содироти маҳсулоти тайёр тавассути ворид намудани технологияҳои нав ташкил меод.

Бо мақсади рушди иқтисодии кишвар, зиёд намудани ҳаҷми маҳсулоти саноатӣ ва аз кишвари аграрӣ ба кишвари саноатӣ аграрӣ табдил додани Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз ҷониби Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ, Пешвои миллат - Президентӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон саноатикунони босуръати кишвар ҳадафи қоруми миллӣ эълон гардид. Фароҳам овардани заминаву шароит барои рушди саноати кӯҳию металлургӣ яке аз омилҳои муҳимтарини саноатикунони кишвар махсус меёбад. Зеро Тоҷикистон қорои захираҳои бойи сарватҳои зеризаминӣ, маъдан - металлургияи сиёҳ, ранга, қимматбаҳову нодир мебошад.

Тибқи маълумоти геологӣ ва қорҳои иқтисодӣ, айни замон дар Тоҷикистон зиёда аз 600 қон қашф ва омӯхта шудааст, ки қорои зиёда аз 60 нави ашёи ҳоми маъданӣ гайримаъданӣ мебошад.

Пешвои миллат дар ҳама суҳанронӣҳо ва Паёмҳояшон ба рушди саноати кӯҳию металлургӣ тавачҷуҳи махсус зоҳир менамоянд. Сарвари давлат дар ин маврид қайд намуданд, ки «қоло ҳамагӣ 27 ғои-зи захираҳои мавҷуда истихроҷ ва қоркард шуда истодааст, ки қунин ҳолат ба-рои расидан ба ҳадафи қоруми миллӣ мо қонёқунанда нест». Дар қумҳурий

бахри тақвияти ин самт «Барномаи давлатӣ рушди соҳаи геология барои солҳои 2021 - 2030» таҳия гардидааст. Мавриди қикр аст, ки тақбиқ намудани барномаи мақкур дар ояндаи наздик ба-рои саноати кӯҳию маъдан шароити му-

соидро фароҳам меорад. Ҳамзамон, бояд қайд намуд, ки саноати кӯҳию металлургӣ яке аз соҳаҳои ғонданоки ҳоҷагии халқ буда, барон ғанӣ гардонидани бучаи давлат мусоидат менамояд. Барои минбаъда рушд додани саноати кӯҳӣ ҳамқун қисми таркибии саноатикунони кишвар, пеш аз ҳама, соҳта-ну ба истифода додани қорҳонаҳои нави

саноатӣ, ки бо қоркард ва маҳсулоти тайёр нигаронида шудаанд, дар назар дошта шудааст. Аз қумла, соҳтан ва ба истифода додани қорҳонаи маъдан дар мавзеи Қанҷочи ноҳияи Айни, қорҳонаи металлургӣ дар ноҳияи Ҳисор аз қумлаи ҳақин қорҳонаҳои саноатӣ махсус меёбад. Омили дигаре, ки барои рушди саноати кӯҳӣ мусоидат менамояд, ворид намудани техника ва технологияҳои нави муосир соҳавӣ мебошад. Тавассути қорӣ намудани технологияи муосир қоркарди қурраи ашёи ҳом ва то ба маҳсулоти ниҳой табдил додани он имқонқазир меғардад. Рушди саноатикунони босуръати кишвар тақозо менамояд, ки мутахассисони болаёқат ва қорои тафаккури баланди техникаӣ ватанӣ омода қарда шаванд. Дар омода намудани мутахассисони варзидаи саноати кӯҳӣ нақши Қонишқадаи кӯҳию металлургии Тоҷикистон назаррас аст. Дар қонишқада аз рӯи 15 ихтисос мутахассисони саноати кӯҳӣ омода қарда мешаванд.

Ҳақин тавр, таҳлилҳо нишон медиҳанд, ки рушди ҳамаҷонибаи саноати кӯҳӣ ва омилҳои муҳими саноатикунони кишвар ва омадасозии мутахассисони соҳа вобастагии ақиқ қорад.

Савриддин БОБОҚОНОВ,
омӯзғори Қонишқадаи кӯҳию
металлургии Тоҷикистон

Дар шаҳри Қӯлоб ғолибони озмунҳои қумҳуриявиро ҳавасманд намуданд.

АҶКОР

Каҷамалӣ аз киनावарист

Дар доираи илмҳои сиёсӣ мафҳуми оппозицияси сиёсӣ яке аз категорияҳои калидӣ ба шумор меравад. Сиёсатшиносон мавҷудияти оппозицияро дар ҷомеаи демократӣ яке аз шартҳои асосии рушд арзёбӣ менамоянд. Оппозицияси сиёсӣ, ки дорои мавқеъ ва барномаи худ аст, ҳангоми фаъолияти худ бо пешниҳоди барномаҳои мушаххас кӯшиш менамояд, то дар ҳалли мушкилоти мавҷуда дар баробари ҳукумат саҳми худро гузорад. Албатта, дар мавриди оппозицияси сиёсӣ дар байни муҳаққиқон андешаҳои гуногун вучуд дорад, вале як нуктаи умумӣ ва эътирофшуда ҳамин аст, ки оппозицияси сиёсӣ дар доираи қонуни давлат ва низоми конституционӣ бояд фаъолият намояд. Дар ҷаҳорҷуби қонунгузорӣ фаъолият намудани оппозицияси сиёсӣ яке аз шартҳои асосии мавҷудияти он ба ҳисоб меравад.

Дар ҷаҳони муосир дар баробари ташакку-

Яъне, асоси мавҷудияти оппозицияси сиёсӣ ин сабти қонунӣ, доштани барномаи мушаххас ва мавқеи муайян, ки дорои ҳадафҳои ошӣштаи рушд мебошад, ба ҳисоб меравад. Маҳз чунин ҷиҳатҳои оппозицияси сиёсиро аз дигар созмонҳои террористиву экстремистӣ ҷудо менамояд.

Падидаи терроризму ифротгароӣ се даҳсола аст, ки қулли ҷомеаи ҷаҳонино нигарон намудааст. Созмонҳои террористӣ ва ифротгароӣ баъди пайдо гардидани оғоз намудани фаъолияти таҳрибкорӣ худ ба ноором сохтани ҷомеаҳо ва қатлу қуштор, ташкили низоъҳо машғул гардидаанд. Таҳлилҳо собит намудаанд, ки гурӯҳҳои террористӣ ва ифротгароӣ ҳамеша ба муқобили манфиатҳои ҷомеаи башаранд ва барои нобуд сохтани ин ё он ҷомеа ё фарҳангу тамаддун ё давлате фаъолият мебаранд. Бояд қайд намуд, ки ташкилотҳои террористӣ ва экстремистӣ

ли оппозицияси сиёсӣ, ҳамчунин, дигар созмонҳои таъкилотҳои радикалӣ ва экстремистиву тундгарое падида омадаанд, ки монеаи рушди давлатҳо мегарданд. Агар мақсад ва ҳадафи оппозицияси сиёсӣ ошкор намудани муаммоҳо ва нишон додани роҳҳои ҳалли мушкилот бошад, пас, мақсади созмонҳои таъкилотҳои ифротгаро, радикал ва тундгаро ба вучуд овардани мушкилот ва монеа гардидан ба рушди устувори давлат, инчунин, ташкили бетартибӣҳо аст. Аз ин рӯ, имрӯз дар доираи илмҳои сиёсӣ барои шинохт, тафовут ва ҷудо намудани оппозицияси сиёсӣ аз дигар созмонҳои таъкилотҳои тундгарову ифротӣ таҳлиҳо гузаронида мешаванд, ки ҷомеа фарқияти оппозицияси сиёсиро аз як ташкилоти террористӣ ё ифротгаро муайян карда тавонанд. Вобаста ба ин дар ин ду фарқияти оппозицияси сиёсиро аз дигар ташкилотҳо баён менамоем, ки дарки масъаларо осон менамояд.

1. Яке аз фарқияти асосии оппозицияси сиёсӣ аз созмонҳои ифротӣ ё тундгаро ин аст, ки оппозицияси сиёсӣ дар ҳолате вучуд дошта метавонад, ки сабти расмӣ ё қонунӣ дар ҳудуди кишвар дошта бошад. Масалан, агар барнома ва мавқеи дидгоҳи оппозицияси сиёсӣ зиддият бо низоми конституционӣ ё арзиши давлат на дошта бошад, он метавонад худро сабти қонунӣ намояд ва фаъолияти сиёсӣ барад. Мавҷудияти хизбҳои сиёсӣ дар Тоҷикистон, ки аксари онҳо дар парлумони кишвар курсӣ доранд, далали мавҷудияти оппозицияси сиёсӣ дар мамлакат аст. Яъне аввалин фарқияти оппозиция аз созмонҳои ифротӣ ё тундгаро ин дар ҷаҳорҷуби қонунгузорӣ фаъолият намудан аст.

2. Фарқияти дигари оппозицияси сиёсӣ аз ташкилотҳои экстремистиву тундгаро дар ин аст, ки оппозицияси сиёсӣ мавқеи мушаххас ва барномаи муайян дорад. Барномаи мушаххас ва муайяни оппозицияси бояд бо арзишҳои умумии давлатдорӣ ва низоми сиёсӣ мувофиқат намояд. Ҳадафҳои оппозицияси сиёсӣ характери ошӣшта дорад ва он барои рушди ҷомеа ва ҳифзи суботи сиёсӣ фаъолият менамояд.

низ дорои ақида ва мақсадҳои муайян мебошанд. Аммо ба фарқ аз оппозицияси сиёсӣ, ки ҳадафҳои ошӣшта дорад, созмонҳои ифротгарову террористӣ ғаразҳои нопок доранд. Имрӯз дар ҷаҳон шумораи бисёри ташкилотҳои террористӣ ва экстремистие мавҷуданд, ки дар рӯйхати сиёҳи созмонҳои ҷаҳонӣ ва давлатҳо қарор доранд. Масалан, “ДИИШ”, “Ал-Қоида”, “Толибон”, “Ҳизб-ут-таҳрир”, “ТТЭ ХНИ” ва ғайра аз ҷумлаи чунин ташкилотҳои террористӣ мебошанд.

“ТТЭ ХНИ”, “Гурӯҳи 24” ва “Паймони миллии Тоҷикистон” созмонҳои террористӣ ва ифротгароянд.

Бояд қайд намуд, ки дар сиёсати Ҷумҳурии Тоҷикистон мубориза бо терроризм ва экстремизм яке аз ҳадафҳои асосӣ ба ҳисоб меравад. Ҷумҳурии Тоҷикистон бо мақсади пешгирии хатари созмонҳои террористӣ ва экстремистӣ дар кишвар қонун, стратегия ва консепсияҳое қабул намудааст, ки самти муборизаро мушаххас самарнок намудаанд. Вобаста ба ин то имрӯз аз ҷониби ниҳодҳои қудратӣ мазмун ва муҳтавои фаъолияти ташкилотҳои экстремистӣ ва террористӣ мушаххас гардида, фаъолияти онҳо дар қаламрави кишвар манъ мебошанд, ба монанди “ДИИШ”, “Ал-Қоида”, “Толибон”, “Ҳизб-ут-таҳрир”, “ТТЭ ХНИ”, “Гурӯҳи 24”, “Паймони миллии Тоҷикистон” ва ғайра. Инчунин, фаъолияти сомона, матбуот, мавод ва шабакаҳои марбут ба чунин ташкилотҳо дар ҳудуди кишвар мамнуъ карда шудааст. Яъне, тибқи қонун ва низоми судии кишвар ташкилотҳои номбаргардида созмонҳои экстремистӣ ва террористӣ мебошанд. Яъне, “ТТЭ ХНИ”, “Гурӯҳи 24” ва “Паймони миллии Тоҷикистон” ташкилотҳои экстремистӣ ва террористӣ мебошанд. Ин ташкилотҳо муҳолифи сиёсӣ нестанд, балки созмонҳои хатарноки террористӣ ва экстремистӣ мебошанд.

Комрон ФОЗИЛОВ,
устоди ДМТ

ТАҶЛИЛ

10-уми январи соли ҷорӣ дар маҷлисои Донишқадаи ҷумҳуриявии тақмили ихтисос ва бозомӯзии кормандони соҳаи маориф бахшида ба 30-солагии таъсири маҷаллаи “Маорифи Тоҷикистон” Ҳамоиш баргузор гардид, ки дар он муовини якуми вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон Муҳаммадҷовуд Саломӣ, директори Маркази тадқиқоти стратегияи назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Хуршед Зӣӣ, раиси Иттифоқи журналистони Тоҷикистон Зинатулло Исмоилзода, директори Китобхонаи миллии Тоҷикистон Ҷумаҳон Файзализода, сардори раёсату шуъбаи дастгоҳи

нида, имрӯз серхонандатарин нашрияҳои соҳавии ҷумҳурӣ ба ҳисоб мераванд.

Академики Академияи таҳсилоти Тоҷикистон Муҳаммадҷовуд Лутфуллоев, сармуҳаррири ҳафтаномаи “Омӯзгор” Ноилшоҳ Нуралӣзода, сармуҳаррири маҷаллаи “Маърифати омӯзгор” Шодӣ Шокирзода, мушовири директори Агентии назорат дар соҳаи маориф ва илм Латофат Назирӣ, сардори раёсати назорати давлатии муассисаҳои таҳсилоти ибтидоӣ, миёнаи касбӣ ва таълими калонсолони Агентии назорат дар соҳаи маориф ва илм Аҳлиддин Саиднуриддинзода, сардори Маркази

«Маорифи Тоҷикистон» 30-сола шуд

марказии вазорат, роҳбарон ва кормандони муассисаҳои тобеи вазорат, омӯзгорони муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ ва намоёндогони ВАО иштирок намуданд.

Муовини якуми вазири маориф ва илм Муҳаммадҷовуд Саломӣ зимни сухани ифтитоҳӣ қайд намуд, ки маҷаллаи “Маорифи Тоҷикистон” ҳамоли истиқлоли кишвар буда, аз лиҳози шакли мазмун сол то сол рушд меёбад. Шумораи нахустини он бо номи “Адаб” моҳи июли соли 1991, ду моҳ пештар аз қабули Эълومияи соҳибистиклолии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба нашр расид. Маҷалла дар натиҷаи талоши рӯшанфикрони тоҷикӣ солҳои 80-90 - уми қарни 20 дар шароити соҳибистиклолии қомили давлати Тоҷикистон бо мақсади рушди илму маориф ва фарҳанги ҷумҳурӣ арзи ҳастӣ кард. Аввалин сардабири он номзоди илмҳои педагогӣ, донишманди шинохта, маорифпарвар ва мактабшиноси маъруф Шамсуллоҳ Исмолов мебошад.

Раиси Иттифоқи журналистони Тоҷикистон Зинатулло Исмоилзода вобаста ба низоми рушди маориф ва матбуоти соҳавӣ сухан ронда, қайд намуд, ки маҷаллаи “Маорифи Тоҷикистон” имрӯзҳо дар байни шабакаҳои иҷтимоӣ низ мавқеи хос пайдо кардааст.

Декани факултети журналистикаи ДМТ Баҳтиёр Қутбиддинов дар мавзӯи “Нақши маҷаллаи “Маорифи Тоҷикистон” дар бедорӣ ва худшиносии миллии маъруза карда, аз ҷумла, иброд дошт, ки матбуоти соҳавӣ, хусусан, нашрияҳои Вазорати маориф ва илм ба рушду инкишофи кишвар ва ташаккули маърифати мардум аз ибтидо таъсири маҳсус расо-

матбуоти Вазорати маориф ва илм Эҳсон Сафарзода ва сармуҳтассиси шуъбаи робита бо ҷомеа ва муносибатҳои байналмилалӣ Иттифоқи касабаи кормандони маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон Нозанин Мирзоева хотироту андешаҳои худро иброд дошта, аҳли эҷоди маҷалларо ба ифтихори 30-юмин солгарди он таҳният гуфтанд.

Дар доираи таҷлили 30-солагии маҷалла ба як қатор кормандон ва муаллифони фаъоли он аз ҷониби Вазорати маориф ва илм, Вазорати фарҳанг, Иттифоқи журналистони Тоҷикистон, Иттифоқи касабаи кормандони маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон, Агентии назорат дар соҳаи маориф ва илм нишонҳои “Аълочии маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон”, “Аълочии матбуоти Тоҷикистон”, “Аълочии фарҳанги Тоҷикистон”, “Ифтихорнома” ва “Сипоснома” тақдим карда шуд.

Маҷаллаи “Маорифи Тоҷикистон” бахшида ба 30-солагии Истиқлоли давлатӣ озмуни макколаҳои бехтаринро миёни хонандагону алоқамандони соҳа зерӣ унвони “Маориф ва истиқлол” баргузор намуд, ки он аз ҷор бахш – “Сиёсат, маориф, илм”, “Таҳсилот ва замон”, “Мулоҳиза ва пешниҳод” ва “Таҷриба ва эҷод” иборат буд. Барои иштирок дар озмун аз ҷониби муаллифони беш аз 200 маккола пешниҳод гардид, ки бехтарини онҳо дар шумораҳои маҷалла ва ду ҷилд китоб нашр гардид.

Ҳамоиши тантанавӣ боз як далали нақши шоиистаи маҷаллаи «Маорифи Тоҷикистон» дар пешрафту тақомули соҳаи маорифи кишвар гардид.

Зайнаб ҲУСЕЙНОВА

ТАҲЛИЛ

Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон рушди маорифи ватанӣ ва ворид гардидан ба фазои таҳсилоти байналмилалиро аз ҳадафҳои муҳимтарин ва самти афзалиятноки сиёсати иҷтимоии давлат қарор додааст. Чунонки Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Пешвои миллат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар Паёми худ ба Парлумони кишвар рӯзи 21 декабри соли 2021 изҳор доштанд, «бунёди миллат аз маориф оғоз меёбад ва ғамхорӣ нисбат ба маориф – сармоягузорӣ барои рушди неруи инсонӣ ва ояндаи ободи давлат ва Ватан мебошад. Барои боз ҳам баланд бардоштани сатҳи сифати таҳсилот, омода кардани кадрҳои баландхатмос, омӯхтани забони давлатӣ, таъриху фарҳанги бостонии халқи тоҷик, боло бурдани завуқ рағбати хонандагон ба омӯзиши фанҳои риёзӣ, дақиқ, табиӣ, технологияҳои иттилоотӣ ва аз худ кардани забонҳои хориҷӣ, махсусан, забонҳои русиву англисӣ таваҷҷуҳи аввалиндараҷа зоҳир карда шавад».

Таъкиду супоришҳои Пешвои миллат дар назди аҳли илму маориф, донишмандон, мутахассисон ва муҳаққиқони соҳа вазифаҳои мушаххас гузошта, водор месозад, ки баҳри амалишавии дастуру вазифаҳои ин самт чораҳо ва тадбирҳои мушаххас андешида шавад ва дар иҷрои онҳо саҳми арзанда бояд гузошт.

Дастур ва супоришоти Сарвари мамлакат дар мавриди қомилан беҳтар шудани сатҳи донишандӯзии насли наврас ва ҷавонони муҳассил муносибат ва ҷустуҷӯи роҳи равиши самаранокӣ раванди таҳсилотро ба маърази муҳокима ва иҷро мегузорад. Пӯшида нест, ки дар замони муосир масъалаи баланд бардоштани сифати таълиму тадрис ва ташаккули қобилияти зехнӣ ва эҷодии донишҷӯёни макотиби олии Тоҷикистон дар шароити кунунии низоми кредитии таҳсил аз муҳимтарин омилҳои тайёр кардани мутахассисони варзида ва рақобатпазир дар бозори ҷаҳонии меҳнат пазируфта шудааст.

Суол пайдо мешавад: оё мо гуфта метавонем, ки сифати таълим дар макотиби олии ва муассисаҳои миёнаи махсус (колледжҳо) баъди роҳандозии низоми кредитии таҳсил хуб ва баланд гардид; оё фаъолияти мустақили донишҷӯ (аз талаботи асосии низоми кредитӣ) ва бозёфт, ки ӯ дар шароити ин шакли нави таҳсил ба даст меорад, ба сатҳи ҳақиқии донишу қудрат ва қобилияти тавонони донишҷӯ мувофиқати қомил дорад; оё дониши муҳассилин дар таҷрибаи амалӣ бо ҳам созгор ва мутаносиб шуда метавонад; оё механизмҳои ҷорӣ имтихонсупорӣ ва баҳогузори пурра ҷавобгӯии талаботи стандартҳои фанӣ ва барномаҳои таълим шуда метавонад; оё қобилияти фикронӣ, доираи тафаккури мантиқӣ ва эҷодии муҳассилин инъикоси донишҳои ҳосилшуда буда метавонад; нақши омӯзгор ва истифодаи оқилонаи технологияҳои иттилоотӣ

(барномаҳои компютерӣ) дар арзёбии сатҳи донишу салоҳиятмандии шогирдон то чӣ андоза саҳмгузор аст? Табиист, ки чунин суолҳо ҳеле зиёданд ва ҳатто аксари устодони макотиби олии на ҳама аз бозёфт ва дониши баланду қобилияти шогирдон изҳори қаноатмандӣ мекунад. Пас сабаб дар чист?

Замони ҷорӣ шудани низоми кредитӣ дар зинаи таҳсилоти олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба даврони навини истиқлоли кишварамон мувофиқ омад ва альбон зиёда аз 10 сол аст, ки он шакли асосии таълиму тадрис махсуб меёбад. Зарурат ва сабаби асосии дар фазои таҳсилоти олии кас-

бии ҷумҳурӣ ҷорӣ шудани низоми кредитии таҳсил бо ҳамгирӣ дар соҳаи маориф ва ба ҷараёни ҷаҳонишавӣ ворид шудани ҶТ (раванди Болония) робитаи қавӣ дорад.

Барои аҳли илм ва маорифи Тоҷикистон қабули раванди Бо-

лония падидаи қомилан нав ва ҷадид буд. Дар бобати интиҳоби шаклу усулҳои таълими низоми кредитӣ то ҳол фикру андешаҳои муҳталиф мавҷуд аст ва альбон низ натиҷаҳои дилхоҳ ҷандон ба ҷашм намерасад, то мутмаин бошем, ки ин тартиби аврупоӣ босамар ва манфиатбахш аст. Ба ҳар ҳол ин низоми қабул гардид ва қулли макотиби олии ва муассисаҳои миёнаи махсуси Ҷумҳурии Тоҷикистон мувофиқи он фаъолият мебаранд.

Дар асл оғози раванди Болония ҳамчун низоми ягонаи кредитии таҳсил ба нимаи аввали солҳои 70-уми асри сипаришуда рост меояд: Шӯрои вазирони Иттиҳоди Аврупо доир ба барномаи нахустии ҳамкорӣ дар соҳаи маориф қарори махсус қабул кард. Аммо санаи расмӣ саршавии раванди мазкур 19 июни соли 1999 эътироф шуда, вазирони маорифи 29 кишвари Аврупо дар конференсияи махсус декларатсия оид ба “Минтақаи таҳсилоти олии Аврупо”-ро қабул карданд ва он декларатсияи Болония номгузори шуд. Яке аз нуктаҳои муҳими қарори қабулшуда имконияти ба он шомил шудани кишварҳои гуногуни дунёро эълон кард.

Дар аввали солҳои асри ХХI Тоҷикистон низ шомили раванди Болония гардид ва альбон низоми кредитӣ ба фазои таҳсилоти олии ва миёнаи махсуси кишвар бе дарназардошти вижагӣҳо ва хусусиятҳои фарқкунандааш, ҳадафҳо ва методҳои таълим тибқи роҳи равиши он ворид гардид.

Изҳор гардид, ки ҳини татбиқи низоми кредитӣ афзалиятҳои гуногун фароҳам меояд, амсоли аз байн рафтани вазъи пуршиддати психологӣ ва ҷисмонӣ дар вақти санҷишу назорати дониши хонандагону муҳассилин, фаъолияти устодону омӯзгорон; тамоюли инфиродӣ ва зехнӣ-маърифатӣ пайдо кардани таҳсил; роҳи надодан ба ҳолатҳои ҳақиқу нотаъволии шахсияти омӯзанда; вусъат бахшидан ба фа-

ъолияти доманадори хонандагону муҳассилин дар раванди таълиму омӯзиш ва ҳоказо.

Аммо дар аксари кишварҳои наворидгашта пас аз роҳандозӣ шудани низоми кредитии таҳсил мушкилоти зиёд дар мавриди таҳия ва қорбаст нашудани механизмҳои татбиқи он, омодагии қомил надоштани ҳайати устодону омӯзгорон, бегона ва ғайримӯқаррарӣ будани модели таълиму тадрис, қифоат нақардани вақт (50 дақиқа ба ҷои якуним соат) ба амал омад.

Ба андешаи мо, низоми кредитӣ хусусиятҳои мусбатии худро метавонад дошта бошад, хосса дар мавриди муносибати оқилона ва салоҳиятмандона, нигоҳи қасбӣ ва тафаккури интиқодиву эҷодӣ, ки қори таълиму тарбияро осонтар мегардонад, масъулияти донишҷӯро афзун мегардонад ва ба қору таҳқиқ ва ҳосса барои ба фаъолияти мустақилона рӯй овардани ҷавонони муҳассил қумаки беназир мерасонад. Маҳз ба қору ва омӯзиши мустақил таваҷҷуҳ қардани донишҷӯ аз шартҳои асосии низоми кредитии таҳсил

маҳорату малакаи донишҷӯён тавассути санҷиш ва имтиҳоноти тестӣ нею, балки ба тарзи шиғоҳӣ, ки роҳи ягона ва асосии арзёбии сифати донишандӯзӣ, қобилият ва маҳорати суҳанварӣ, саволу ҷавоб, суҳбату муқолама, иштирок дар озмунҳои қонфронсҳои илмию амалӣ бо маърузаҳои рӯйбардоршуда нею бо бозёфтҳои худӣ донишҷӯ аст, ба роҳ монда шавад.

Таҳлили масъалаи собит месозад, ки дар татбиқи оқилонаи низоми кредитии таҳсил ҳиммату азамати бузурги инфиродӣ ва мустақиломӯзӣ лозим аст. Таҳлили ҷанбаҳои муҳталиф ва умуман моҳияти низоми кредитӣ фаъол ва пурзӯр гардонидани омӯзиш ва қори мустақилонаи донишҷӯро ба маърази иҷро ва татбиқ мегузорад. Донишҷӯ пас аз шунидани лексияи устод тавассути адабиёти илмии пешниҳодшуда ба дарк ва вусъати масъалаҳои матраҳшуда замоне муваффақ пайдо мекунад, ки агар мустақилона ба афзун намудани дониши худ қамар бандад. Чунин муносибати донишҷӯ роҳи васеъ-

нин робитаи мутақобила байни азбарқунии дониш, ташаккули маҳорат, фаъолгардии мутахассиси оянда тавассути мустақилона амал қардан ва тавсеаи маҳорату малака ба баландшавии сифати таълим ва сатҳи тайёрии мутахассисон мусоидат хоҳад қард.

Дар замони муосири рушди таҳсилоти олии қасбӣ, ки низоми кредитӣ доман паҳн қардааст, проблемаи фаъолияти мустақилона ва саъйу ҷаҳди шахсияти муҳассил (донишҷӯ) ба сатҳи баланди расидан ба ҳадаф ва матлабҳои омӯзиш қарор меёбад. Гап дар сари он аст, ки фаъолияти мустақилона на танҳо масъалаи муҳими раванди таҳсил аст, балки яке аз роҳҳо ва шаклҳои рушди маърифатӣ-зехнии мутахассиси оянда мебошад.

Ин ҷо суҳан, аслан, аз боби худмаърифатӣ, худомӯзӣ, худташаққулбӣ дар шароити фаъолмандии мустақил ва ҷустуҷӯии донишҷӯ меравад. Аслан, технологияи кредитии таълим ҳамчун низоми таҳсилоти навогӣ ба вусъати сатҳи худомӯзӣ ва худмаърифатии муҳассилин ниғаронида шудааст. Дар ин раванд устод (омӯзгор) ташкилдихандаи фаъолияти маърифатӣ-зехнии шогирдон махсуб ёфта, пешрафти таҳсил аз ташкили мунтазам ва арзёбии қори мустақилонаи онҳо сарчашма мегирад.

Иштироки фаъоли хонандагон ва донишҷӯён дар озмуни «Фурӯги субҳи доноӣ қитоб аст» маҳз туфайли мустақилона омӯхтани адабиёти бадеӣ, азбар қардани шеър ва осори адабии шогирдон нависандагони барҷаста на танҳо ба вусъати завуқи салиқа, балки дар тақвияти ҳувияти миллий, ҳисси ифтихор аз таъриху тамаддуни бостонии халқамон, боз ҳам баланд бардоштани сатҳи саводноқиву маърифатнокии наврасонӣ ҷавонон, ташаккули завуқи зебоипарастии онҳо, пайдо қардани истеъдодҳои нодир аз байни наслҳои ояндасоз гардид. Яъне, суҳан доир ба ҳимат ва азамати хондан ва омӯхтан, ҳифз қардан ва собит намудани дониш ва маҳорату малака меравад.

Маҳз дарки донишу маърифат бо роҳи фаъолияти мустақилона ба ташаккули қомили муносибати эҷодии донишҷӯ – омӯзгори оянда роҳ мекушоад. Ба ибораи дигар, раванди таълим ва омӯзиш ягонагӣ ва маҷмӯи роҳу василаи дарк қардан, фаҳмидан, дар ёд нигоҳ доштан ва мустаҳкам қардану ҳосил шудани маҷмӯи донишхоро таъмин месозад. Дар ин самт фаъолияти эҷодӣ ва эҷодқорӣ дар заминаи мустаҳкам ва амиқи дониш, фаҳмиш ва амалқард густириш меёбад.

Дар шароити низоми кредитии таҳсил талабот ба донишҷӯёни ташаббусқору ва мустақил, ки ба шароити нави таълиму омӯзиш аз тариқи наворид мешаванд, мутобиқшавии мувофиқи онҳоро ба миён мегузорад. Талабот ба оморасозии назариявии донишҷӯён ҳамчун мутахассисони ояндаи салоҳиятманд, махсусан, дар самти ташаккули маҳорат ва малақаҳои фикрию эҷодӣ масъулияти онҳоро афзун мегардонад ва имкониятро барои мустақилона азхудқунии қасби пешақардаи худ, ташаккули тафаккури интиқодӣ, изҳор ва дифои ақидаҳо, эътиқод ва итминон ва амсоли онро дар раванди низоми кредитии таҳсилот таҳким мебахшад.

Саъдуллоҷон НЕЪМАТОВ,
профессор

мебошад.

Чунончи, дар риштаи филология (тоҷикӣ, русӣ, англисӣ, олмонӣ, фаронсавӣ ва амсоли он), ки омӯзгорони забон ва адабиёт дар муассисаҳои таҳсилоти гуногунзина омода қарда мешаванд, низоми кредитӣ як силсила мушкилот ва проблемахоро мегузорад. Махсусан, мавриди ба мустақилона омӯхтан ва азбар қардани асарҳои забоншиносӣ, адабиётшиносӣ, хондани адабиёт бадеӣ, омӯзиши масъалаҳои методикаи таълими забонҳо ҳамчун забони модарӣ, ғайримодарӣ ва хориҷӣ рӯй наовардани донишҷӯён.

Дар низоми кредитии таҳсил одатан санҷишу имтиҳонот аз тариқи тест ва компютер сурат мегирад. Донишҷӯён имтиҳонотро ба қавле осонақард бо роҳи усули гуногуни дарёфти сарриштаи қор қамъбаст мекунад. Дониш, маҳорат ва малакаи гуфтор, баён ва суҳанварии онҳо пинҳон меоманд ва дар қадом ҳаҷму мазмуну сифат. Адабиёти бадеиро онҳое меҳонанд, ки завуқи филолог шудан доранд, аммо тоифаи зиёди муҳассилин аз қитобҳои дуранд, зеро мушкилқушӣ онҳо ҳамон компютер ва баллҳои осмонӣ аст.

Бо дарназардошти хусусият ва нузуқиҳои таҳсил дар риштаҳои гуманитарӣ, хусусан, суҳаншиносӣ (филология), ки дар ҷараёни дузабонӣ ва бисёрзабонӣ қарор дорад, санҷиши дониш ва

ро дар мавриди эҷодқорӣ ӯ мекушоад.

Албатта, ҳар як низоми, аз қумла, низоми кредитии таҳсил барои собит намудани асосат ва вазифаҳои хеш муддати муайяни рушд ва устувории хешро тақозо мекунад. Барои ин ҳама – аз омӯзгор сар қарда, то муҳассилин, падару модар, қомеа бояд иштирок ва саҳм гузоранд.

Таҷрибаи шахсии мо аз он шаҳодат медиҳад, ки аз низоми кредитӣ бештар шакли зоҳирии он ба назар мерасаду ҳалос. Ин нуктаи назар чунин маъно дорад, ки шаклу усулҳои таълим тибқи барномаҳои кредитӣ тарҳрезӣ шудаанд ва гуё мо интизорем, ки он худ ба худ ба баландшавии сатҳи донишу маҳорати амалии муҳассилин мусоидат менамояд. Аммо қӣ қор бояд қард, то ба гуфти бузургони суҳан: “Илмат ба амал ҷу ёр қардад, Қадри ту яке ҳазор қардад”.

Бале, ҳама гуна донишомӯзӣ татбиқи амалиро дар назар дорад. Аз ин лиҳоз, зарур аст, ки санҷиши дониш ва маҳорату малакаи донишҷӯён дар шароити низоми кредитии таҳсил на танҳо тавассути саволҳои тестӣ, балки бо роҳи тақмил ва рушди фаъолияти мустақилонаи муҳассилин (фаъолияти таҳқиқӣ), саволу ҷавобҳои шиғоҳӣ, суҳбату муқоламаҳо, иштирок дар озмунҳои қонфронсҳои илмию амалӣ бо маърузаҳои рӯйбардоршуда нею бо бозёфтҳои хеш бояд арзёбӣ қарда шавад. Чу-

АНДЕША

Вақт сармояи олитарини инсонист

**Ҳаёти инсон ин худ
фурсатҳост. Умри инсон
аз вақти муайян иборат
аст. Зинда будан вақт
доштан аст, на вақт на-
доштан.**

Мутаассифона, баъзе аз ашхос барои дуруст, самаранок ва дар вақти муайян анҷом надодани коре ибораҳои маъмулии «**вақт надорам**», «**вақтам нашуд**», «**қорам бисёр аст**»-ро истифода мебаранд. Дар байни мо анъана шудааст, ки агар ягон вазифаи худро дар самту соҳаи муайян иҷро накардем, далели иҷро накардани онро дар набудани вақт асоснок менамоем. Қотеона ба роҳбари ташкилот, дўстон, падару модар, хешу табор, устодон ҷавоб мегўем, ки **ман вақт надоштам, вақтам нашуд** ва ғ. Мутаассифона, чунин одат дар байни донишҷўён низ бисёр роиҷ шудааст. Вақте аз донишҷў мепурсем, ки чаро фалон вазифаро иҷро накардӣ? Зуд ҷавоб мегўяд, ки **ман вақт надоштам**. Яъне бо ин суҳанонаш ӯ гуфтани ҳафт, ки ӯ чанд кори муҳим ва зарурӣ дошт, аз ҳамин лиҳоз, барои фалон китобро хондан, иҷро кардани кори мустиқлони вақташ нарасид. Агарчи вазифаи асосии донишҷў донишомўзӣ аст, вале фарз кардем, агар боз ӯ ба ягон кори иловагӣ машғул бошад, пас ин маънии онро надорад, ки аз иҷрои вазифаи асосии худ, яъне **донишомўзӣ саркашӣ намояд** ва бемаъсулиятӣ зоҳир намояд.

Имрӯз вақти он расидааст, ки нисбат ба вақт ва истифодаи он таҷдиди назар намоем ва дар фикри сармоягузорӣ намудани вақти дар ихтиёрдоштаи хеш бошем. Зеро ҳар шахс, ки нисбат ба вақти худ бетаваҷҷуҳӣ,

беэҳтиромӣ менамояд, бояд донанд, ки вай сармояи худро аз даст медиҳад. Он сармояе, ки ки дигар барнамегардад. Вақт сармоя аст, вале он сармояи беохир нест. Ҳама чиз ҳафт ва интиҳои худро дорад, аз ҷумла, фурсатҳои зиндагӣ. Чуноне инсон нақлиётро идора менамояд, вақтро низ мисли он идора кардан лозим аст, вагарна на мо вақтро, балки вақт моро соҳибӣ ва идора менамояд.

Барои вақтро самаранок истифода бурдан танҳо ба нақша гирифтани вақт кофӣ нест, балки лозим аст, ки қадам зад, амал намуд ва ҳар рӯз кореро ба анҷом расонид.

Дар ҷомеаи тоҷик ба масъалаи вақт ва ҷи гуна истифода бурдани он дар байни мардум андешаҳои зиёде мавҷуд ҳастанд. Мисоли он таъбирҳое, ба монанди «**вақт рафт, нақд рафт**», «**қори имрӯзаро ба фардо магузор**» мебошад.

Таҷрибаи ҷаҳонӣ нишон медиҳад, ки шахсони алоҳида, ҷомеаи ҷудогона, кишварҳое, ки ба дастовардҳои баланд расидаанд, он шахсон, он ҷомеаҳо ва он давлатҳоеанд, ки вақтро самаранок истифода менамоянд. Тамоми он нафароне, ки имрӯз ба сарват, дастоварди илмӣ, мансабҳои баланд, дар ҷомеа ба ҷойҳои муносиб расидаанд, шахсоне ҳастанд, ки бо роҳи дуруст, аз рӯи нақша, мақсаднок ва ҳадафмандона истифода бурдани вақт ноил гардидаанд.

Ҳар яки мо дар зиндагии хеш як ҳолатро мушоҳида намудаем, ки вақте дар иҷрои ин ё он кор, як ва ё якчанд дақиқаи муайян таъхир мекунем, дар иҷрои он танбалӣ, бетаваҷҷуҳӣ менамоем, он дар ниҳоят сабаби аз даст рафтани чанд рӯз, моҳҳо ва баъзан як сол мегардад. Аз ҳамин лиҳоз, диққат додан ба

ҳар як дақиқаву соат, ботаваҷҷуҳ ва бодикқат будан нисбат ба ҳар як лаҳзаи зиндагӣ имкон медиҳад, ки шахс мунтазам ба тарафи муваффақият, зинаи нави рушд ва дастовардҳои назаррас равона гом бардорад.

Ҳамчунин, таъбири халқии «қори имрӯзаро ба фардо магузор» маънои басо баланд дошта, он ба пагоҳ, ба вақти дигар нагузоштани ягон кор ва ягон амалро таъкид менамояд.

Воқеан, зиёд корҳое ҳастанд, ки агар имрӯз онро иҷро накардем, пагоҳ иҷрои он номумкин мегардад. Зиёд ҳолатҳое ҳастанд, ки мо аз амали иҷро накардани хеш баъди гузашти моҳову солҳо андуҳгин мешавем, мегўем, ки чаро фалон корро он вақт накардам, агар онро иҷро мекардам, имрӯз ба фалон вазифа, унвон, дараҷа, мансаб, сарват ва ё оромиву хушбахтӣ мерасидам. Албатта, аз як ҷониб, мо инсонҳо аз гузаштаи худ ёд мекунем ва дар лаҳзаҳои муайян бурду боҳти хешро ба ёд меорем. Аз ҳамин лиҳоз, дар вақти наврасиву ҷавонӣ пеш аз пушаймонӣ, замоне ки вақт дар ихтиёри мо ҳаст, дуруст фикр кардан,

накшаи хуб тарҳрезӣ кардан ва барномаи худро омода намуда, аз рӯи он амал намудан яке аз роҳҳои оқилонаи расидан ба мақому ҷойгоҳи муносиб мебошад.

Дар ҷомеаи имрӯза, дар муассисаҳои соҳаҳои гуногуни хоҷагии халқ то андозае истифодаи вақт аз рӯи тартиботи муайян роҳандозӣ мешавад. Маъмулан, дар тамоми корхонаву муассисаҳо

ҳариф гол мезанад, дақиқа ва ҳатто сония шароити галаба карданро фароҳам меорад.

Дар раванди зиндагӣ ҳолатҳое мешавад, ки мо мехоҳем ба ягон дастовард ва ё мақсади худ бирасем, вале мехоҳем, ки ин кор дар як рӯз дар як вақти бисёр кӯтоҳ рух бидиҳад ва анҷом бипазирад. Вале ғофил аз онем, ки бидуни самаранок истифода бурдани ҳар як дақиқаву соат ба мақсадҳои баланд расидан номумкин аст. Мутаассифона, дар бештари ҳолат баъзе шахсон ба раванд ва дақиқаҳое, ки моро ба мақсад мерасонад, ҷиддӣ муносибат намекунанд. Дар ҳоле ки барои ба ин ё он муваффақият расидан, пеш аз ҳама, ҷиғунагии раванд, босамар истифода бурдани вақт муҳим аст. Ин масъала ба мутахассисони тамоми соҳаҳо дахл дорад, аз ҷумла, ба донишҷўёне, ки мехоҳанд дар оянда мутахассиси ин ё он соҳа бошанд. Донишҷўе ки дар оянда ба ягон муассиса кор пайдо кардан хоҳад ва ё ба ягон мақсадҳои баланд расидан хоҳад, ўро мебошад дар тўли 4-5 соли хонише, ки дар донишгоҳ сипарӣ менамояд, бисёр бодикқат, ҷиддӣ ва барномаи рушди хешро тарҳрезӣ карда бошад. Ба таври дигар гўем, ӯ ҳар як дақиқа, ҳар як соат, ҳар як рӯзи худро самаранок истифода барад ва ҳар рӯзро бо мутолиаи китоб, омӯзиш, иштирок дар ҷораниҳои илмиву фарҳанг ва он корҳое, ки ўро ба мақсади ниҳой мерасонад, машғул бишавад. Пас, дар чунин ҳолат эҳтимоли бештари ба мақсад расидан фароҳам мегардад.

Шухрат САИДЗОДА,
номзоди илми сиёсатишнӯш
дотсент, раиси Шўрои
олимони ҷавони вилояти Суғд

ҲУСНИ БАЁН

Каломии модарӣ

Каломии модарӣ василаест, ки да-ричаеро барои роҳ ёфтан ёфтан ба ҷаҳони назму наср, осори адибони гузаштаю муосир барои хонандагон боз карда, ба онҳо муҳокимаронии мантикиро меомўзад.

Накиши забони модарӣ дар инкишофи тафаккур ва нутқ басо муҳим буда, тарбияи эҳсосот ва майли забоноромӣ аз табиати худӣ забон бармеояд, ки он воситаи баёни афкор ва эҳсосоти мо мебошад. Забон муассиртарин омилест, ки ҷаҳони андеша ва дунёи ботини моро ба ҷаҳони беруи марбут мегардонад.

Бо ташаббуси Пешвои миллат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон, хушбахтона, забони адабии тоҷикӣ дар даврони соҳибистиклолии кишвар пайваستا рушду тақмил меёбад.

Дар яке аз суҳанронихояшон Сарвари давлат гуфтаанд: «Забони тоҷикӣ на фақат ҷавҳари ҳасти мо, балки нишонаи барҷастаи қадимӣ будани фарҳанги мост. Таърих гувоҳ аст, ки аҷдоди тоҷикон борҳо бо нерумандтарин истилогарон рӯ ба рӯ шудаанд, вале бо бар-

тари фарҳанг, асолати ойину суннатҳо ва андешаи милли худ бар онҳо ғолиб омада, хувияти миллии худро нигоҳ доштаанд».

Чи тавре ки таҷрибаи таърихӣ шаҳодат медиҳад, забон бе пуштибони сиёсӣ хуқуқӣ наметавонад рушд кунад, инкишоф ёбад ва вазифаи таърихӣ худро иҷро намояд. Танҳо пас аз давлати Сомониён каломии модарии мо дар даврони Истиқлол дар мақоми забони давлатӣ қарор ёфт.

Пойдории ваҳдати амнияи милли бо омўхтану донишгони асосҳои таърихӣ чандҳазорсолае, ки дар осори гузаштагонамон бо забони шеваи тоҷикӣ офарида шудаанд ва беҳтарин дурдонаҳо ва асолати суҳанро дар худ таҷассум кардаанд, даст медиҳад.

Эҳтиром гузоштан ба забони модарӣ эҳтиром гузоштан ба Ватан, ба модар, ба миллат, ба фарҳанг ва тамаддуни хеш аст.

Марҷона ҚОДИРОВА,
омўзгори синфҳои ибтидоии
мактаби №14-и ноҳияи Айӣ

САВҚАТ

Озмунӣ "Ҷомихонӣ" ҷамъбаст гардид

Тибқи нақша-ҷораниҳои шуъбаи маорифи шаҳри Хучанд дар лавар Тохирзода аз МТМУ №17 сазо-давраи таътили зимистонаи толибилмон дар МТМУ №5 озмунӣ шаҳрии "Ҷомихонӣ" бо мақсади дастгирӣ намудани ташаббусҳои эҷодӣ, баланд бардоштани маърифати фарҳангӣ дар кироати шеър гузашт, дарёфти истеъдодҳои нав аз ҳисоби ҷавонону наврасон, ки маҳорати хуби ровигӣ доранд, баргузор гардид.

Дар озмун аз муассисаҳои таълимии шаҳр беш аз 50 нафар хонанда иштирок намуда, бо кироати ашъори Абдурахмони Ҷомӣ маҳорати ровигӣ ва истеъдоди худро намоиш доданд. Ҳайати ҳакамон ба ҳар як баромади иштирокчиён баҳои сазовор дода, ғолибонро муайян намуданд. Дар натиҷа, ҷойи аввал насиби Меҳрангез Набиева аз мактаби хусусии "Ганҷ" гардид. Мақоми дуюмро Било-

вор гардиданд. Мақоми сеюм ба Озода Ғафурова аз литсейи №1, Мухлиса Исобоева аз мактаби хусусии ба номи Ю. Рустамов ва Сафия Обидова аз МТМУ №3 муносиб дониста шуд.

Нуъмон РАҶАБЗОДА,
"Омӯзгор"

Дар шаҳри Ҳисор оид ба шарҳи нуктаҳои асосии Паёми Президенти Тоҷикистон ҷамъомад баргузор гардид.

▶ АНДЕШАҲО ОИД БА «ҚОИДАҲОИ ИМЛОИ ЗАБОНИ ТОҶИКӢ»

Имло ҳанӯз таҳрирталаб аст

Пас аз интизориҳои зиёд ниҳоят қоидаҳои нави имлои забони тоҷикӣ мураттаб гардиду аз чоп баромад. Ҳама умед доштанд, ки ин бор баъзе хатоҳову духӯрагиҳову носоҳеҳиҳои имлои пешина ислоҳ мешаванд. Зеро дар ин бора чандин мақолаи донишмандону забоншиносон чоп шуда буд, ки ба инбат гирифтани онҳо, бешубҳа, боиси беҳбуди имлои нав шуда метавонист. Воқеан, дар қоидаҳои имлои нав баъзе дигаргуниҳо ва ислоҳҳо мушоҳида мешаванд. Чунончи, ҳарфи ӯ-ро, ки садоноки маънисоз аст, аммо баъзеҳа аз алифбо берун карданаи мехостанд, бо ному вазифаю мавқеи аслиаш ташреҳ кардаанд.

Дар калимаҳои иқтибосӣ ба ҷойи ҳарфи ц истифода шудани ҳарфҳои с ва тс муфассал шарҳу эзоҳ ёфтааст. Мавриди истифодаи артикли ал (ва гунаҳои он) дар исмҳои хос нишон дода шудааст. Тарзи навишти исмҳои хоси иқтибосӣ, хангоми бо ҳарфи хурд навиштани исмҳои хоси шахс: ҳофизшинос, бедилшинос, ҳофизшиносӣ, мавлонохонӣ, бедилхонӣ, сомонизодагон, рустамтаборон зикр гардидааст, ки ҳуб аст. (Дар ҳуди ҳамин ҷо овардани калимаҳои амсоли шохномаҳои ва маснавихонӣ низ айни муддао мебуд).

Мутаассифона, мураттибони имло баъзе андешаҳои судманди донишмандонро ба эътибор нагирифтаанд.

Менигарем ба боби «Алифбо, тартиб ва номи ҳарфҳо». Ба ҳарфҳои номгузорӣ кардаанд: «... бе, ве, ге, де, йе...». Дар «Қоидаҳои имлои забони тоҷикӣ»-и соли 2011 номи ҳарфҳои мазкур ба ин тарз навишта шуда буданд: «... бэ, вэ, гэ, дэ, йэ», ки бехтар ва дурусттар буд. Дар алифбои пешина номи баъзе ҳарфҳои ҳамсадо чунин шакл дошт: «эл, эм, эн, эр, эс, эф». Дар алифбои ҳозира бошад, онҳо ба ин тарз омадаанд: «ле, ме, не, ре, се, фе». Дар алифбои соли 2011 ҳарфҳои к, х ва ш-ро ка, ха ва ша ном гузошта буданд (чун номи аслии русиашон). Аз ҷи бошад, ки ҳоло номи ка (к) барҷой мондасту ҳарфҳои х ва ш хе ва ше ном гирифтаанд. Хуб мешуд, ки номи ҳарфҳоро дар ҳама шакли русиаш нигоҳ дорем. Охир, Са-шаро Сангин намеғеҷем-ку.

Мураттибони имлои нав дар номгузории ҳарфҳо асосан ба имлои соли 1998 баргаштаанд, ки ин ҳама гуфтори «Як қадам ба пеш, ду қадам ба ақиб»-ро монад.

Ҳарфи й-ро дар имлои «куҳна» «й-и заданок» мегуфтанд. Дар имлои соли 2011 «и-и дароз» ном гирифт. Дар имлои ҳозира й гуфта шудааст халос. Маълум нест, ки онро чӣ гуянд, магар ки «и-и муғлақ»-аш хонанд.

Ба андешаи мо, й-ро чун қоидаҳои имлои «куҳна» (соли 1972) й-и заданок номидан шояд. Зеро й, ки дар алифбои ниёгон бо ё навишта мешавад, ҳамчун й-и дароз дар аввал (ҳамроҳ бо алиф) ва миёнаи калимаҳо низ меояд. Вале й-и заданок ҳам дар калимаҳои решагӣ (моҳӣ), ҳам

дар вазифаи бандаки феълию хабарӣ (омадӣ, талабай) ва ҳам пасванд (сафедӣ) дар охири калимаҳо меояду зада қабул мекунад.

Мутаассифона, иддае ӯ (байн)-ро гумном карданд. Дар қоидаи имлои пешина (то соли 1998) бар дӯшаш ду вазифа (ҳамсадои ҳалқӣ ва аломати сакта)-ро бор карда буданд. Дар қоидаҳои имлои соли 1998 онро аз вазифаи нолозимаш (аломати сакта) озод карданд. Ҳамсадои ҳалқӣ шуд. Дар имлои соли 2011 номашро дигар (сакта) карданду вазифааш (ҳамсадои ҳалқӣ) муаллақ монд. Зеро ҳама қоидаҳои, ки гоҳи дар вазифаи аломати сакта ҳам буданаи марбути он буданд, пойдор истоданд. Чунончи, гоҳи ба ҳичоҳа ҷудо кардани калима дар ҳичоҳи аввал мондани ӯ. Аз қабилӣ санъ-ат, машъ-ал, масъ-уд (ниг. Забони тоҷикӣ, синфи 5, Душанбе-2018, сах. 41). Ҳама медонанд, ки ин қоидаи сохтаю бофта ғалат аст. Модоме ки ӯ ҳамсадои ҳалқӣ бошад, чаро ҳамвазии ҳамсадоҳои дигар нест? Чаро дар байни ду садонок ояд, партофта мешавад?! Ҳақиқат ин аст, ки бояд калимаҳои боло дар чунин шакл ба ҳичоҳа ҷудо карда шаванд: сан-ъат, маш-ъал, мас-ъуд.

Вобаста ба имлои пешина донишмандону забоншиносон дар ин бора бисёр мақолаҳо ба таъб расонданд. Вале аз ҷи бошад, ки мураттибони имлои нав андешаҳои онҳоро ба эътибор нагирифтаанд. Ин аст, ки дар қоидаҳои имлои нав низ боз ҳама ғалатҳову бесомониҳо тақрор шудаанд. Чунончи, омадааст: «ҳарфи ӯ дар мавридҳои зерин навишта намешавад:

-дар калимаҳои иқтибосие, ки зимни калимасозӣ бо пасвандҳои -анд, -от, -й, -я, -ият ва ғайра ҳарфи ӯ дар байни садонокҳо қарор мегирад: бадеъ –бадей; воқеъ –воқеӣ; моеъ –моей, моеот; монеъ –монеа, монеӣ ва ғайра;

-дар байни ду садонок, ба истиснои калимаҳои ғазол, таъин навишта намешавад: маориф, таом, лаин, манбаи ҳаёт, аҳволи иҷтимоӣ, мавзуи бахс, тулуи офтоб, шуруи қор, маҷмуи ашъор ва ғайра».

Саволе ба миён меояд. Модоме ки ӯ ҳамсадои комилхуқуқ бошад, чаро дар

байни ду садонок навишта намешавад? Ин тақрори ҳама қоидаи пешина аст, ки мегуфтанд: аломати сакта («твёрдый знак») дар байни ду садонок навишта намешавад. Хушбахтона, «твёрдый знак» аз байн рафт (ҳамсадои ӯ монд), вале қоидаи нодарқорашро то имрӯз саҳт дошта меоем. Инсоф бидиҳед. Охир, ӯ-ро дар байни ду садонок навиштан чӣ зиён дорад?! Агар ҳамеша дар ҷойи худ навишта шавад, шакли мазмуни калима тағйир намесбад, маънии он фаҳмотар мешавад. Масалан, ҳамаи калимаи «моеъ»-ро гоҳи калимасозӣ дар шакли моеъӣ, моеёт нависем, хонанда ба осонӣ мефаҳмад, вале маънои

«моей» ва «моеот»-ро берун аз матн фаҳмидан хеле душвор, гоҳи номумкин аст.

Ин ҷо қоидаи дигари ночое ҳам ҳаст, ки ӯ «дар байни ду садонок, ба истиснои калимаҳои ғазол, таъин навишта намешавад». Ин қоида сохҳои дароз идома дораду аз як қоидаи имло ба қоидаи имлои дигар мегузарад, вале маъно надорад. Аввалан, шакли дурусти калимаи таъин таъйин аст. Чун ҳарфи й овози ҳамсадо эътироф шудааст, қоидаи мазкур ба калимаи таъйин дахл надорад. Сониян, калимаи ғазол аз таом (таъом) чӣ фарқ дорад, ки онҳо дар ду шакл навишта мешаванд?! Бояд аз баҳри ин қоидаи нодуруст гузарем.

Ҳамчунин, мураттибон бояд вазифаи ӯ-ро мисли ҳамсадои й равшан баён карда мегуфтанд: ҳамсадои ӯ.

Аз ин рӯ, бояд ӯ-ро дар ҳама шакли аслии арабиаш ӯ-ин ном гузorem ва ҳуқуқашро ҳамчун ҳамсадои ҳалқӣ барқарор кунем.

Пас аз қабули қоидаҳои имлои пешина дастуре пешниҳод шуда буд, ки дар калимаҳои арабӣ пеш аз ҳарфҳои х ва ӯ ба ҷойи ӯ у навишта шавад. Нодурустии ин қоидаи олимону забоншиносон исбот карданд. Аммо дар қоидаҳои имлои нав ин андешаи донишмандон ба эътибор гирифта нашудааст. Чунончи, оид ба имлои у ва ӯ гуфта мешавад:

«1) Ҳарфи у дар мавридҳои зерин навишта мешавад:

-барои ифодаи овози у-и ноуствор: булбул, буз... ва ғайра;

-дар ҳичоҳи аввали калимаҳои тоҷикӣ пеш аз ҳарфи х: Сухроб, нух, куҳна...

-дар калимаҳои иқтибосии арабӣ: таваҷҷуҳ, таҷаммуъ...

-барои ифодаи овози у-и уствор: бумӣ, зуд...

2) Ҳарфи ӯ дар мавридҳои зерин навишта мешавад:

-барои ифодаи овози ӯ-и уствори дароз: кӯх, рӯз...

-дар ҳичоҳи дуҷуми калимаҳои фурӯғ, дурӯғ, гурӯҳ...

Мо ин ҷо асосан ба хоҳири истилоҳҳои «у-и ноуствор», «у-и уствор» ва «ӯ-и уствори дароз» иқтибоси дарозе овардем. Аввалан, қаси ба алифбои ниёгон нобалад ин мафҳумҳоро намефаҳмаду қорбасти карда наметавонад. Сониян, у-и усту-

вор ва ӯ-и уствори дароз дар алифбои форсии тоҷикӣ як тарз (бо вов) навишта мешаванд, ки фарқ карданаи душвор аст. Ба замиин ин ӯ-и уствори дароз дар бисёр шеваҳои забони тоҷикӣ умуман вуҷуд надорад. Пас, хонанда онҳоро чӣ гуна ва бо қадом аломату хусусияташон фарқ кунад?!
Модоме ки калимаи кӯх ва нух маҳз ба хоҳири вов гирифтани яке (кӯх) дар ду шакл навишта мешаванд, чаро калимаҳои арабии гунаи рух, таваҷҷуҳ, ки қайҳо ба таркиби луғавии забони мо дохил шудаанду вов мегиранд, бо у навишта мешаванд? Чаро калимаҳои тоҷикии будан ва шудан, ки яке бо вов ва дигаре бе вов навишта мешаванд, дар хати кириллӣ як тарзи навишт доранд? Бо калимаҳои, ки дар алифбои форсии тоҷикӣ ду тарзи навишт доранд (аз қабилӣ андуҳ ва андӯҳ), чӣ қор кунем? Инҳо саволҳоеанд, ки ҷавоб металабанд.

Аллома Сайид Нафисӣ гуфтааст: «Бисёре аз калимаҳои арабӣ дар форсӣ ба равиши дигаре ба ҷуз равиши маъмулии тозиён талаффуз мешавад ва мо, ки китоб ба забони форсӣ менавишем, набояд риояти асли талаффузо дар забони тозӣ бикунем. Бояд маъмулӣ имрӯзи Эронро асос қарор бидиҳем».

Сад бор ҳақ аст ӯ. Мо, ки ҳазор сол боз «мавзӯи (мавзӯӣ) бахс, мавзӯи (мавзӯӣ) дарс» гуфта омадем, чаро акнун яқинкор «мавзуи бахс, мавзуи дарс» мегуфтагӣ шавем?!

Дӯстони азиз, бисёр аз баҳри ин қоидаҳои нестандарҷаҳои

ба ягон қолаб намеғунҷида гузарем. Дар калимаҳо ҳар ҷо, ки у бо вов ифода шуда бошад, ӯ нависем бе вов бошад, бо у сабт кунем. Ана, баъд қор осону олам гулистон мешавад.

Дар қоидаҳои имлои нав гуфта шудааст: «ҳамсадои й дар ибора ва калимасозии вожаҳои решагӣ нигоҳ дошта мешавад». Ва чанд мисол оварда шудааст, ки аксарашон дуруст менамоянд. Вале ба шакли калимаҳои пайомад, пайопай, розӣ шудан душвор аст. Зеро дар сурати чунин шакл гирифтани калимаҳои зикршуда моро лозим меояд, ки калимаҳои дигар (аз қабилӣ ояндасоз)-ро низ ба тарзи ояндасоз навишем. Аз ин рӯ, ё калимаҳои зикршуда дар шакли пешина (паёмад, паёпай) навиштан дарқор ё қоидаи андак тағйир дода, ду шакли навишт доштани онҳоро (пайомад-паёмад, пайопай-паёпай) таъкид кардан лозим. Зимнан, дар забони тоҷикӣ калимаҳои душакла (кифт-китф, моҳ-мах, рӯ-рӯй, сапед-испед ва ғайра) хеле зиёданд.

Дарвоқеъ, агар мураттибони қоидаҳои имло йотбарсарҳо (е, ё, ю, я)-ро аз алифбо берун месохтанд, боз чунин як мушкilot пеш намеомад. Бешубҳа, йотбарсарҳо ба алифбои мо лозим нестанд. Бисёр хатоҳои имлои мо маҳз ба нодурусти истифода бурдани йотбарсарҳо вобаста аст. Агар онҳо аз алифбо бароварда шаванд, хатонавиҷи хеле ва хеле кам мешавад. Он гоҳ мардум дар навиштани калимаҳои аён, Файёз, эҷод, Йӯлдош, елим, ем (дар шакли айён, Фаёз, еҷод, Юлдош, элим, йем) ва дахҳо калимаи амсоли инҳо хато намекунанд. Мавқеи истифодаи ҳарфҳои й ва э уствор мешавад. Афсӯс, ки дар бораи мавқеи истифодаи йотбарсарҳо дар қоидаҳои имло маълумоти муфассал ва равшану дақиқ дода нашудааст.

Одатан забон калимаҳои бегонаро суфта мекунад, ба қолаб медарорад ва ба қоидаҳои худ тобеъ мегардонад. Аз ҷумла, исмҳои хосро. Тоҷикон ҳичоҳи охири исмҳои зерин: Индира Ганди, Паганини, Ибарури, Сочи, Тбилиси, Батуми, Миссисипиро бо зада талаффуз мекунанд ва бояд бо й навишта шаванд. Мутаассифона, дар қоидаҳои имло ин нукта ба назар гирифта нашудааст.

Ба назари мо, имлои баъзе исмҳои дигарро низ ислоҳ кардан ва онҳоро ба як шакл даровардан лозим аст. Дар қоидаҳои имло тавсия шудааст, ки исмҳои Пули Гирдоб, Пилдони Боло ҷудо, вале Сарихосор ва Даштиҷум яқоя навишта шаванд. Гуё ҳар ду ҷузъи исмҳои Сарихосору Даштиҷум задаи ягона доштаанду Пули Гирдоб ва Пилдони Боло не.

Инсоф кунед. Чунин исмҳои хос дар забони мо лак-лақанд. Охир, ҳама забоншинос нестанд-ку. Хонандаю сабтга-
(Давомаш дар сах.10)

► МУЛОҲИЗА ВА ПЕШНИҲОД

Хуб аст, ки сол то сол «Қоидаҳои имлои забони тоҷикӣ» тақмилу пурратар мегардад ва баъзе масъалаҳои баҳсбарангези он дар натиҷаи баррасиву муҳокимарониҳои донишмандони соҳа ҳаллу фасл мешаванд. Имрӯз хонандаи тоҷик охири намунаи «Қоидаҳои имлои забони тоҷикӣ»-ро дар даст дорад, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №268 ба тасвиб расидааст.

Ҳар фарде, ки онро меҳонад ва ё аз забони дигарон мешунавад, дарҳол аз худ ва ё аз ҳампешааш меурсад, ки «Қоидаҳои имлои забони тоҷикӣ»-и нав аз пештарааш чӣ фарқ дорад? Барои ба ин суол ҷавоб гардонидан мо нашри пештара ва ҳозираи «Қоидаҳои имлои забони тоҷикӣ»-ро мавриди муқоисаву муқобала қарор додем.

Дар «Қоидаҳои имлои за-

бо садонокҳои а ва о анҷом меёбанд, хангоми калимасозӣ пасванди -й (-гӣ, вӣ) чунин навишта мешаванд:

- агар калима бо садонокӣ а (ё йотбарсари я) анҷом ёбад, хангоми калимасозӣ пасванди -гӣ (-вӣ) навишта мешавад: хонагӣ, бачагӣ, оворагӣ, бечорагӣ, ноқорагӣ, дилбастагӣ, бандагӣ, хастагӣ, доногӣ, соягӣ, ҳамсоягӣ, алоҳидагӣ, дузолагӣ, духучрагӣ, барномавӣ, садамавӣ,

«Қоидаҳои имлои забони тоҷикӣ»-и пештара (2011) кунӣҳои адабии классикӣ, ба монанди Абӯабдуллоҳ Рӯдакӣ, Абӯалӣ ибни Сино ва калимаҳои «пажӯхиш», «пажӯхишгар» ва ғайра, ки бо ҳарфи ў-и устувори дароз менавиштанд, акнун тибқи «Қоидаҳои...» нав (2021) исму кунӣҳои адабон ва калимаҳои дар боло овардашуда бо у-и устувор дар шакли Абӯабдуллоҳ Рӯдакӣ, Абӯалӣ ибни Сино ва «пажӯхиш», «пажӯхишгар» ва ғайра навишта мешаванд.

Аз омӯзиши тарзи навишти ҳарфи «ў»-и устувори дароз дар калимаҳо маълум мегардад, ки он фақат дар се маврид навишта мешаванд:

1. «- барои ифодаи овози устувори ў-и дароз: кӯх, рӯз, гӯш, рӯд, дӯст, пӯст ва ғайра».

ло, Кайхонхудоӣ ва ғайра) бо ҳарфи хурд менавиштанд.

Акнун тибқи «Қоидаҳои...» соли 2021 ибораи «ва ғайра» он нофаҳмиҳои дар навишт руҳмедодаро бартараф намуд.

Ҳамчунин дар «Қоидаҳои...» соли 2021 дар мавриди бо ҳарфи калон навишта шудани ҳарфи аввали калимаи нахуст ва исми хоси мақомоти худидоракунии маҳаллӣ чунин омадааст:

«- ҳарфи аввали калимаи нахуст ва исми хоси дохили таркибии мақомоти давлатӣ ва худидоракунии маҳаллӣ: Мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии шаҳри Ваҳдат, Ҷамоати деҳоти Шинг ва ғайра».

Доир ба овардани номи мақомот ҳаминро илова қарданием, ки хуб мебуд, дар таркиби он калимаи маҳаллӣ низ илова мегардид, зеро дар та-

навиштем, инак дар қоидаи нав онро дар шакли яқояи Сарихосор менависем.

Ҳамчунин, дар Қоидаи нави имло дар навишти баёниҳои низ тағйирот ба амал омадааст. Пештар мо агар баёниҳои Аҳмад-маҳдум, Салим-пахлавон, Ҳошим-қорвон, Қорӣ-ишқамба ва ғайра дар шакли яқчо менавиштем ва инак дар қоидаҳои имлои нав онҳо дар шакли ҷудо бо нимтире навишта мешаванд.

Бартари «Қоидаҳои...» соли 2021 дар он зохир мегардад, ки ба он «Аломатҳои китобати забони тоҷикӣ» замима гардидааст, ки ин ҳам ба дурустнависи шаҳрвандон ёрӣ мерасонад. Дар «Аломатҳои китобати забони тоҷикӣ» мавқеи гузоштани аломатҳои нукта, суол, хитоб, вергул, нуқтавергул, баён, тире, кавс, кавси мураббаъ, сенукта,

Бартариҳои «Қоидаҳои имлои забони тоҷикӣ»-и нав

бони тоҷикӣ» тарзи навишти мушаххаси номи ҳарфҳо, имлои овозҳои садонокӣ ҳамсадо, калимаҳои содаю мураккаб ва таркибӣ, калимаҳои мушаддад, иқтибосӣ, аз сатр ба сатр гузаронидани ҳичои калима, имлои ҳиссаҳои нутқ, махсусан, навишти ихтисораҳо, ҳарфҳои калону хурд, тарзи имлои артикли «ал», яқоя, ҷудо ва бо нимтире навиштани калимаҳо, тарзи дурусти навишти морфемаҳои насабсоз, имлои номи муассисаю корхонаҳо, номҳои ҷуғрофӣ, асару китобҳо, маҷаллаҳо, мансабу вазифа ва рутбаҳо, имлои нумеративҳо, бандакҳо, пешванду пасвандҳо нишон дода шудааст.

Агар мо ба фарқи «Қоидаҳои имлои забони тоҷикӣ»-и соли 2011 ва соли 2021 назар андозем, мебинем, ки дар матни охири баъзе нусаҳаҳои дар «Қоидаҳои имлои забони тоҷикӣ»-и пештара мавҷудбуда рафъ гардида, матни нав нисбатан фаҳмотару равшантар гардидааст.

Чунончи, дар матни пештара (2011), ки банди 1-и он «Алифбо, тартиб ва номи ҳарфҳо» ном дошт, ҳарфҳои «й» ва «ў»-ро барои фаҳмотар шудан дар қавсайн «и-и дароз» ва «у-и дароз» зикр намуда буданд, вале дар матни охири (2021) номи ин ҳарфҳо дар шакли «й» ва «ў» оварда шуда, сифати онҳо (и-и дароз, у-и дароз) ихтисор гардидаанд.

Ин ҷо ҳам як нукта баҳсангез аст, ки ҳарфи «байн»-ро, ки собикаи ҳазорсола дорад, бо номи «сакта» овардаанд. Хуб мебуд, ки онро дар ҳамон шакли таърихнаш ҳарфи «байн» номгузорӣ мекарданд.

Дар банди 2-юми «Қоидаҳои...» соли 2011 чунин оварда шуда буд: «Ҳарфҳои а, о, у дар оғоз, байн ва анҷоми калима навишта мешаванд», вале дар матни нав ҳарфи «у»-ро бардошта, садонокҳои а ва о хангоми калимасозӣ чунин эзоҳ дода шудааст: «Дар калимаҳое, ки

мафкуравӣ, оммавӣ, оперативӣ ва ғайра».

- агар калима бо садонокӣ о (ё йотбарсари ё) анҷом ёбад, хангоми калимасозӣ пасванди -й навишта мешавад: доной, дорой, тавоной, дилрабоӣ, овой, ёбой, зебой, бобой, устой, дарёӣ, зиёӣ ва ғайра».

Мураттибони «Қоидаҳои имлои забони тоҷикӣ»-и нав доир ба ҳарфҳои «у» ва «ў» истилоҳоти у-и ноустувор, у-и устувор ва у-и устувори дарозро истифода кардаанд, ки аз инҳо фақат хангоми омадани у-и устувори дароз ҳарфи у-ро ў менависем ва доир ба ин масъала чунин мисолҳо оварда шудааст: «кӯх, рӯз, гӯш, рӯд, дӯст, пӯст ва ғайра».

Дар банди 3-юми «Қоидаҳои имлои забони тоҷикӣ»-и нав дар мавриди ҳарфҳои у ва ў зербанди зерин бо мисолҳои оварда шудааст:

«-дар ҳичои аввали калимаҳои тоҷикӣ пеш аз ҳарфи х: Сухроб, нух, қухна/қухан, гухар, мухр, мухра ва ғайра;

«-дар калимаҳои иқтибосии арабӣ: «таваҷҷуҳ, таҷаммуъ, таҷматуъ, тарашшуҳ, таҷарруъ, таваккуъ, табарруъ, мухтарам, муҳлат, шуъба, шуъла, муъмин, суҳбат, уҳда ва ғайра».

Тавре ки мебинем, дар калимаҳои арабии дар боло овардашуда низ ҳарфи у-и ноустувор пеш аз ҳарфҳои х ва ғ омадаанд, мебоист, ки ин чиз ҳам дар банди болоии «Қоидаҳои имлои забони тоҷикӣ» зикр мегардид. Зеро дар «Қоидаҳои имлои забони тоҷикӣ»-и пештара ва «Фарҳанги забони тоҷикӣ» (2013) калимаҳои «шуруъ», «тулуъ», «мавзӯъ», «вуқӯъ», «маҷмуъ», «вузӯ», «қумуъ» ва ғайра бо ҳарфи «ў» (ў-и устувори дароз) навишта мешуданд ва инак пас аз 10 сол боз тарзи дигар навишт пеш омад, ки тибқи он дар навишти чунин калимаҳои арабӣ у-и устувори дарози онҳо (ў) ба у-и устувор (у) табдил ёфтаанд.

Бояд зикр намуд, ки тибқи

2. «- дар ҳичои дуҷуми калимаҳои навъи фӯрӯғ, дӯрӯғ, гӯрӯх, шӯкӯх, афӯрӯз ва ғайра».

3. «- дар калимаҳое, ки таърихан дар решаашон ҳамсадоӣ ё доранд: рӯй, сӯй, ҷӯй, шӯй, бӯй, мӯй ва ғайра».

Мураттибони «Қоидаҳои имлои забони тоҷикӣ» дар банди 4 мавридҳои навишти ҳарфҳои и ва ё-ро нишон додаанд. Эшон ҳарфи и-ро ноустувор ва дар ҷойи дигар онро устувор гуфтаанд, ки ин дар муқоиса бо ҳарфҳои у ва ў мувофиқат намекунад, зеро дар мавриди баёни ҳарфи ў-и устувор онро дар шакли ў-и устувор ва хангоми таъзеҳи ҳарфи й-и устувор онро дар шакли й-и устувор нигоштаанд, ки дуранг менамояд. Мебоист, ки онро ҳам мисли ў-и устувор й-и устувор менавиштанд, вале ҳар кучо сухан дар бораи ҳарфи й-и устувор равад, онро дар гунаи и-и устувор нигоштаанд.

Дар мавриди бо ҳарфи калон навишта шудани ном ва сифатҳои Худо: «Қоидаҳои...» нав (2021) аз пештарааш бартарӣ дорад. Зеро дар «Қоидаҳои...» соли 2011 доир ба ин масъала чунин оварда шуда буд: «21) Бо ҳарфи калон навишта мешаванд: а) номҳои Худо: Худо, Худованд, Парвардигор, Офаридгор, Яздон, Аллоҳ».

Дар «Қоидаҳои...» соли 2021 ин банд васеътар шарҳ дода шудааст: «23. Ҳарфи калон дар мавридҳои зерин навишта мешавад:

- ҳарфи аввали ном ва сифатҳои Худо: Худо, Худованд, Парвардигор, Офаридгор, Кирдигор, Яздон, Эзид, Аллоҳ, Раб, Холиқ ва ғайра».

Бартари наشري охири дар он аст, ки ном ва сифатҳои Худоро, ки дар шаклҳои гуногун он меоянд ва мардум дар ин гуна ҳолатҳо ба ҳамон калимаҳои дар «Қоидаҳои...» соли 2011 нишон додашуда қаноатманд шуда, дигар номҳои дар он ҷо зикр нагардидаи Худоро (ба монанди Ҳақ, Борӣ, Додор, Тао-

моми ҳуҷҷатгузориҳо номи мақомот чунин оварда шудааст: Мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатии вилояти Хатлон, Мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатии шаҳри Ваҳдат ва ғайра.

Мардум то ин вақт исми Мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии шаҳру ноҳияҳо ва Ҷамоати деҳотро гоҳ бо ҳарфи калон ва гоҳ бо ҳарфи хурд менавиштанд. Акнун тибқи «Қоидаҳои...» соли 2021 мардум ҳарфи аввали ин мақомотро бо ҳарфи калон менависанд.

Дар банди 13-и «Қоидаҳои имлои забони тоҷикӣ» омадааст: «Ҷинсияти грамматикӣ калимаҳои иқтибосӣ дар имлои забони тоҷикӣ қорбурд намешавад: мухтарам, раис, шоир, адиб, муаллим, котиб, магистрант, аспирант ва ғайра». Ин банд дар «Қоидаҳои имлои забони тоҷикӣ»-и пештара мавҷуд набуд ва ин дар имлои кунунӣ падидаи тозаест ва минбаъд хангоми навиштани даъватномаҳо барои омезиш ёфтани ҷинсияти ашхос бахсу мунозираҳо ба амал намеояд. Минбаъд муаллим, раис, котиб, шоир, мударрис ва ғайраҳо ҳоҳ зан бошад ҳоҳ мард бо як истилоҳ ном мебаранд.

Дар банди 17-и «Қоидаҳои имлои забони тоҷикӣ»-и соли 2011 омада буд:

«Дар номҳои осори классикӣ артикли ал тибқи қоидаи маъмул бо нимтире ҷудо карда мешавад: «ал-Қонун»-и Ибни Сино, «ат-Тафҳим»-и Абӯрайҳони Берунӣ, «Мантиқ-ут-тайр»-и Фаридулдини Аттор ва ғайра».

Акнун ин банд дар «Қоидаҳои имлои забони тоҷикӣ»-и нав ба ин тарз омадааст: «Дар аввали номи одамон артикли ал (ва гунаҳои он) бо ҳарфи калон навишта шуда, бо нимтире ҷудо карда мешавад: Ал-Мутанаббӣ, Ал-Фаробӣ, Ал-Ҳайсом, Ал-Киндӣ ва ғайра».

Агар мо тибқи қоидаи пештара номи ҷуғрофии Сарихосорро дар шакли ҷудо Сари Хосор ме-

нохунак, сархат, нимтире ва рамзҳои ишоратӣ шарҳу тафсир ёфтааст.

Хуб мебуд, ки аломати китобати «савол», ки шакли вайроншудаи «суол» аст, дар шакли саҳеҳу дурусти он, яъне «суол» оварда мешуд, зеро шакли ҷамъи он ҳам дар гунаи «суолот» меояд, на дар шакли «саволот».

Ағлаби толибилмон, омӯзгорон, адабону рӯзноманигорон дар навиштаҳои хеш ба аломатҳои китобат чандон диққат намедиданд ва пас аз таърихи рӯз ва ё баъди имлои сарлавҳа, номи китоб ва ғайра санадҳо нукта мегузоранд ва мавқеи нагузоштани он дар банди 4-и «Аломатҳои китобати забони тоҷикӣ» возеҳан зикр гардидааст:

«Нукта дар мавридҳои зерин гузошта намешавад:

- дар охири сарлавҳаҳо...
- дар муқоваи китобҳои илмӣ, бадеӣ, дарсӣ, маҷалла, ва дигар нашрияҳо баъд аз насаби муаллиф ва унвони онҳо...
- дар охири номи санадҳо ва ҳуҷҷатҳои расмӣ-қоргузорӣ...
- дар байн ва охири ҳарфҳои калимаҳои ихтисоршудаи номҳои ҷуғрофӣ...
- дар охири таърихи рӯз».

Бо вучуди баъзе эродҳои ҷузъии дар боло зикр гардида «Қоидаҳои имлои забони тоҷикӣ» (2021) назар ба нашрҳои пештараи он хеле суфтаву тақмил ёфтааст ва шонистаи аъҷузист. **Хуб мебуд, ки лоиҳаи «Қоидаҳои имлои забони тоҷикӣ» пеш аз ба тасвиб расиданаш ба муҳокимаи умумихалқӣ вогузошта мешуд ва мардум нисбат ба лоиҳаи он фикру мулоҳизаҳои худро иброз медоштанд ва он вақт баъзе нусаҳаҳои ноҷӯриҳои он бартараф мегардид ва мардум дигар раҳи хатро наменамуданд.**

*Раҷабалӣ ХУДОЁРЗОДА,
директори Маркази
илмӣ-таҳқиқотии
«Мавлоношиносӣ»-и
ДДБ ба номи Носири Хусрав*

Имло ҳанӯз таҳрирталаб аст

(Аввалин дар саҳ.8)

ри одии бечора аз кучо донад, ки задаи сабилмондаи чунин калимаҳо чандтост ва дар кучост. Ҳақиқат гапро гӯем, ҳуди мо филологҳо, задаи на ҳамаи чунин калимаҳоро фарқ карда метавонем. Аз ин рӯ, ҳар ду навъи чунин калимаҳоро дар як шакл навиштан даркор.

Чунин бенизомӣ дар навишти баёнӣҳо бо исм низ вучуд доранд. Дар қоидаҳои имло оварда шудааст:

«-агар баёнӣҳо пас аз исми хос бе бандаки изофӣ омада бошанд, бо нимтире навишта мешавад: Аҳмад-махдум, Салим-пахлавон...

-баёнӣҳои хешутаборӣ ва эхтиром бидуни алоқаи изофӣ бо исми хос якҷо (як ҷо ё якҷоя-Э.С.) навишта мешаванд: Акашариф, Бибиоиша, Шарофат-хола, Барнохола, Шодиамак ва ғайра».

Ба матлаби ҷумлаи аввали ин иқтибос эрод надорем, ҳуб аст.

Пешниҳоди мо ин аст, ки баёнӣҳои хешутаборӣ ва эхтиром, ҳоҳ пеш ва ҳоҳ пас аз исм бо нимтире навишта шаванд. Дар яке аз қоидаҳои имлои пешин ҳамин тарзи навишт талаб карда мешуд ва чанд сол давом дошт, ки дуруст буд. Гап дар сари он аст, ки дар сурати якҷоя навиштани баёнӣву исм хонанда баёнӣ ё ҷузъи исм будани ҳиссаи он калимаро намефаҳмад. Бояд дар назар дошт, ки дар забони мо исмҳои хоси зоҳиран баёнӣдор, аз қабилӣ Бобосафар, Мирзобобо, Акашариф, Додарбек, Гулбӣбӣ, Бибимарям, (ҳатто Очабибино Холабибӣ), Ҳазратшоҳ, Муллобаҳодур, Тағобокӣ, Муллозухур ва амсоли инҳо хеле зиёданд.

Ба назари мо, дар боби «Аз сатр ба сатр гузаронидани ҳиҷои калима» дар баробари зикри риояи яқлукҳои ҳиҷо инчунин қайд кардан лозим буд, ки дар калимаҳои мураккаб гоҳи аз сатр ба сатр гузаронидани ҳиҷоҳо решаҳои калима низ ба эътибор гирифта мешаванд. Яъне, ҳиҷоҳои калимаҳои мураккаби намуи «некандеш»-ро бо ду тарз аз сатр ба сатр гузаронидан мумкин аст: не-кан-деш, нек-ан-деш.

Ҳоло дар мо аз рӯйи насаб, ном ва номи падар донишманди мард ё зан будани шахс душвор (гоҳи номумкин) шудааст. Бино бар ин, ба андешаи мо, дар қоидаҳои имло ин масъаларо равшантар баён кардан лозим буд, ки пасвандҳои насабсози мардона - ӣ; -зод, -зода, -он, -ён, -иён, -ниё, -ёр, -фар ва пасванди насабсози занона — духт мебошанд. Ё ягон шакли аз ин бехтареро пешниҳод кардан даркор. Зеро, ҳарчанд дар забони тоҷикӣ категорияи чинсият нест, бо таъсири забонҳои арабӣ ва русӣ ин падида вучуд дорад ва хоҳу ноҳоҳ боз идома хоҳад ёфт.

Дар боби «Имлои сифат» омадааст: «...сифатҳои ҷуфте, ки бо пешвандҳои ба-, бо-, бе- ва пешвандгунаҳои сер-, пур-, хуш- ва пайвандаки -у сохта шудаанд:... сершоҳу барг, пунузу неъмат, хушобу ҳаво...».

Ин ҷо «пешвандгуна» як истилоҳи сохта аст. Дар забони мо ҳаст: пешванд, пасванд, миёнованд, вассалом. Ҷузъҳои сер-, пур- ва хуш- на пешванданд, на пешвандгуна. Инҳо калимаҳои мустақилу маънодоре ҳастанд, ки бо роҳи ҳамроҳ шудан ба калимаҳои решагии дигар сифатҳои мураккаб сохтаанд.

Дар боби «Имлои шумора» овардаанд: «Чудо навишта мешаванд:... шумораҳои миқдорӣ аз калимаи дарсад: 100 дарсад, 50 дарсад, даҳ дарсад, бист дарсад ва ғайра». Ин қоида, албатта, дуруст аст. Вале ин ҷо пешоянди «дар»-ро ҳам аз шумораи чудо (дар сад) навиштан дуруст, осон ва бехтар мебуд. Зимнан, ба ҷойи дар сад гоҳи фи сад ме-нависанд. Истифодаи калимаи фоиз ҳам зиёне надорад. Вай аз мо нону ош наметалабад. Дар забони мо (дар ҳамаи забонҳои дигар низ) садҳо калимаҳои бегона ҳастанд. Чаро мо танҳо аз калимаи фоиз, ки нисбатан ба дар сад содатару фаҳмотар ва осоннавиштар буда, сад сол боз истифода мекунем, ҳазар намоем?!

Дар боби «Имлои ҷонишин» гуфта шудааст, ки ҳангоми ихтисор дар назм бандакҷонишинҳои шумораи ҷамъ дар калимаҳое, ки бо ҳамсадо анҷом меёбанд, якҷоя (писаршон, писартон, писармон), вале бандакҷонишинҳои -ам (-ям), -ат (-ят), -аш (-яш) дар калимаҳое, ки бо ҳамсадо анҷом меёбанд, бо нимтире (писар -м, писар -т, лашкар -ш, гуфтам -ш, додам -ш) навишта мешаванд. Ба фикри мо, ин ҳар ду дар як шакл бо нимтире навишта шаванд, бехтар аст, зеро маъно фаҳмотар мегардад.

Дар ҷойи дигар омадааст, ки ҷонишинҳои таркибии ин гуна, он гуна, ин қадар, он қадар, ҳар як, ҳар ки, ҳар чи, ҳеч як, ҷӣ гуна?, ҷӣ хел?, ҷӣ қадар?, ҷӣ навъ?, ва ғайра ҷудо навишта мешаванд. Ба назари мо, ин ҷо ҷонишинҳои таркибии ҳар ки, ҳар чи дар шакли ғалат оварда шудаанд. Зеро онҳо аз ҷонишини таъйинии

ҳар ва ҷонишинҳои саволии кӣ ва ҷӣ таркиб ёфтаанд. «Кӣ» ва «ҷӣ» танҳо дар мавриди ба вазифаи пайвандак омаданашон зада қабул намекунанд. Аз ин рӯ, ҳар кӣ, ҳар ҷӣ бояд бо ӣ навишта шаванд. Дар китобҳои дарсӣ ҳам ба ҳамин тарз омадаанд (ниг. «Забони тоҷикӣ», с.6, Душанбе-2015, саҳ. 189). Бино бар ин мардумро ба иштибоҳ андохтан лозим нест.

Дар боби «Имлои феъл» барои нишон додани навиштани ҷудои ҷузъҳои феълӣ таркибии номӣ якҷо шудан мисол оварда шудааст, ки ғалат аст. Ин таркиб бояд дар шакли як ҷо шудан ё якҷоя шудан оварда мешуд.

Дар ҳамаи ҷо боз гуфта шудааст, ки калимаҳои во ва боз ҳамчун ҷузъҳои мустақил навишта мешаванд. Ва мисол оварда шудааст: во қардан, во шудан, боз қардидан, боз хондан, боз истодан. Ба назари мо, дар ҳамаи маврид мавқеи истифодаи калимаҳои бозхонд, бозхост, бозгашт ва амсоли инҳоро ҳам нишон додан лозим буд.

Мисли ҳамаи дар боби «Имлои зарф» низ баъзе масъалаҳои шарҳталаб мавҷуданд. Чунончи, он ҷо оварда шудааст: «Чудо навишта мешаванд: -зарфҳое, ки аз такрори калима ва пешоянд сохта шудаанд: дам ба дам, рӯз то рӯз, вачаб ба вачаб, сол ба сол, хона ба хона, рӯ ба рӯ, дар ба дар, пай дар пай ва ғайра». Ин ҷо шарҳ додан лозим буд, ки баъзе аз ин мисолҳо дар матнҳо гоҳ ба вазифаи зарф, гоҳ ба вазифаи сифат меоянд. Ба вазифаи зарф омада бошанд, аз ҳам ҷудо, ба вазифаи сифат омада бошанд, якҷоя навишта мешаванд. Мисол: рӯ ба

рӯ сӯҳбат кардан, дар ба дар гаштан, пай дар пай борида (зарф): сӯҳбати рӯбарӯ, гадои дарбадар, борони пайдарпай (сифат). Инчунин дар мавриди якҷоя навиштани зарфҳо калимаи парерӯз мисол оварда шудааст, ки ғалат аст. Шакли дурусти ин калима парерӯз (парер) мебошад.

Қазовати то ҷӣ андоза дуруст будани пешояндҳои таркибии номии ғайриизофӣ (пеш аз, пас аз, доир ба, роҷеъ ба, нисбат ба, оид ба, назар ба), пешояндҳои изофии номии такрор (гирд-гирди, зер-зери, тах-тахи, лаб-лаби рӯ-рӯйи, пас —паси, сар-сари, қад-қадӣ, пеш-пешӣ) ва пасояндҳои номиву калимаҳои пасояндӣ (пеш, қабл, замон, ҳамаи, ҳамоно)-ро ба донишу имону вичдони олимони забоншинос, ҳавола мекунем. Вале, ба назари мо, пешоянди номӣ ва пасоянди номӣ истилоҳҳои сохтаю бофтаи кадом як олими чаласаводанд. Дар мисолҳои боло аксари қулӣ калимаҳо ё исманд ё зарф. О, модом ки пешоянду пасояндҳо худ ҳиссаҳои номустақил ва ёридаҳандаи нутқ бошанд, чаро таркибашон номӣ мешудааст? Ин ғалат бояд дар қоидаҳои имло ҷой намеёфт.

Ҷабри қоидаҳои ғалати имлоро аз ҳама зиёд аҳли маорифу матбуот мекашанд. Банд, ки аз аҳли касби ҳамаи ду соҳа ҳастам, барои осонии имло андешаҳои худро аз дили соф баён кардам. Вале бовар надорам, ки касе ба онҳо эътибор диҳад. Ҳамаи қадараш ҳаст, ки ҳештанро дар назди вичдон мучрим ҳис накунам.

Эҳсон СУБҲОН,
Аълоҷии маориф ва
матбуоти Тоҷикистон

► НИГАРОНИ

Мушкилоти як мактаб

Дар муассисаи таълимии №17-и ноҳияи Чайхун ду мушкилӣ боиси нигаронии омӯзгорон гардидааст. Ҳолати садамавии яке аз биноҳои муассисаи мушкилоти аввал ва, ҷамъагии гарамии партовҳо дар назди таълимгоҳи мушкилоти дигар мебошад.

Ба бинои садамавӣ эътибор бояд дод

Дар пайи заминларзани муассисаи таълимии №17-и ноҳияи Чайхун зарар дид. Бинои дуошёнае, ки дар он толорҳои варзишию маҷлиси ҷойгир буданд, ба садама дучор шуданд. Истифодаи бинои мазкур ғайриимкон гардид. Дар ин муассиса барои гузаштани дарсҳои тарбияи ҷисмонӣ мушкилӣ ба вучуд омад. Инчунин, муассиса дар баргузори ҷамъомаду ҷорабиниҳо дигар ҷойи махсус надошт.

- Имкони сохтмони бинои навро надорем. Маротибае чанд ба сохторҳои марбута

мурочиат кардем. Бо дастгирии мақомоти маҳаллӣ ин биноро таъмир кардан мехоҳем, - гуфт директори мактаб Зухро Абдолова. — Аллакай барои таъмири ҷорӣ беруни бино омода гардидааст. Ҳоло бо устоҳо мувофиқа намуда, таъмиро идома додан мехоҳем.

Дар таълимгоҳи 1538 хонанда таълим мегирад ва ба онҳо 4 нафар омӯзгор дарси тарбияи ҷисмонӣ медиҳад. Набудани ҷой ва тибқи талабот нагузаштани дарс дар

фасли сармо мегардад.

Нигаронӣ аз хатари партовҳо

Ғарамии партовҳои назди анбори муассисаи таълимии таъби касро хира мекунад. Роҳбарияти муассиса сабаби ҷамъ шудани партовҳои зиёдро бетаваҷҷуҳии Идораи хоҷагии манзилию коммунали ноҳия унвон карданд.

Роҳбари муассисаи таълимии №17 Зухро Абдолова дар бораи шартномаашон бо Идораи хоҷагии манзилию коммуналӣ харф зада, изҳор дошт, ки ҳамасола тибқи шартнома партовҳои муассисаи кашонида мешаванд. Аммо бо сабаби номаълум, ҳамаи партовҳоро аз муассиса берун накардаанд.

Директори Идораи давлатии “Хоҷагии манзилию коммуналӣ”-иноҳияи Хайридин Азимов худро роҳбарияти муассисаи таълимиро гунаҳкор донист. Тавре ӯ таъкид кард, тибқи шартнома барои кашонидани партов ба ҳар як мошини боркаш маблағи муайян пардохт карда мешавад. Вале муассисаи номбурда ба

сабаби сари вақт пардохт накардани маблағҳои хизматрасонӣ қарздор мебошад. Дар ҳолати пардохт гардидани маблағҳои қарзиву хизматрасонии навбатӣ партовҳои боқимонда кашонида хоҳанд шуд.

Ин гуфтаро мудири хоҷагии мактаби №17 Ҷумабек Норбеков инкор намуд. Дар асоси шартнома ба суратҳисоби идораи номбурда 780 сомонӣ пардохт намудем. Аммо як қисми ками партовҳоро моҳи сентябр кашониданду халос.

-Воқеан, 780 сомонӣ аз ҳисоби муассисаи таълимии мазкур ворид гардидааст, аммо ин маблағ танҳо барои кашонидани як қисми партовҳо буд. Вале дар муассиса партовҳои зиёд ҷамъ гардидааст. Як маротиба маблағ гузарониданд, ин маънои онро надорад, ки то охири сол мо бо ин маблағ партовҳои зиёди мактабро кашонем. Зеро мо харҷҳои худро дорем. Масалан, нархи сӯзишворӣ гарон аст. Ин маблағҳо лоақал барои сӯзишворӣ пурра намерасанд. Бо вучуди ин, мо омодаи ҳамкорӣ ҳастем ва кӯшиш мекунем, ки бо пардохт шудани як қисми маблағҳои қарзӣ корро шуруъ намоем, - гуфт Х.Азимов.

Ҳолати зиёдшавии партовҳо ва сари вақт накардани онҳо боиси нигаронии волидон низ мебошад. Онҳо умедворанд, ки дар кӯтоҳтарин муҳлат партовҳои кашонида мешаванд ва чунин ҳолат дигар рух намерасад.

С. АЗИЗӢ,
«Омӯзгор»

Дар шаҳри Душанбе доир ба мушкилот ва дурнамои сайёҳӣ дар Тоҷикистон ҳамоиш доир гардид.

► МУСОҲИБА

- Устоди муҳтарам, хуб мешуд, ки нахуст аз фаъолияти донишгоҳ, ҳадафи омодакунии кадрҳо дар ин ҷо ва умуман, самтҳои фаъолият дар ДТТ ибрази назар менамудед.

- Раёсати донишгоҳ ва тамоми сохторҳои он ба иҷрои супоришҳои мақомоти болоӣ ва ба сатҳи сифати дониши шогирдон ба таври ҳамешагӣ масъул буда, барои тайёр кардани кадрҳои ба ҷомеа дарқарорӣ ҷидду ҷаҳддоранд. Бо ин мақсад имрӯз дар сохтори донишгоҳ ҳафт факултет, нуздаҳ кафедра, ду марказ, инчунин, Донишқадаи технология ва менеҷменти инноватсионӣ дар шаҳри Кӯлоб, филиали донишгоҳ

Донишгоҳи мо дар рейтинги байни чил муассисаи таҳсилоти олии касбии ҷумҳурӣ ҷойи дувоздаҳумро ишғол намуда бошад, пас дар соли гузашта ҷойи ҳаштумро ишғол кард. Дар айни замон се барномаи таълимии донишгоҳ аз аккредитатсияи байналмилалӣ гузашта, соҳиби шаҳодатнома шуд. Акнун дипломҳои хатмкардагонии ин барномаҳои таълимӣ дар кишварҳои Аврупо пазируфта мешаванд. Дар баробари ҳамаи ин, бо назардошти таъмини рушди инноватсионии Ҷумҳурии Тоҷикистон раёсати донишгоҳ барои кушодани ихтисоси «Системаҳои зехнии компютерӣ» тамоми ҳуҷҷатҳои зарурӣ омода сохтааст.

- Яке аз самтҳои фаъолияти ҳар як муассисаи таълимӣ корҳои илмӣ устодону шогирдон, иштироки

потер харидорӣ гардида, дар факултети иктисодиёт ва молия барои донишҷӯдӯхтарон як синфхонаи компютерӣ ташкил карда шуд. Бо истифода аз ин таҷҳизоти компютерӣ харида, як маркази

Ҳадафи мо: пайваста афзудани сифати таҳсилот

Мусоҳиба бо ректори Донишгоҳи технологияи Тоҷикистон Амонзода Илҳом Темур

дар шаҳри Исфара, гимназия дар шаҳри Кӯлоб ва литсейи инноватсионии «Душанбе» амал мекунанд. Теъдоди умумии донишҷӯёни таълимгоҳ 5140 нафарро ташкил медиҳад, ки тибқи низоми кредитӣ таълим гирифта истодаанд.

Бар замми ин, донишгоҳ аз рӯйи 49 ихтисос, дар зинаи бакалавр, аз рӯйи 36 ихтисос дар зинаи магистратура, аз рӯйи 9 самти илмӣ аспирантура ва аз рӯйи 8 самти илмӣ докторантура аз рӯйи ихтисос PhD мутахассис тайёр мекунад.

- Барои ноил гардидан ба ҳадафҳои дарпеиғузошти маълум, ки шароити таълим ва таъмин будан ба кадрҳои педагогӣ аз масъалаҳои умда ба ҳисоб меравад. Ин масъала дар донишгоҳ чӣ гуна ҳалли худро ёфтааст?

-Таҳлилҳои коршиносони соҳа нишон медиҳанд, ки имрӯз дар донишгоҳамон масоҳати таълимӣ, ҷойи нишаст, микдори донишҷӯёни бо хобгоҳ таъмингардида афзудааст. Ҳайати устодонро 257 нафар ташкил медиҳанд, ки аз онҳо 142 нафарашон дорои дараҷа ва унвони илманд. Аз ҷумлаи инҳо, чордаҳ нафар доктор ва 128 нафар номзадҳои илманд. Имрӯз дар ДТТ таълим тариқи шартномавӣ, бучавӣ, тавассути квота ва бурсияҳо ба роҳ монда шудааст.

- Барои ба таври ғайри азхуд кардани донишҳои соҳавии муосир, албатта, пояи моддӣ ва техникаи таълим таъсири дигар дорад ва ин тақозои замон ҳам ҳаст, ҳамин тавр не?

- Бо мақсади мукамал гардидани донишу таҷрибаи шогирдон дар донишгоҳ бисту чор синфхонаи компютерӣ, бисту нӯҳ синфхонаи махсусгардонидашуда, шасту чор тахтаи электронӣ, чор минбари электронӣ, як саду ҳашт проектор ва дигар таҷҳизоти мултимедиву акустикӣ мавриди истифода қарор дода шуда, дар қараёни таълим 898 адад компютер истифода бурда мешавад.

Баланд бардоштани сифати таълим дар донишгоҳ ҳамчун яке аз омилҳои стратегии донишгоҳ ба ҳисоб меравад. Бахри баланд бардоштани сатҳи сифати таълиму тарбия, ҷавобгӯ будани он ба стандартҳои байналмилалӣ таҳсилоти олии касбӣ мо нақша – чорабиниҳои зиёде андешида, онҳоро тадриҷан амалӣ менамоем. Барои муқоиса агар дар соли 2018

онҳо дар олимпиадаҳои минтақавӣ ба ҳисоб меравад. Дар ин самт чӣ пешравиҳо ба назар мерасанд?

- Соли гузашта аз тарафи Шӯрои диссертатсионии ҚОА панҷ рисолаи диссертатсионии унвонҷӯён барои химоя қабул шуд. Аз онҳо се нафарашон аз рӯйи ихтисоси 05. 19. 02 ва ду нафари дигар барои дарёфти дараҷаи доктори фалсафа - Phd дифоъ карданд. Ҳамчунин, соли гузашта ҳайати омӯзгорон соҳиби се патент оид ба ихтирооти ҚТ ва чор натиҷаи мусбат оид ба гирифтани патент ноил гардиданд. Ҳоло бошад, барои дарёфти се патенти дигар ба ММПИ дархост ирсол гардидааст, ки аз он дутояш барои гирифтани патенти АвруОсиёгӣ мебошад. Натиҷаи корҳои тадқиқотии олимони донишгоҳ дар ҳафт қорхона татбиқи худро ёфтанд.

Донишҷӯёни мо дар олимпиадаҳои ғанӣ низ иштироки фаъолна доранд. Барои дарёфти ҷоизаи «Ҷоми Академияи Ҷумҳурии Тоҷикистон» байни донишҷӯёни мактабҳои олии ҷумҳурӣ толибилмони донишгоҳ дониш ва маҳорати мукамал нишон дода, аз физика ҷойи дуум ва аз ғанӣ химия бошад, сазовори ҷойи сеюм гардиданд.

- ДТТ аз ҷумлаи муассисаҳои таҳсилоти олиест, ки истифодаи воситаҳои техникаи дар он ҳаҷмист, зеро кулли ихтисосҳояшон бо ин роҳ омӯзонда мешаванд. Дар ин самт чӣ навиғариҳо ба ҷашм мерасанд?

- Оид ба ин масъала, дар доираи Лоихаи грантии «Таҳсилоти дӯхтарон ва рақобатпазирии онҳо дар бозори меҳнат» даҳ адад ком-

таълимии «Технолог» ташкил карда шуд, ки барои баланд бардоштани касбияти донишҷӯдӯхтарон дар самти технологияҳои муосир истифода бурда мешавад. Бо мақсади баланд бардоштани дараҷаи касбияти омӯзгорону кормандон якҷанд курси бозомӯзии касбӣ низ ташкил кардем. Имрӯз дар самти мустақкам намудани алоқа бо истеҳсолот ва фароҳам овардани шароит барои таҷрибаомӯзии истеҳсолии донишҷӯён бо қорхонаи муассисаҳо бештар аз 15 шартномаи ҳамкорӣ имзо гардид.

- Фаъолият дар самти робитаҳои байналмилалӣ бо дигар макотиби таҳсилоти олии хориҷӣ чӣ гуна ба роҳ монда шудааст?

- ДТТ бо 23 муассисаи таҳсилоти олии касбӣ, созмону ширкатҳои хориҷӣ ҷиҳати ба роҳ мондани ҳамкориҳои байналмилалӣ шартнома ва созишномаҳои тарафайн ба имзо расонидааст. Донишгоҳ дар амалӣ шудани ҳафт лоихаи Барномаи ЭРАЗМУС + Иттиҳоди Аврупо, фаёлона ширкат намуд, ки амалишавии бештари онҳо дар солҳои оянда низ идома хоҳанд ёфт. Ҳамкорӣ бо Созмони ҳамкориҳои байналмилалӣ Олмон (GIZ) ва барномаи «Маълумоти касбӣ ва тақмили ихтисос дар Осиёи Марказӣ» дар марҳилаи сеюм идома дорад. Дар доираи барномаи (GIZ), дар базаи ДТТ Маркази интиқоли технология, таҳсилот ва соҳибкорӣ кушода шуд.

Мусоҳиб Ҳотами ҲОМИД,
«Омӯзгор»

► ПЕШРАФТ

Дастоварди мактабҳои як вилоят

Сол то сол сохтмону таъмири муассисаҳои таълимӣ дар ҳудуди шаҳру ноҳияҳои вилояти Хатлон вусъат гирифта, дар даҳ моҳи охир 75 иншооти соҳаи маориф барои 14793 ҷойи нишаст дар як баст сохта ба истифода дода шудааст.

Бо мақсади баланд бардоштани сифати таълим ва савияи донишдӯзии хонандагон, дар муассисаҳои таълимии шаҳру ноҳияҳои вилоят роҳандозӣ шудани як қатор тадбирҳо аз қабili таъсиси Стипендияи раиси вилояти Хатлон барои 70 нафар хонандаи болаёқат, бо маблағи 3000 сомонӣ қардонӣ шудани як идда директори муассисаи таълимӣ бо маблағи 10000 сомонӣ мукофотонидани хонандагоне, ки синфи 11-ро бо аттестати аълои универсалӣ (бо медали тилло ва нуқра) хатм менамоянд, дастгирии кормандони соҳаи маориф, ки ба унвони номзад ё доктори илм мушарраф гардидаанд (3-5 ҳазор сомонӣ), аз тадбирҳои мебошанд, ки ба рушди соҳа таъсири мусбат расониданд.

Соли қорӣ, ҳамчунин, 70 нафар хонандаи болаёқат ба Стипендияи раиси вилояти Хатлон сазовор гардиданд.

Ҳамзамон, дар асоси фармониши вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 23.07.2021, №1034, дар соли таҳсили 2020-2021 5 нафар хатмкардаи муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумии шаҳру ноҳияҳои вилояти Хатлон бо аттестати аълои равияҳои ҷамъиятӣ-гуманитарӣ бо медалҳои тилло ва нуқра мукофотонида шуданд.

Дар соли таҳсили 2021-2022 аз 44765 нафар хатмкардаи муассисаҳои таҳсилоти умумии шаҳру ноҳияҳои вилоят, 479 нафар ба хориҷи кишвар, 25378 нафар тавассути Маркази миллии тестии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, 1011 нафар ба 4 донишгоҳ, 534 нафар тибқи квотаи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии касбии кишвар, 6027 нафар ба гурӯҳҳои мақсаднокӣ коллеҷҳо (2842 нафар ба коллеҷи тиббӣ, 1499 нафар ба коллеҷи омӯзгорӣ, 1686 нафар ба дигар коллеҷҳо), 1535 нафар ба литсейҳои касбӣ-техникӣ ва 2409 нафар ба курсҳои кӯтоҳмуддати омӯзишӣ (дӯзандагӣ, ресандагӣ, бофандагӣ) дохил шуданд, ки теъдоди умумиашон 37373 нафар (14989 нафар дӯхтар)-ро ташкил мекунанд.

Хонандагони муассисаҳои таълимии вилоят дар соли таҳсили 2020-2021, дар даври ниҳонии олимпиадаҳо (ҷумҳуриявӣ ва байналмилалӣ) соҳиби 606 ҷойи ифтихорӣ гардиданд, ки аз онҳо 106 медали тилло, 138 медали нуқра ва 362 медали биринҷӣ мебошад. Хонандагони синфҳои 11 сазовори 87 ҷойи ифтихорӣ гашта, соҳиби 10 медали тилло, 15 медали нуқра ва 62 медали биринҷӣ гардидаанд. Муассисаҳои таҳсилоти асосӣ ва миёнаи умумии вилоят ба 24947 компютер ва 4190 принтер таъмин мебошанд.

Тибқи қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи Барномаи давлатии амалӣ намудани технологияҳои иттилоотӣ ва коммуникатсионӣ дар муассисаҳои таҳсилоти умумии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2018-2022» дар шӯъбаҳои маориф ва муассисаҳои таълимии вилоят тайи 15633 адад компютер ва 910 адад тахтаи электронӣ харидорӣ карда мешуд. Мутаассифона, то ин дам 4017 адад компютер ва 309 тахтаи электронӣ харидорӣ шудаасту ҳалос.

Дар нӯҳ моҳи соли 2021 дар шаҳру ноҳияҳои вилояти Хатлон 125 ҳолати содиршавии ҷинойат аз тарафи нобилигон ба қайд гирифта шудааст, ки ин нисбат ба ҳамаи давраи соли гузашта 19 ҳолат кам мебошад. Ҷинойатҳои содиршуда аз тарафи 89 нафар нобилиг ба қайд гирифта шуданд, ки аз онҳо 46 нафарашон қудакони мактабҳои буда, 43 нафари боқимонда дар мактаб намунохонанд.

Нисбат ба 3447 нафар хонанда парванда тартиб дода шуда, 1666 падару модар ба маблағи 251721 сомонӣ ҷарима, 1115 нафар огоҳӣ ва парвандаи 666 нафар мавриди баррасӣ дар додгоҳҳо қарор дорад.

Раёсати маорифи вилояти Хатлон ҷиҳати иҷрои қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи сари вақт омода намудани соҳаҳои иқтисодиёт ва иҷтимоиёти ҷумҳурӣ барои фаъолияти мунтазам ва самарабахш дар давраи тирамоҳу зимистони солҳои 2021-2022» тибқи нақшаи мушаххас зери назорат қарор дода, то ин дам дар муассисаҳои таълимии шаҳру ноҳияҳои вилоят 11628 тонна ангишт ва 23195 м3 ҳезум, ва 46522 литр сӯзишвории дизелӣ захира карда шудааст.

Шариф АБДУЛҲАМИД,
«Омӯзгор»

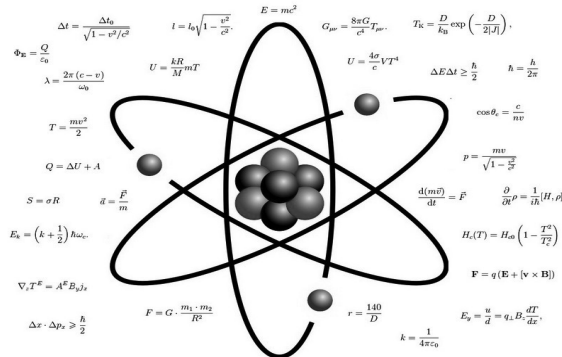

ТАҶРИБА

Корҳои санҷишӣ бо тестҳо

Яке аз роҳҳои санҷиши донишҷу маҳорат ва малакаҳои хонандагон гузаронидани корҳои хаттӣ мебошад. Мувофиқи барномаи таълимии фанни физика дар синфи 8-ум 5 кори санҷишӣ бояд гирифта шаванд. Вобаста ба шароитҳои мавҷуда омӯзгор метавонад миқдор, мавзӯ ва вақти гузаронидани кори санҷишӣ, ҳамчунин, тарзи самаранок гузаронидани онро ба нақша гирад. Дар синфи 8-ум корҳои санҷишӣ баъди гузаштани 9-15 соати мавзӯи дарсӣ ба нақша гирифта шудааст. Дар боби «Ҳодисаҳои ҳароратӣ» ва «Ҳодисаҳои электрикӣ» дутогӣ ва дар боби «Ҳодисаҳои магнитӣ» як кори санҷишӣ ба нақша гирифта шудааст. Хуб мешуд, ки омӯзгор як ё ду соат пеш аз кори санҷишӣ ҳамроҳи хонандагон доир ба мавзӯҳои гузашта масъала ҳал намоянд. Дар ҳар ҳар як кори санҷишӣ 25 намуна гирифта

шудааст. Дар ҳар як намуна се масъала ба тарикӣ тестӣ интихоб карда шудааст. Омӯзгор ҳар як намунаро ба воситаи компю-

тер дар варакчаҳои алоҳида chop карда, ба дасти хонандагон додана шуд. Ба чунин тарзи гирифтани корҳои санҷишӣ мо метавонем хонандагонро барои ба донишқадаҳо дохил шудан тайёр намоем. Чунки ҳамаи донишқадаҳои мактабҳои олии имтиҳонҳои дохилшавӣ ба таври тестӣ гирифта мешаванд.

6 намунаи кори санҷишӣ пешниҳод карда мешавад:
Намунаи 1

1. Вольтметр муқовимати 1200 Ом дорад ва шиддати 120 В-ро нишон медиҳад. Чараёни аз вольтметр ҷоришаванда чӣ қадар қувва дорад?

A. 0,01 А; Б. 10 А; В. 0,1 А.

2. Реостате, ки аз сими нихромии дарозии 5 м ва масоҳати буриши арзиш 0,8 мм² сохта шудааст, чӣ қадар муқовимат дорад.

A. 0,68 Ом; Б. 6,8 Ом; В. 7,4 Ом.

Намунаи 2

1. Ҳангоми 400 В будани шиддат қувваи чараён дар муҳаррики электрикӣ 92 А аст. Тавоноии чараёни аз печакҳои муҳаррик ҷоришавандаро муайян кунед.

A. 36,8 Вт; Б. 368 Вт; В. 3,68 Вт.

Намунаи 3

2. Тафслампаи электрикӣ дар шабака шиддати 127 В пайваст аст ва аз он чараёни қувваи 0,5 А ҷорист. Ин тафслампа дар муддати 10 дақ. чӣ қадар корро иҷро мекунад.

A. 3810 Ҷ; Б. 38,1 кҶ; В. 3,81 Ҷ.

III. ТАҶОЕВ,
омӯзгори литсейи тамоюли
техники ба номи Афлотун-и
ноҳияи Данғара

КОРИ ҲАМАҶОНИ

Волидон ва тарбияи фарзанд

Тарбия ҳанӯз аз батни модар сарчашма гирифта, аз рӯзҳои нахустин волидайн вазифадоранд масъулиятро бар дӯш гирифта, фарзандро бо одоби ахлоқи ҳақиқат тарбия намоянд. Аммо афсӯс, ки баъзе падару модарон ба рафтору кирдори фарзандонашон беаҳамиятӣ зоҳир менамоянд, ки дар натиҷа фарзандон саркашу бадхӯ калон мешаванд, дар мактаб ва ҷойҳои ҷамъиятӣ тартибу интизомро ғайриро намекунанд, ба ғапи омӯзгорон ва калонсолон ғӯш намедиханд, бо бачаҳои гузар ва ҳамсабақонашон ҷангу ҳарҳаша мекунад. Волидайн ин гуна наврашон ба ҷойи тарбияву насихат ва бо омӯзгорони фаннӣ робитаи зич барқарор кардан, баръакс, ба муассиса омада, ба муаллимон дӯғу пӯписа карда, бо тарафгириҳо боиси эркаю нозпарвард, якраву худҳошудани онҳо мегарданд. Албатта, чунин фарзандон дар оянда зарари худро ҳам дар ҷомеа ва ҳам ба наздикони худ мерасонанд.

Сабаби асосии бетарбия ба воқеаи расидани фарзанд аз оила оғоз меёбад. Ва сароғози заминаҳои тарбияи инсон дар замони фаротар аз ин, дар замони интиҳоби дурусти ҳамсар маҳсуб меёбад. Яъне барои ба дунё овардани насли солим издивоҷи ҳешутаборӣ зиён дорад. Оила қадимтарин муассисаест, ки аз замони инсоният арзи вучуд дорад ва агарчи умри чандҳазорсрларо дорад, ҳарчиз кӯҳна намегардад. Оила даргоҳи

муқаддасест, ки хушӣ офияти инсонро таъмин менамояд, барои тарбияи фарзанд шароити имконияти мусоид фароҳам меорад. Тарбия се зинаро дар бар мегирад: 1. Оила. 2. Мактаб. 3. Муҳит ва ҷомеа.

Падару модарони босавод ба ҳубӣ медонанд, ки фарзандашонро на барои хурсандии худ, балки ба он мақсад тарбия менамоянд, ки ҳамчун вориси сазовор ба воқеаи расанд ва ба халқу Ватан содиқона хизмат намоянд. Дар баробари ин, ҳубӣ медонем, ки агар фарзанд тарбияи бад бигирад, таъсири он ба оила ва ҷомеа низ мерасад. Оила арзиши муқаддас аст. Дар оила аъзои он ба қадри яқдигар бояд бирасанд. Ва яқдигарро иззату эҳтиром бикунанд. Агар волидон нисбат ба яқдигар беэҳтиромӣ зоҳир намоянд, ҳамдигарфаҳмӣ дар оила набояд, рафтору кирдори падару модар дар оила ҳубӣ набояд, ба тарбияи фарзанд (психикаи фарзанд) таъсири манфӣ мерасонад.

Ҳар як падару модар бояд дарк намоянд, ки фарзанд дар боғи зиндагӣ ниҳол асту бе обу ҳаво, бе рӯшноии офтоб, бе нигоҳубини бобогон ҳубӣ намесабзад. Бояд ба ниҳол шароити ҳубӣ фароҳам оварем, то ки сабз гардаду самар диҳад.

Алоҳида БОЛТАЕВА,
мураббии мактаб-интернати №2,
шаҳри Душанбе

ОМӢЗИШ

Машғулиятҳои ҷолиб

Таълими зимистонаро хонандагон муассисаҳои таълимии шаҳри Хоруғ бо машғулиятҳои рангини таълими паси сар карданд.

Дар мактаби Президентӣ барои хонандагон болаёқат машғулиятҳои фаннӣ, мусобикаҳои варзишӣ ва ҷорабинҳои тақвияти зехнӣ дар асоси ҷадвал баргузор гардиданд.

Машғулиятҳои ҷолиби Литсейи Оғохон низ фарогири хонандагон буда, дар онҳо толибилмонҳо ба шавқу завқӣ баланд ширкат мекарданд.

Бахусус, китобхонаи таълимгоҳ доимо пур аз хонанда буда, ба озмуни «Фурӯғи субҳи доноӣ китоб аст» аз ҳоли ҳозир тайёриҳои комил рафта истодааст.

Масъули китобхона, омӯзгори забон ва адабиёти тоҷик Заррина

Шерғозиева арз намуд, ки тавассути озмуни «Фурӯғи субҳи доноӣ китоб аст» шавқу ҳаваси хонандагон

ба китобхона ба маротиба афзудааст. Китобхонаи мо қариб, ки ҳамаи адабиёт, бахусус, адабиёти классикию муосири тоҷик ва адабиёти ҷаҳонро

фарогир буда, аз ин рӯ, толибилмони мактабҳои дигари шаҳр низ узви китобхонаанд.

Хушбахтона, шогирдам Сарвиноз Файзуллобекова, хонандаи синфи 11 дар номинатсияи адабиёти ҷаҳонӣ озмуни «Фурӯғи субҳи доноӣ китоб аст» сазовори ҷойи сеюм гардид. Ҳамзамон, омӯзгорони литсейи Оғохон Фариди Мамадҷафарова дар номинатсияи адабиёти бачагона ва Шохзодабегим Шукрихудоева дар номинатсияи адабиёти ҷаҳон ба гирифтани ҷои дуум мушарраф шуданд. Азми талош дорем, ки сафи иштирокдорони озмуни номбурдаро имсол зиёдтар гардонем, афзуд З. Шерғозиева.

Ҷ. ҚОЗИБЕКОВ,
«Омӯзгор»

ЗЕБОИПАРАСТӢ

Дар зинаҳои аввали таҳсилот дар мактаб шогирдон ба моҳияти зебӣ бештар ҳуштар сарфаҳм менамоянд, завқӣ зебоишнонашон ташаккул меёбад, зебоии аслиро аз зебоии сохта фарқ мекунад, ба навъҳои гуногуни фарҳангу мусиқӣ таваҷҷуҳ зоҳир менамоянд. Хонандагон дар бораи санъати меъморӣ, қандакорӣ, навозандагӣ, сарояндагӣ тасаввурот ҳосил мекунад ва мувофиқи шавқу завқашон дар ягон соҳа қобилияти худро месанҷанд, ҳунар меомӯзанд. Хонандагон ба маҳфилҳои гуногун ҷалб мешаванд ва тасаввуроти хешро дар бораи навъҳои гуногуни санъат ғайӣ мегардонанд. Толибилмон суруду таронаҳои мардумиро ҷамъ меоранд, нозукиҳои ҳунари ҷӯбкорӣ, гилкорӣ, қашқадӯзӣ, ғайқориро

Неруи тавоноии тарбиятгар

меомӯзанд. Онҳо таронаҳои қадим, зарбулмасалу мақол, афсонаю ривоят, қавоиди расму оинҳоро гирд оварда, барои эҳёи ҳунари халқӣ мекушанд. Шогирдон дар ин синну сол бештар ба оғӯши табиат менамоянд, зебоии табиат, замин, корҳои деҳқониро амиқтар дарк менамоянд.

Дар мактаб маҳфилҳои эҷодиёти халқ, озмунҳои «Ҳунар беҳтар аз мулку моли падар» созон дода мешаванд. Хонандагон дар озмуни «Ғунҷаҳои санъат», тантанаҳои ҷашнҳои Наврӯз, Сада ва Меҳргон иштирок мекунад. Дар озмуни «Сарояндагони ҷавон» шогирдон оҳангро менамоянд, таронаҳо мекунанд.

Дар ин зина шогирдон ба навъҳои гуногун рақсу оҳангҳои мардумӣ, бадеҳаҳо ва бузургтарин мероси миллий - «Шашмақом», «Ғалак» ва шӯъбаҳои онҳо шинос мешаванд, таронаю оҳангро мешунаванд, худ сурудҳои сабуки классикӣ замзама мекунад, навохтани баъзе оҳангҳои шӯҳро ёд мегиранд.

Адабиёти бадеӣ дар тарбияи ҳисси зебоишносии шогирдон мавқеи бузург ишғол менамояд. Хонандагон бояд ҳар ҷӣ зиёдтар китоби бадеӣ хонанд, онро таҳлил кунанд ва зебоии асари бадеиро дарк намоянд. Асари бадеӣ ба хонандагон таъсири бағоят калон расонад, ҳиссиёт ва таҳайюли онҳоро ташаккул медиҳад. Шогирдон бояд ба театр оянд ва ба муҳтавои спектаклҳои сатҳи бозии ҳунармандон сарфаҳм раванд. Дар мавзӯҳои «Ғалак», «Шашмақом» - мероси гаронбаҳои миллий, «Ҳунари машшоқӣ, ҳунари ва ҳаттогӣ», «Навъҳои писандида» ва ғайра суҳбатҳо бояд орошад, бо шогирдон нависандагон ва ҳунармандони маъруф мулоқотҳо баргузор ва аз рӯи асарҳои бадеӣ конфронсҳо ташкил бояд кард.

Барои зинаҳои аввали таҳсилот, бо ҳадафи тақвияти тарбияи зебоишносии ҷорабинҳои зерин пешниҳод мешаванд:

-тарбияи муносибати дуруст ба табиат, меҳнат, варзиш, ҳаёти ҷамъиятӣ, санъат, адабиёт ва ҳаёти фарҳангӣ;
-шиносӣ бо олимон, бастакорон ва ходимони варзидаи санъату адабиёт;
-ҷашн гирифтани санаҳои таърихӣ ва анъанаҳои миллий;

-ҳимояи зебоии табиат, ҷомеа ва муҳити зист;
-омӯштани тарзи муомила ва суҳанронӣ;
-ташкили саёҳатҳо ба табиат ва ҷойҳои таърихӣ;
-мустиқилона баррасӣ карда тавонистани зебоии табиат ва ҳаёт;

-ташкили саёҳат вобаста ба мавзӯи «Ватанам - Тоҷикистон»;
-шиносӣ бо қонунҳои оид ба ҳимояи осори таърихӣ ва мавзӯҳои маҳсус;

-ташкил ва гузаронидани саёҳатҳо ба осорхонаҳо, намоишгоҳҳо, таҳияи ғӯшаҳои зебӣ, албомҳо доир ба санъат, ҳаёти адабию фарҳангии мамлакат, ноҳия, деҳа, маҳалла;

-иштирок дар яке аз маҳфилҳои санъат, адабиёт, расомӣ ва ғайра.

Зебои неруи тавоноии тарбиявист. Истифодаи ин неру ба омӯзгорон ва раҳбарони синфҳо барои ҳар ҷӣ бештар фарогири самарбор гаштани фаъолиятҳои мадад мерасонад.

Розия ҚУРБОНБЕКОВА,
омӯзгори синфҳои ибтидоии
мактаби №87-и ноҳияи Сино

► МАКТАБИ МАҲОРАТ

Шоҳ ҲАБИБОВ: Варзиш ҳаёти ман аст

Дар зиндагӣ одамонеро воҳӯрдан мумкин аст, ки бо завқу салиқа ва рағбату истеъдоде, ки доранд, дар ин ё он соҳа ба василаи заҳмату талоши ҳамвора ва омӯзишу ҷаҳду саъй ба қуллаҳои баланди мурод расидаанд. Ин нафарон на танҳо худ аз пешаи интиҳобкардаашон қаноатманду сарфароз ва хушбахтанд, балки бо амалҳои шоёни таҳсинашон ба рушду пешрафти ҷомеа ва кишвар сабабгор шудаанд.

Устои варзиш, Мураббии шоистаи Ҷумҳурии Тоҷикистон, муаллиму тарбиягари садҳо варзишгар, бахусус, дар намуди бозии футбол Шоҳ Ҳабибов аз қабилӣ ҳамин гуна ашхоси соҳибнуфузу шинохта, заҳматкаш, қобилиятманд ва дар айни ҳол хоксору фурутану ташаббускор маҳсуб меёбад, ки қайҳост мактаби таҷрибаи пешқадами хешро ташкил намуда, дар ҳар ҷое, ки фаъолият намудааст, аз қавли шоир, «зиндагиро бо зарби хеш озмудааст» ва ҳароина, ба муваффақияту пешрафтҳои ноил гардидааст. Гуянд, ки «сухан аз даҳони Лукмон хуш аст», аз ин рӯ, бехтару воқеитар аз суханони худӣ Шоҳ Ҳабибов чӣ чизе болотару бартар буда метавонад.

«Қариб 40 сол аст, ки ба варзиш ва тарбияи насли наврас машғулам. Варзишгар шудан аз айёми хурдсолӣ дар дилам маъво гирифта буд. Ҳангоми мактабҳои ба варзиши сабук машғул шуда, ҳатто соли 1974 чемпиони собиқ вилояти Кӯлоб ҳам шудам. Маҳз талошу саъйи рӯзафзунӣ маро ба мушоҳидаи гирифта, мураббии вақти дастаи

футболи «Ҳосилот»-и ноҳияи Фарҳор маро ба ин даста даъват кард. Дар идома варзишгари шинохтаи ҷумҳурий афзуд, ки дар тими «Ҳосилот» бо шавқу шӯр ва неруи ҷавонӣ иштирок намудааст. Соле пас даста дар мусобиқаи ҷумҳуриявӣ ғолиб омада, барои иштирок дар мусобиқаи умумииттифоқии «Ҳушаи тиллоӣ», ки дар Украина баргузор гардид, роҳхат гирифта иштирок намуд... Меҳру муҳаббати варзиш, ҳоса футбол, ҷунонки футболбозони машҳури ҷаҳонро, Пеле, Марадона, Бекенбауэр, Блохин, Месси, Роналдо ва садҳои дигарро чун ҷон дар бадан фаро гирифта буд, Шоҳи ҷавонро низ амиқан домангир гардида буд. Мактаби рақами 5-и зодгоҳашро хатм намуда, ба Донишқадаи тарбияи ҷисмонии кишвар дохил гардида, онро соли 1983 бомуваффақият ба итмом мерасонад. Ба зодгоҳаш баргашта, нахуст ҳамчун мураббии мактаби варзиши наврасони Ҷамоати деҳоти Ватан, баъдан ба сифати директори мактаби мазкур ифои вазифа менамояд. Устод Ш.Ҳабибов бо шавқу меҳри беандоза дар ин вазифаҳо фаъолият карда, бо талошу иқдомҳои хеш баҳри пешрафту нуфузманд гардидани мактаби тарбияи ҷамоат басо ранҷи кашиду тақопӯ кард. Ҳочагӣ дорои варзишгоҳи замонавӣ буда, дар қаламрави он дастаи футболбозон бо номи «Пахтакор» амал мекард ва дар озмуну мусобиқаҳои ҷумҳуриявӣ дар лигаи якум баромад мекард. Ба тасдиқи рӯзноманигорони шинохта Мирзо Рустамзода ва Самариддин Асозода, бо дастгирии ин дилбохтарин варзиш дар мактаб гуруҳҳои футбол, гӯштини дзю-до, шохмот амал менамуданд. Дар давоми ду сол мактаби тарбияи дар озмуну мусобиқаҳои гуногун ширкат варзида, ба гирифтани ҷоизаҳои ҷойҳои ифтихорӣ мушарраф гардида, шарафи ноҳия ва вилоятро дар ҷумҳурий баланд бардош-

танд. Соли 1989 дастаи футболи «Меҳнат» (он вақт «Умед») дар мусобиқаи ҷумҳуриявӣ соҳиби ҷойи сеюм ва медали биринҷӣ гардид... Хуллас, ба қавли Ш.Ҳабибов, дар ин муддат, ки мактаби тарбияи фаъолият мекард, зиёда аз 100 нафар варзишгар аз рӯйи намудҳои гӯштини дзю-до, шохмот ва футбол соҳиби меъёрҳои дараҷаҳои якуму дуюм ва саввум гардиданд». Ш.Ҳабибов солҳои навадум ба пойтахт омада, солҳои 1995-2000-ум ба ҳайси сармураббии мактаби тарбияи назди ҳукумати шаҳри Душанбе фаъолияти худро ба роҳ мебаронад. Аммо дар калбу шарёнҳои ин футболбози моҳир оташи иштиёқи мустақиман дар майдон маҳорату қувваи худро дар намуди футбол ба намоиши муҳлисони гузашта аланга мезад. Аз ин хотир, соли 2002 ба дастаи футболи ССКА-и Вазорати муҳофизати ҷумҳурий ҳамчун сардори он (капитан) пазируфта шуд. Оре, сармураббии дастаи устоди Варзиш собиқ ИҶШС, Мураббии хизматнишондодаи Тоҷикистон Леонид Кирилленко ва мураббии дастаи Раҳмат Ҳасанов дар интиҳоби Шоҳ Ҳабибов ҳамчун сардори тими футбол хато накарда буданд. Ш.Ҳабибов ҳамчун сардори дастаи пайваста аъзои онро ба машку тамринҳо ҷалб менамуд.

Ва талошу заҳматҳои сардори дастаи барабас намерафт. Дар шароити он солҳо аз натиҷаҳои, ки даста дар даври аввали мусобиқоти шаҳри Душанбе оид ба футбол ноил гардид, ҳама дар ҳайрат монда буданд. Баҷаҳо (аъзои тими) дар ҳар як вохӯрӣ шавқу рағбати зиёд доштани худро ба бозии футбол нишон медоданд. Маҳорати баланд, мубориза барои дар ҳар лаҳзаи бозӣ ба даст овардани тӯб ва устуворӣ дар ҳатти ҳимоя ҳоси бозии ҳаёти даста ба шумор мерафт... Солҳои баъдӣ устод Шоҳ Ҳабибов дар вазифаҳои сармураббии дастаи «Заҳираҳои олимпӣ»-и назди ҳукумати шаҳри Душанбе, муаллими тарбияи ҷисмонии Донишқадаи нақлиёти Тоҷикистон, сармураббии мактаби тарбияи наврасон ва кӯдакони назди ҳукумати шаҳри Душанбе, директори тарбияи ҷомеа «Бофанда», муаллими тарбияи ҷисмонии ДМТ ва аз соли 2013 то ин дам ҳамчун директори тарбияи ҷомеа «Истиклол»-и ДМТ ва сармураббии дастаи якҷинсии футбол фаъолият мекунад. Тахти роҳбарии мураббӣ Ш.Ҳабибов дастаи якҷинсии футбол ДМТ аз ҳисоби бонувои дар мусобиқаҳои байни донишгоҳу донишқада ва коллеҷу литсейҳои ҷумҳурий маҳорати баланд нишон дода, ҳамасола пирӯзӣ ба даст меорад. Ба таъкиди Ш.Ҳабибов, дастаи футбол донишҷӯдхтарони ДМТ аз соли 2016 фаъолият дошта, дар ҳаёти он Устои тарбияи ҷумҳурий Рафӯат Қувватова, Парвина Қаримова, Нурия Наимова, Мафтуна Қаримова, Мижгона Давлатзода, Ситора Умарова, Фарома Шодмонбекова, Моҳчеҳра Аҳадова ва дигарон маҳорати баланд нишон медиханд. Ҷунонки мураббӣ ва тарбиягари соҳибмактаб, устод Шоҳ Ҳабибов мегӯяд, бе тарбияи ҳаёти худро билкул тасаввур карда наметавонад. Варзиш заминаи бозғатимод ва асоси солимию бардамии аҳли ҷомеа мебошад. Мутаассифона, на ҳама ба таври амиқу ҳамаҷаҳона маҳорати ин

бахши муҳимро дар ҳаёти кишвар дарк мекунад. Ҳангоми дар филиали Донишгоҳи давлатии Москва ба номи М. Ломоносов кор кардани Ш. Ҳабибов, муаллим (бонӯи русзабоне) ошкоро зидди таълими тарбияи ҷисмонӣ мебарояд ва ҳатто пешниҳод мекунад, ки ин фан аз ҷадвали дарсҳо бароварда шавад. Хайрият, ректори вақти донишгоҳ дар ҷаласа ба имдоди устод расида, ба он бонӯ посух дод, ки «саломатӣ бароямон ҳар рӯз, ҳар лаҳзаю соат лозим аст».

Дар назди ман, рӯйи миз бастае меҳобад, ки дар он сурату ифтихорномаҳо, маълумотномаҳои биографию дастовардҳои тарбияи, матолибу мақолаҳои зиёди дар солҳои гуногун иншошуда дар бораи қорномаи меҳнатии Ш. Ҳабибов ҷамъ оварда шудааст. Хусусан, ҷаҳор маҷмуаи барномавӣ, ки бо ибтиқори рӯзноманигор С. Асозода дар боби ташкил ва баргузор намудани мусобиқаи футбол бо дастгирии устод Шоҳ Ҳабибов дар солҳои 2006, 2008, 2013, 2017 таҳия ва ҷоп шудааст, аз он шаҳодат медиҳад, ки Ш. Ҳабибов чун тарбиягари шинохтаву маъруф дар саргосари ҷумҳурий дар масъалаи ташкил ва ба роҳ мондани ҷораниҳои тарбияи, хусусан, мусобиқаи футбол дар минтақаҳои сахми намоён мегузарад. Дар суҳбат Ш. Ҳабибов изҳор намудааст, ки «агар ба ман савол диҳанд, ки ҳаётро аз нав бо чӣ сар мекардӣ, дар посух мегуфтам, ки аз тарбия. Зеро пас аз ҳатми донишқада то кунун дар соҳаи тарбияи фаъолият мекунам. Шогирдони бисёре ро дар риштаи тарбияи карда, ба қамол расондам. Шумори зиёди онҳо пайраҳаи маро интиҳоб кардаанд».

Оре, тарбия дар зиндагӣ сарнавишт ва роҳи зиндагии устод Ш. Ҳабибов мебошад.

Шодӣ РАҶАБЗОД,
«Омӯзгор»

► ҶУРҶИ СУБҶИ ДОНҶ...

20 феввали соли 1986 нахустин «Музейи китоб» дар шаҳри Ҷротеппа (ҳоло Истаравшан) ба фаъолият шуруъ намуда буд. Ба хотири шиносӣ бо «Музейи китоб» аз ҷумҳурияҳои Чехословакия (ҳоло Чехия), Полша, Ёзбекистон Озарбойҷон ва Россия адибон, ҳодимони давлатӣ ва сиёсӣ ва бештар адибони тоҷик ташриф меоварданд. Ҳар яке дар дафтари қайдҳои андешаҳоишонро менавиштанд.

Шоирӣ халқии Тоҷикистон, муаллифи Суруди Миллии Тоҷикистон Гулназар Келдӣ 23 апрели соли 1986 ҷунин навишта буданд: «Ҳамду сано бод ба онҳое, ки ақлу фаросати миллати худро маҳфуз медоранд ва барои дардошноён армуғон мекунаанд». Сабти дигари таассурот ин гуна аст:

«Дар ин ҷо, «Музейи китоб» мо аз хурдтарин то бузургтарин ва аз наватарин то қадимтарин китобро тамошо кардем ва ба ваҳд омадем».

Офарин бод ба ту, Сайфулло,
Ҳона додӣ бо қутубат оро.

Нури дониш биравад аз ҳона,
Равшаниҳо бидиҳад бар дилҳо.

Н. Ниёзӣ, М. Бобочонов, С. Шохзода, 14.05.1987». Гуруҳи дигари адибони шинохтаи тоҷик андешаҳои хешро ин тавр иброз доштаанд: «Тамози музейи китоб»-и Ҷротеппа ба мо таассуроти неқ боқӣ гузошт. Ҷунин музей дар республика ягона аст, ташаккур ба ташкилкунандагон.

45 сол дар хизмати мардум

Масъуд Муллоҷонов, Саидали Маъмур, Қамол Насрулло, Қамолддини Тошматов, 15.03.1989».

Шоирӣ халқии Тоҷикистон Қамол Насрулло боре бо Шоирӣ халқии Тоҷикистон Гулрухсор Сафиева ва шоирӣ маҳбуб Озод Аминзода, қорманди масъули ҷамъияти китобдӯстони вилоят Дадочон Юсуфов ба Ҷротеппа меоянд. Мақсади сафар барои вохӯрӣ ва дидани «Музейи китоб» ва до-рандагонӣ китобхонаҳои шахсии Акбар Бобоҳочаев «Қошонаи Саъдӣ», Тоҷинисо Абдуҷалилова «Қошонаи Дилшоди Барно» ва Набиҷон Назаров «Панди Сино» мебошад. Баъди аз автобус фаромадан ба ронандаи таксие мурочиат мекунаанд, ки моро ба ҳонаи Акбар Бобоҳочаев баред. Таксӣ онҳоро то таги дари хавлии он кас мебарад. Ҳангоми аз мошин фаромадан Озод Аминзода ба ронанда роҳкироро дароз мекунад. Ронанда маблағро нагирфта мегӯяд: «Мо аз меҳмононе, ки ба китобхонаи «Қошонаи Саъдӣ» меоянд, маблағ намегирем». Аз ин гуфтаи ронанда зиёда аз 45 сол шуда бошад ҳам, мардум ин суҳанони ронандаро фаромӯш накардаанд. Он ронанда кӣ буд, то ҳол касе наметавонад.

Баъди тамошо ва шинос шудан бо китобхонаи шахсии «Қошонаи Саъдӣ» бо роҳнамоии Акбар Бобоҳочаев ба «Музейи

китоб» меоянд, ки он дар паси бинои Қумитаи шаҳрии партияи коммунистӣ дар то-лори рӯзномаи шаҳрии «Роҳи коммунизм» (ҳоло «Паёми Истаравшан») ҷойгир шуда буд.

Дар ин ҷо муҳлисони адибон ҷамъ омада буданд. Шоирон Гулрухсор Сафиева, Озод Аминзода ва Қамол Насрулло-ро муҳлисони ва қотиби қумитаи хизбии шаҳрии Саврий Бердишукурова пешвоз ме-гиранд. Баъди шиносӣ суҳбати самимӣ бо шеърҳои ба поён мерасад. Боиси хушист, ки ҳамоно лаҳзаҳои нотакрор аккосӣ шуда буданд.

Дар акси якум: Қамол Насрулло яке аз китобҳои худро ба сомонаш муаррифӣ кар-да истодаанд. Баъд Озод Аминзода ва дар охир Гулрухсор Сафиева шеърҳои ба тозагӣ эҷоднамудаи худро ба муҳлисони қироат кар-данд. Дар акси дуюм: дар назди даромадгоҳи «Музейи китоб» адибони тоҷик Гулрухсор Са-фиева, Озод Аминзода ва Қамол Насрулло-ро бо муҳлисони аксбардорӣ намуданд. Дар акси сеюм: таваҷҷуҳ ба шеърҳои меҳмонон.

Ҳамин аксҳои таърихӣ хотираҳои неқ аз ташрифи шоирон ба Ҷротеппа мебошанд. Онҳо ҳоло ҳам як гӯшаи «Музейи китоб»-ро оро дода, аз китобдӯсту маорифпарвар будани ташаббусқорони ин ганҷина дарак медиҳад.

Сайфулло МАҲКАМОВ,
рӯзноманигор

► ЁДВОРА

Некном

Аз хотираҳои Мелибой Қодиров: Ману Вайдулло Бобоев аз соли 1953 то хатми мактаби миёна ва баъдан то хатми донишгоҳ бо ҳам будем. Ҳам дар мактаби миёна ва ҳам дар донишгоҳ паси як миз менишастему дар хобгоҳ ҳам панҷ сол дар як хучра зиндагӣ кардем. Ман зодаи деҳаи Воруҳаму азбаски дар деҳаи мо танҳо мактаби ҳафтсола буд, маълумоти миёнаро дар деҳаи Қўлканди ноҳияи Исфара, яъне зодгоҳи Вайдулло Бобоев гирифтаам. Баъди хатми мактаби миёна соли 1955 мо хучратхоямонро ба Донишгоҳи педагогии шаҳри Сталинобод ба номи Т.Г.Шевченко (ҳоло ДДОТ ба номи С.Айни) супорида, ба факултети физика-математика, ба ихтисоси физика ва асосҳои истеҳсолот дохил шудем. Азбаски Вайдулло Бобоев дониши бисёр қавӣ ва ба радиотехника шавки зиёд доштанд, дере нагузашта дар байни донишҷӯён ва омӯзгорон эътибори зиёд пайдо карданд.

Бисёр инсонӣ оқилу соҳибмаърифат ва хирадманд буданд. Як лукма нонро бе рафиқон намерӯнданд. Он вақтҳо мо чор нафар дар як хучраи хобгоҳ зиндагӣ мекардем. Охири моҳ буди маблағе, ки бо худ доштем, тамом шуд. То гирифтани стипендия ҳанӯз 4-5 рӯзи дигар монда буд. Саҳарӣ гурусна ба дарс рафтем. Баъди машғулиятҳо боз ба хона омадему дар фикри он будем, ки чӣ кор кунем, то каме маблағ пайдо намоем. Ҳамин вақт дари хучра қўфта шуд. Вақте дарро боз кардем, падари Вайдулло Бобоевро дидем. Хурсандии мо ҳаду қанор надошт. Рӯзи дигар он кас ҳамаи донишҷӯёни исфарегиро ҷамъ намуда, дар соҳили дарёи Варзоб оши палав ташкил карданд. Дар сари дастархон дар бораи одаму одамгарӣ, дӯстиву бародарӣ ва дар лаҳзаҳои душвор дастгирӣ якдигар будан панду андарзо карданд. Бо гузашти солҳо ман фаҳмидам, ки Вайдулло Бобоев ҳислатҳои неку наҷиби худро аз падари бузургворашон мерос гирифтаанд.

Баъди хатми донишгоҳ ҳарчанд Вайдулло Бобоев дар пойтахт монданду мо ба деҳаи худ баргашта бошем ҳам, рафтуомаду дидорбинии мо давом дошт. Соли 1988 ман бо аҳли оилаам ба дидорбинии Вайдулло Бобоев ба шаҳри Душанбе омадем. Давоми як ҳафта меҳмони хонадони онҳо будем.

Шодравон Вайдулло Бобоев ба илму дониш он қадар дода шуда буданд, ки дигар корҳо аз хотирашон фаромӯш мешуд. Баробари марди донишманду босавод буданашон, ташкилотчӣ ҳам буданд.

Чуноне ки гуфтам, дар бораи ин марди наҷиб, нексиришту неххирад, донишманди бузургу некном ҳар қадар ки суҳан ғўем, кам аст.

Аз хотираҳои Тўйҷӣ Қамаров:

Шодравон Вайдулло Бобоев дар давоми 5 соли донишомӯзӣ донишҷӯи қобилятноки гурӯҳамон, аз ҷумла, дар соҳаи радиотехника ба шумор ме-рафтанду эҳсоси баланди инсондӯстии маърифатпарварӣ ва худшиносӣ доштанд. Ҳатто яке аз муаллимони фанни радиотехника Шербаков ўро шогирди бехтарин шуморида, ба он кас ҳуқуқи дастурдиҳиро дода буд. Ба ғайр аз ин, Вайдулло Бобоев ба мо ба тариқи ихтиёрӣ аз фанни радиотехника дарсҳои иловагӣ ҳам медоданд.

Баъди хатми Донишгоҳи педагогии шаҳри Душанбе (ҳоло ДДОТ ба номи С.Айни) ману ҳамгӯрӯҳамон Ҷалолиддин Пўлодовро ба нашриёти давлатии Тоҷикистон (дар он давра ягона нашриёти чопи китобҳои дарсӣ ва маводҳои методӣ ба шумор мерафт) ба кор фиристоданду Вайдуллоро дар ҳуди донишгоҳ дар кафедраи физикаи назариявӣ ба ҳайси омӯзгори радиотехника таъйин карданд. Маро баъд аз як соли кор дар нашриёт ба факултети физика, ба кафедраи методикаи таълими

физика ба кор даъват намуданд. Ман дар факултети физика ҳамроҳи Вайдулло Бобоев зиёда аз 20 сол фаъолият намудам. Ҳис намудам, ки дар шахсияти Вайдулло инсонӣ ҳақиқӣ, меҳнатдӯст ва одамдӯстро мебинам. Дар донишгоҳ Вайдуллоро чӣ донишҷӯён ва чӣ омӯзгорони хурду бузург дӯст медоштанд. Дар давоми кори педагогашон Вайдулло Бобоев ва ҷиҳати амалии фанни радиотехника бештар тавачҷӯх зоҳир мекарданд. Аз ин лиҳоз, дар баробари кори педагогӣ дар донишгоҳ, дар якҷанд муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии шаҳри Душанбе бобати ташкил кардани маҳфилҳои дӯстдорони радио кӯшиш ба ҳарч доданд. Аз рӯи тадқиқотхояшон дар муассисаҳои таълимии шаҳр Вайдулло Бобоев рисолаи номзадӣ худро дар соҳаи педагогика ба анҷом расониданд ва унвони номзоди илми педагогикаро соҳиб гардиданд.

Вайдулло Бобоев инсондӯст буданд. Кӯшиш мекарданд, ки ҳамеша бо ёру дӯстон ва ҳамкорон бошанду аз суҳбатҳои ҳамдигарӣ баҳраманд шаванд. Меҳоҳам боз як лаҳзаи хотирмон бо Вайдулло Бобоевро ба ёд биёрам.

Ман ҳамроҳи завҷаам дар озоишгоҳи «Зумрад» истироҳат доштем. Ин солҳои ба деҳаи Қўлканд баргаштани Вайдулло Бобоев буд. Як рӯз ноҳост дар озоишгоҳ пайдо шудани Вайдуллоро дидем. Баъди пурсишҳои хеле зиёд Вайдулло моро ба хонаашон таклиф намуданд. Баъди пурсиданҳои зиёде ҳавли Вайдулло Бобоевро ёфтам. Ба ҳавлӣ ворид гаштам. Вайдулло пешвозам баромаданд. Баробари ба хона даромадан дидам, ки аз як тарафи хона то тарафи дигараш қисму ҷузиёти радио овехта шудааст. Ба Вайдулло гуфтам, ки ин деталҳо барои чӣ лозиманд? Вайдулло гуфтанд, ки бачагони маҳалла барои омӯхтани радио ба наздам меоянд ва ба ҳар яке аз онҳо асбобҳои зарурӣ дар ин ҷо бударо медиҳам. Мо ҳарду хандидем. Вайдулло ба набераашон фармуданд, ки чой биёрад...

То имрӯз аз ин суҳбатҳои хотирмон бо аҳли хонаводаи ҳамкурсонамон ёдовар мешавам. Худ ба худ меғўям, ки кош, ҳама мардумон, алаҳқусус, ҷавонони даврони имрӯза монанди Вайдулло Бобоев дар хизмати Ватан бошанд.

Аълоҷии маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон, номзоди илмҳои педагогӣ, дотсент, мудири кафедраи «Методикаи таълими физика»-и факултети физикаи Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи С.Айни Вайдулло Бобоев агар зинда мебуданд, 85-сола мешуданд. Дарёғу сад дарёғ, ки Вайдулло Бобоев дар байни мо нест, вале кори неку номи неки устод дар қалби мо ҳамсабақону дӯстон ва шогирдон ба таври абадӣ чой гирифтааст.

Ёдашон ба ҳайр бод!

**Тўрақул ҶУМЪАЕВ,
Мелибой ҚОДИРОВ,
Тўйҷӣ ҚАМАРОВ,
Ниёзмұхаммад КАМОЛОВ,
собиқадорони соҳаи маориф**

► СЕМИНАР

Дар семинар-машварати «Нақши кабинетҳои методӣ, Шўро ва иттиҳодияҳои методӣ дар тақмили маҳорати касбии омӯзгор», ки чанде пеш онро Маркази ҷумҳуриявии таълимию методӣ бо ширкати мудири кабинетҳои методӣ, роҳбарони Шўроҳои методӣ ва иттиҳодияҳои методии муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумии шаҳри Душанбе ва баъзе навоҳии тобеи ҷумҳурӣ доир намуд, таклифу пешниҳодҳо дар бораи боз ҳам беҳтар ба роҳ мондани кори таълиму тарбия, истифода аз методҳои муосири таълим ва ба ин

муассисаҳои таҳсилоти умумии МҶТМ Б. Ҳайдаров оид ба вазифа ва шаклҳои асосии фаъолияти Шўро ва иттиҳодияҳои методӣ дар муассисаҳои таълимию андешаронӣ қард. Вай қайд қард, ки Шўрои методии ҳар як муассисаи таълимию, пеш аз ҳама, барои ҳаллу фасли масъалаҳои муҳимми методӣ, тақмили мазмуну мундариҷаи таҳсилот, ки ба баланд бардоштани таълиму тарбия нигаронида шудааст, ташкил ёфта, ҳамзамон ба омӯзгорону мутахассисони ҷавон кумаки амалии таълимию методӣ мерасонад. Б. Ҳайдаров бо таассуф иброз дошт, ки

Кабинети методӣ –
қалби муассисаи таълими

васила, баланд бардоштани сатҳи дониши хонандагон сурат гирифт. Директори Маркази ҷумҳуриявии таълимию методӣ Ш. Ёрмуҳаммадзода зимни таҳлили дастоварду нишондодҳо хотирнишон сохт, ки кабинетҳои методии баъзе шўъбаҳои маориф ҳанӯз натавонистаанд фаъолияти Шўроҳои методӣ ва иттиҳодияҳои методиро дар табодули таҷрибаи омӯзгорони ботаҷриба, баланд бардоштани сатҳи дониши хонандагон пурра истифода намоёнд. Шўроҳои методӣ ва иттиҳодияҳои методӣ, гуфт Ш. Ёрмуҳаммадзода, метавонанд ба раванди таълиму тарбия бо фаъолиятҳои густурда саҳм гузошта, завқу шавқи хонандагонро ба омӯзиш бедор қарда, дар ширкат ба дарсу машғулиятҳои иловагӣ, саҳм гирифтанд дар олимпиадаҳои фаннӣ ва ба даст овардани муваффақиятҳои таъсири амик гузоранд.

Сардори раёсати таҳсилоти томактабӣ ва миёнаи умумии Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон Қутбиддин Мухиддинзода қайд қард, ки имрӯз дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ фаъолияти кабинетҳои методӣ, Шўро ва иттиҳодияҳои методӣ бояд хеле густурда бошад. Донишандӯзии хонандагон ба маҳорати касбии омӯзгорон вобаста аст, агар омӯзгор кумаки методӣ надид, ба шогирдон донишҳои зарурӣ дода наметавонад. Дар ин раванд, хотиррасон қард Қ. Мухиддинзода, зарур аст, ки кори ҳадамоти методӣ ба таври бояду шояд ба роҳ монда шавад. Мутахассиси пешбари шўъбаи

ҳанӯз ҳам баъзеҳо наметавонанд, ки ин ду ниҳоде, ки барои баланд бардоштани сифати таълим дар муассисаҳои таълимию таъсис дода мешаванд, ба кӣ итоат мекунад. Албатта, ин ду ниҳод ба мудири муассисаи таълимию итоат қарда, мудири фаъолияти онҳоро роҳбарӣ менамояд. Бояд дар хотир дошт, ки ба зиммаи Шўрои методӣ масъалаҳои расонидани ёрии амалии методӣ, тақмил додани сифати ҳадамоти методӣ, беҳтар намудани низоми таълиму тарбия, тайёрии касбии омӯзгорон, баланд бардоштани донишҳои сиёсӣ, илмию методӣ, фаннӣ, психологӣ ва худомӯзии ҳуди омӯзгорон гузошта шудааст.

**Бурҳон САЛМОН,
муҳаррири маҷаллаи
«Масъалаҳои методикаи таълим»**

► БАРДОШТ

Соли пурбарор ва натиҷабахш

Дар Раёсати маорифи вилояти Хатлон ҷаласаи таҳлилий ва натиҷагирӣ аз бурду боҳти соли 2021-ум ва дастурҳо барои соли 2022 баргузор гардид. Дар ҷаласаи мазкур муовини раиси вилояти Хатлон Фирӯза Шарифӣ, сардори раёсати маорифи вилоят Ашӯралӣ Олимӣ ва дигар кормандони раёсати маорифи вилоят, мудири шўъбаҳои маориф ширкат доштанд.

Фирӯза Шарифӣ оид ба нақши соҳаи маориф дар пешрафти ҷомеа, тавачҷуҳи Ҳукумати мамлакат, баҳусус, Роҳбари давлат ба ин соҳаи муҳим, дастовардҳои солҳои охир ва шароити имкониятҳои барои таълиму тарбияи насли оянда дар муассисаҳои таълимию шаҳру навоҳӣ изҳори назар намуд. Гуфта шуд, ки имсол дар озмунҳои «Илм фуруғи маърифат», «Фуруғи субҳи доноӣ китоб аст» ва «Тоҷикистон – ватани азизи ман» омӯзгорону хонандагони муассисаҳои таълимию ширкат намуда, соҳиби ҷойҳои намоён ва ифтихорӣ шуданд. Имсол

низ ғолибони озмунҳо аз тарафи раиси вилоят Курбон Ҳакимзода бо Диплом ва тухфаҳои пулӣ кадронӣ қарда шуданд.

Сипас, сардори раёсати маорифи вилоят Ашӯралӣ Олимӣ дар ҳусуси дастоварду муваффақиятҳои соҳа ибрози андеша намуд. Изҳор дошт, ки дар муассисаҳои таълимию вилоят 817 ҳазору 27 нафар хонанда ба таҳсил фаро гирифта шудаанд, ки нисбат ба соли таҳсили 2020 - 2021-ум 37 ҳазору 411 нафар хонанда зиёд аст.

Муовинон ва дигар мутахассисони Раёсати маорифи вилоят дар бораи самтҳои алоҳидаи фаъолият, иштироқи натиҷаи олимпиадаҳои мактабӣ, таҳсил дар хориҷи кишвар, сохтмони биноҳои нави муассисаҳои таълимию, имтиёз барои омӯзгорон ва ҳавасмандгардонии онҳо, дастгирии кадрҳои ҷавон, иштирок дар корҳои ҷамъиятӣ ва амсоли ин масоил табодули афкор анҷом доданд.

**С. АЗИЗӢ,
«Омӯзгор»**

МАОРИФИ ҶАҲОН

Коркарди «Интернети сафед»

Дар Федератсияи Россия барои истифодаи кӯдакону наврасон «Интернети сафед» коркард мешавад. Ба иттилои вазири маорифи Федератсияи Россия Сергей Кравтсов, дар он ҳамаи шабакаҳои иҷтимоӣ, аз ҷумла, мессенҷерҳо фаъолият мекунам.

-Мо истифодаи интернетро ба кӯдакону наврасон манъ намекунем ва бо роҳи имкониятҳои, ки муҳити таълими рақамӣ фароҳам меорад, меравем, аммо мазмуну муҳтавои маводи интернетӣ, ки бачаҳо мебинанд, бояд санҷида ва тасдиқшуда бошанд. Ҳамзамон, вазир таъкид кард, ки технологияҳои онлайнӣ танҳо системаи анъанавии таҳсилотро пурра мекунам, вале ҷои онро қомилан ғирифта наметавонанд, - гуфт вазир С. Кравтсов.

Бояд зикр намуд, ки роҳандозии «Интернети сафед» кӯдакону наврасонро аз дарёфти иттилооти манфӣ дар шабакаи ҷаҳонии интернет муҳофизат мекунад, зеро аз тариқи он тамоми маълумоти ба синну соли бачаҳо номувофиқ «филтр» гардида, сомонҳои дорои мазмуну мундариҷаи номатлуб ба таври худкор баста мешаванд.

Мактаби «Киберспорт» дар Чопон

«Киберспорт» соҳаи охир миёни дӯстдорони бозии видеоӣ маъмулу машҳур буда, дар саросари олам ҳазорон нафар бо истифода аз компютери худ аз хона набаромада, дар мусобиқаҳои гуногун иштирок мекунам. Барои боз ҳам тақмил додани лаёқатҳои киберспортсменҳо дар Чопон тасмим гирифтанд, ки мактаби махсуси омӯзиши

маҳоратҳои ин навъи варзиши маҷозиро роҳандозӣ намоянд. Бо ин мақсад дар шаҳри Шибуйа мактаби «Киберспорт» бунёд гардида истодааст, ки моҳи апрели соли 2022 ифтиҳон мешавад. Сомонаи расмӣ муассисаи таълими аллакай ба кор даромада, дар он аксҳои зиёде аз дохилу берун бинои мактаб ҷой дода шудааст. Мактаби мазкур бо дастгирӣ ва маблағгузориҳои шӯбаи варзиши бузургтарин ширкати муҳаббатоти Чопон - «NTT» ва бошгоҳи футбол «Токио Верди» рӯйи кор меояд. Ба хонандагон на омӯзгорони одии мактабҳои миёна, балки варзишгарони маъруфу хирфай ва кормандони ширкати «NTT» таълим хоҳанд дод.

Ба донишомӯзон 40 компютери бозигарии баландтехнологии «Galleria XA7C-R37» бо протсессори «Intel Core i7-11700» ва видеокорти «Nvidia GeForce RTX 3070» дода мешавад. Илова ба омӯзиши варзиши электронӣ, ҳамчунин, донишомӯзон барномаи таълими мактабҳои миёнаи умумии Чопонро аз худ мекунам.

Дар Қазоқистон филиалҳо боз мешаванд

Федератсияи Россия тасмим гирифтааст, ки дар Ҷумҳурии Қазоқистон филиалҳои нави донишгоҳҳои бонуфузи худро таъсис диҳад. Сараввал, ин иқдом дар суҳбати телефонии вазири илм ва таҳсилоти олии Федератсияи Россия Валерий Фалков бо вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Қазоқистон Асхат Аймағамбетов баррасӣ гардид. Баъдан ҳайати намояндагони Қазоқистон бо роҳбарии муовини вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Қазоқистон Қанаи Ергалиев дар шаҳри Москва сафар карда, ҷиҳати таъбиқи ин иқдом бо роҳбарони Институти физикаю техникии Москва, Донишгоҳи миллии тадқиқоти ядрои МИФИ ва Донишгоҳи давлатии Москва ба номи Ломоносов вохӯрда, музокирот анҷом доданд.

Дилафрӯзи АВАЗ, «Омӯзгор»

Духтари шашум

Муаллимаи мактабе бо ин, ки зебо ва ахлоқи хубе дошт, ҳануз издивоҷ накарда буд. Шогирдонаш қунҷков шуданд ва аз ӯ пурсиданд: “Чаро бо ин, ки дорои ахлоқ ва ҳусни хубе ҳастед, ҳанӯз издивоҷ накардаед?” Муаллима гуфт: “Як зане буд, ки панҷ духтар дошт. Шавҳараи он занро таҳдид карда буд, ки агар бори дигар духтар ба дунё оварад, онро дар кӯча раҳо мекунад ё ба ҳар нафъе, ки бошад, аз ӯ халос мешавад. Хости Худованд буд, ки он зан бори дигар духтар ба дунё овард. Падараш он кӯдакро ҳар шаб қанори кӯчаҳои шаҳр раҳо мекард. Субҳ, ки меомад, мидид, ки касе тифлро набурдааст. То ҳафт рӯз ин қор идома дошт ва модараш ҳар шаб барои тифл дуо мекард ва ӯро ба Худо месупурд”.

Хулоса, он мард хаста шуд

ва тифлро ба хона бозгардонид. Модараш хеле хушҳол шуд, то ин ки бори дигар бордор шуд ва ин бор хеле нигарон буд, ки мабодо боз духтар ба дунё оварад. Аммо хости Худо буд, ки ин бор писар ба дунё омад, вале бо таваллуди писар духтари бузургашон фавт кард. Бори дигар бордор шуду писаре ба дунё овард, аммо духтари дувумашон фавт кард. То ин ки панҷ бор писар ба дунё овард ва панҷ духтарашон фавт карданд. Аммо фақат як духтарашон ҳамоне, ки падар меҳост аз ӯ халос шавад, зинда монд.

Модар фавт кард ва духтару писарҳо ҳама бузург шуданд. Муаллима дар идома ба шогирдонаш гуфт: “Медонед он духтаре, ки падараш меҳост аз ӯ халос шавад, кӣ буд? Он духтар манам ва ман бад-

ин хотир то ҳол издивоҷ накардам, ки падарам хеле тир аст ва касе нест, ки ӯро нигоҳубин кунад. Ман хизматаширо мекунам. Он панҷ писар, яъне бародаронам фақат гоҳ-гоҳе падарамро хабар мегиранд. Падарам ҳамеша ғияр мекунад ва пушаймон аз қоре аст, ки дар кӯдакӣ бо ман кардааст”.

“Чӣ басо ҷизҷоеро, ки дӯст надоред ва напосанд медонед, аммо барои шумо дар он хайре нуҳуфтааст. Аллоҳ медонад, аммо шумо дар фаҳму дарки он очиз ҳастед”.

► ХОНЕД, АҶОИБ АСТ!

БИСТУПАНҶАНГУШТА

Олимони соҳаи тиб писарбачаи 10 – солаи ҳиндустониро ҳамчун серангушттарин шахси сайёра ба китоби рекордҳои Гиннес дохил карданианд. Дасту пойи ин писарбачаи деҳотӣ чун ҳамсинфони худ муқаррарӣ набуда, 25 ангушт доштааст.

ДАР ҚУЛЛАИ КҶҲ

Дар уезди Ланкат Сзии ноҳияи мухтори Тибети Чин (доманакӯҳҳои шимолии Ҷимолой) дар баландии 5573 метр муассисаи таълимии ибтидоии Пумат Сзынтан фаъолият мекунад. Он айни замон мактабест, ки мавқеи ҷойгиршавиаш дар ҷаҳон баландтарин ба ҳисоб меравад. Машғулиятҳо дар ин муассиса дар шаш синфхона баргузор гардида, ҳамаи хонандагон шабро дар мактаб рӯз мекунам. Бо вучуди гармиву сардии табиат ва мушкилоти равуо ҳамаи кӯдакони деҳаи Пумат Сзынтан ба таҳсил фаро гирифта шудаанд.

Тухфа ба муаллима

- Меҳрноз, чаро дирӯз ба мактаб наомадӣ?
- Ман ба муаллимаамон тухфа кардам.
- Чӣ гуна тухфа?
- Дирӯз муаллимаамон зодрӯз дошт, барои аз ман истироҳат намоям.

Шақари бепул

- Ҷавони донишҷӯ аз қаҳвафурӯш мепурсад:
- Як истакон қаҳва чан даст?
- Як сомонӣ.
- Шақараш чанд аст?
- Эҳ, шақараш бепул.
- Ин хел бошад, аз ҳамон шақараш як кило ба ман диҳед.

Пашша

- Хомӯш! – дод меғӯяд омӯзгор ба талабагон.-Чунон хомӯш бошед, ки ман паридани пашшаро фаҳмида тавонам.
- Ҳама хомӯш мешаванд. Баъди лаҳзае Саид сабру тоқатро аз даст дода, пичиррос мезанад:
- Устод, шумо пашшаро қай сар медиҳед?

Хабар надоштам

- Омӯзгори таърих аз толибилм мепурсад:
- Искандари Мақдунӣ қай вафот кард?
- Толибилм дар ҷавоб:
- Магар вай мурд? Ман ҳатто аз бемор буданаш хабар надоштам!

Курсии донишҷӯ

- Донишҷӯе дӯсташро масҳара кардани шуда, ба курсӣ ранг меомолад.
- Дӯсташ наздаш омада меғӯяд:
- Сорбон, ман...
- Донишҷӯи аввала ба курсӣ ишора карда меғӯяд:
- Ту аввал ин ҷо шин.
- Донишҷӯи дуюм:
- Сорбон, ман гуфтанӣ будам, ки...
- Донишҷӯи якум:
- Ту шин, шарм надор.
- Донишҷӯи дуюм ба курсӣ мешинад. Дӯсташ ба ханда даромада меғӯяд:
- Акнун гап зан.
- Сорбон, гуфтан меҳоҳам, ки ман имрӯз чинси туро пушидам...

ТАВАҚҚУХ

Донишгоҳи давлатии тиҷорати Тоҷикистон

барои ишғоли вазифаҳои зерин озмун эълон менамояд:

р/г	Муdiri кафедра	Дараҷа ва унвони илмӣ	Ҷой
	Иқтисодиёти ҷаҳон ва муносибатҳои байналмилалӣ	д.и. иқтисодӣ, профессор ё н.и.иқтисодӣ, дотсент, д.и. сиёсӣ, профессор ё н.и.сиёсӣ, дотсент	1
2.	Забони англисӣ ва робитаҳои байнифарҳангӣ	д.и.педагогӣ, профессор ё н.и. педагогӣ, профессор, д.и.филологӣ, профессор ё н.и. филологӣ, профессор	1
1. 3.	Системаи иттилоотӣ дар иқтисодиёт	д.и. иқтисодӣ, профессор ё н.и. иқтисодӣ, дотсент, д.и. физика-математика, профессор ё н.и. физика-математика, дотсент, д.и. техникаӣ, профессор ё н.и. техникаӣ, дотсент	1
2. 4.	Назарияи иқтисодӣ	д.и. иқтисодӣ, профессор ё н.и. иқтисодӣ, дотсент	1

р/г	Номгӯи кафедра	Вазифа	Ҷой
1.	Ҳукуки тиҷоратӣ ва зиддикоррупсионӣ	и.в. профессор	1
	Иқтисодиёти ҷаҳон ва муносибатҳои байналмилалӣ	и.в. дотсент	1
	Ҳукуки тиҷоратӣ ва зиддикоррупсионӣ	и.в. дотсент	1

Довталабон барои ширкат дар озмун ҳуҷҷатҳои зеринро пешниҳод менамоянд:

- ариза ба номи ректор оид ба ширкат дар озмун;
- нусхаи дафтарчаи меҳнатии тасдиқшуда;
- нусхаи дипломи таҳсилоти олии, номзадӣ ё докторӣ;
- парванда ва варақаи шахсӣ бо расм;
- тарҷумаи ҳол;
- тавсифнома аз ҷойи кор;
- рӯйхати асарҳои илмӣ-методӣ.

Ҳуҷҷатҳо барои озмун ишғоли вазифа бояд на кам аз 5 рӯз пеш аз оғози ҷаласаи Шӯрои олимони донишгоҳ ба котиби Шӯрои олимони пешниҳод карда шаванд.

Нишони: ш. Душанбе, к. Деҳотӣ 1/2, телефонҳо барон тамос: 234-85-46, 93-444-41-01, котиби Шӯрои олимони донишгоҳ

Ҳукумати Бруней Доруссалом бурсияҳои таълимиро дар донишгоҳҳо ва муассисаҳои таълимии зерини он кишвар дар риштаҳои гуногун пешниҳод менамояд:

1. University Brunei Darussalam – www.ubd.edu.bn
Маълумоти муфассал: (<http://mfa.gov.bn/PublishingImages/Pages/bdgs/bdgs2022/UBD%20%20Programmes%20Offer%20for%20BDGS%202022-2023.pdf>)
2. Kolej University Perguruan Ugama Seri Begawan – www.kupu-sb.edu.bn

Маълумоти иловагӣ: <http://mfa.gov.bn/PublishingImages/Pages/bdgs/bdgs2022/BDGS2022%20KUPU%20SB.pdf>
3. University Islam Sultan Sharif Ali – www.unissa.edu.bn

Маълумоти иловагӣ: <http://mfa.gov.bn/PublishingImages/Pages/bdgs/bdgs2022/UNISSA2022.pdf>
4. University Teknologi Brunei – www.utb.edu.bn

Маълумоти иловагӣ: <http://mfa.gov.bn/PublishingImages/Pages/bdgs/bdgs2022/UTB%20%20List%20of%20programmes%20UTB%20for%20July%202022-2023%20Academic%20Year.pdf>
5. Politeknik Brunei University – www.pb.edu.bn

Маълумоти муфассал: ([http://mfa.gov.bn/PublishingImages/Pages/bdgs/bdgs2022/PB%20%20Entry%20Requirements%20\(RE%20JUL%202022%20FOR%20MFA\).pdf](http://mfa.gov.bn/PublishingImages/Pages/bdgs/bdgs2022/PB%20%20Entry%20Requirements%20(RE%20JUL%202022%20FOR%20MFA).pdf))

Талаботи асосӣ чунин мебошад:

- Довталабон барои таҳсил дар зинаи бакалаврият ва диплом бояд синни аз 18 то 25 - сола ва барои зинаи магистр то 35- сола бошанд.
- Бурсия ва дигар намуди имтиёзхоро аз Ҳукумати Бруней надошта бошанд.
- Қоидаҳои кишвар ва талаботи бурсияхоро риоя намојанд.
- Тавсия дода намешавад, ки бо худ аъзои оила ва фарзандонашонро биёранд, зеро барои аъзои оила

ягон имтиёз пешбинӣ нагаштааст.

- Тавсия дода мешавад, ки полиси суғуртавии иловагӣ аз ҳисоби шахсӣ харидорӣ намојанд.
- Ба фаъолияти кории музднок ва корҳои сиёсӣ машғул нагарданд.

Бурсия чунин имтиёзхоро дар бар мегирад:

- Чиптаҳои ҳавопаймоӣ ба Бруней Доруссалом барои оғози таҳсил ва бозгашт ба кишвари донишҷӯ пас аз хатми муассисаи таълими.
- Ҳармоҳа 650 доллари Бруней (наздики 450 доллари ИМА) барои хароҷоти шахсӣ ва хӯроқа.
- То 500 доллари Бруней барои интиқоли бағоч аз Бруней пас аз хатми Донишгоҳ.
- Хобгоҳ дар дохили муассисаи таълимӣ.

Барои хонапури намудани ариза (application) ва гирифтани маълумоти пурра аз вебсайти <http://www.mfa.gov.bn/Pages/bdgs/bdgs2022.aspx>;

Аризаҳои дар Вазорати корҳои хориҷӣ ва ё мақоми масъул барои бурсияҳои кишвари довтолаб тасдиқшуда бояд то 15-уми феврари соли 2022 ба почтаи электронии applybdgs2022@mfa.gov.bn ирсол гардад ва пас аз гузаронидани имтиҳон ва ё суҳбат (имкон дорад) ҷиҳати муайян сохтани дониши онҳо ва ба қасоне, ки бурсия пешниҳод мешавад, тариқи почтаи электронӣ иттилоъ дода мешавад.

Дар натиҷаи суҳбати корманди намојандагӣ бо шахрвандони Тоҷикистон, ки дар Бруней тариқи бурсияи мазкур таҳсил кардааст, иттилоъ дода мешавад, ки маблағи моҳонаи аз ҷониби Бруней пешниҳодгардида метавонад барои хӯроқа ва дигар хароҷоти донишҷӯ кифоят накунад ва донишҷӯро зарур меояд аз ҳисоби худ хароҷот намојад.

Обуна ба ҳафтаномаи «Омӯзгор» барои соли 2022

Агар хоҳед, ки дар соли 2022 аз навгониҳои соҳаи маориф ва илм огоҳ бошед, амру фармониш ва дастурҳои вазири маориф ва илм ва асноди соҳаи маориф ва илм-ро саривақт дастрас намоед, аз таҷрибаи ҳамкасбон огоҳ гардед, таҷриба, андеша ва дархости худро пешниҳод карда тавонед, ба нашрияти дӯстдоштаи худ – «Омӯзгор» обуна шавед.

Нархи обуна барои як сол бо иловаи хидмати почта 149 сомонӣ 05 дирам

СУРАТҲИСОБИ МО

ДХ БДА ҶТ «Амонатбанк»

с/х 20202972200817101000

х/м 20402972316264

РМБ 350101626

РМА 010009400

Ба «Омӯзгор»

Муассисаи давлатии «Маркази барномаҳои байналмилалӣ»-и Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон иттилоъ медиҳад, ки Давлати Қатар «Фонди рушди Қатар» барои таҳсили шахрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соли таҳсили 2022-2023 бурсияҳои таҳсилӣ ҷудо намудааст.

Давраи бақайдгирӣ тариқи онлайн буда, маълумот оид ба стипендия, тартиби қабул ва қоидаҳои таълим дар вебсайти <http://qatarscholarships.qa/> мавҷуд аст.

Нишони: шаҳри Душанбе, кӯчаи М.Турсунзода, 47 (назди Алиф Сармоя).

Телефон: 2-23-23-59.

Почтаи электронӣ: mbb-2008@mail.ru

ЭЪТИБОР НАДОРАД

Шаҳодатномаи гумшудаи Т-АТУ №0266178, ки онро соли 2016 муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №35 ба номи Юсуфбеков Рустамбеки ноҳияи Шохмансури шаҳри Душанбе ба Ташев Билолиддин Муҳибуллоевич додааст, эътибор надорад.

Шаҳодатномаи гумшудаи АБ №099697 дар бораи хатми синфи 9, ки онро соли 1997 муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №23-и ноҳияи Шохмансури шаҳри Душанбе ба Содиқов Сирочиддин Ҷурабекович додааст, эътибор надорад.

Шаҳодатномаи гумшудаи АБ №0087931, ки онро соли 2005 муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №77-и ноҳияи Фирдавсии шаҳри Душанбе ба Бердиёрова Мунаввара додааст, эътибор надорад.

Шаҳодатномаи гумшудаи А №0046125 дар бораи хатми синфи 9, ки онро соли 2005 муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №63-и ноҳияи Шохмансури шаҳри Душанбе ба Нуров Саидқабар додааст, эътибор надорад.

Шаҳодатномаи гумшудаи А №008704 дар бораи хатми синфи 9, ки онро соли 1977 муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №23-и ноҳияи Фирдавсии шаҳри Душанбе ба Ҳошимова Ҳафиза Исмоиловна додааст, эътибор надорад.

Шиносномаи гумшудаи № А 02896554 ба номи Усмонова Наргис Кучаровна, ки онро ШВҚД - 2 дар ноҳияи Синои шаҳри Душанбе 08.01.2020 додааст, эътибор надорад.

Аҳли қалами нашрияти «Омӯзгор», маҷаллаҳои «Маърифати омӯзгор» ва «Маорифи Тоҷикистон» аз даргузашти рӯзноманигори шинохта Ҳокими АЗИЗ андухгин буда, ба аҳли оила ва хешону пайвандони марҳум ҳамдардӣ баён мекунад.

Сафобахши ғаҳон омӯзгор аст.

ОМӮЗГОР

Муассис: Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон

Почтаи электронӣ: omuzgor@inbox.ruСомонаи ҳафтанома: www.omuzgor-gazeta.tjСармуҳаррир
Ноилшоҳ НУРАЛИЗОДА

Ҳайати М. ИМОМЗОДА, Э. НАСРИДДИНЗОДА, Н. САИД, М. САЛОМИЁН, Г. ҒАНИЗОДА, Д. ҚОДИРЗОДА, таҳрир: Н. СОБИРЗОДА, Ф. РАҲИМӢ, А. МУРОДӢ (ҷонишини сармуҳаррир), Н. ОХУНЗОДА (котиби масъул)

Суроға: 734025, ш. Душанбе, х. Айни - 126, Телефонҳо: қабулгоҳ – 225-81-55, ҷонишини сармуҳаррир – 225-81-58, котибот – 225-81-57, муҳосибот – 225-81-61

«Омӯзгор» тахти рақами 0018/рз, аз 13.07.2015 дар Вазорати фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон аз нав номнавис шуда, тахти рақами 0110005977 дар Кумитаи андозаи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба қайди давлати гирифта шудааст. Нашрия ба хотири чандандешӣ маводе низ ба таъби мерасонад, ки идораи ҳафтанома метавонад бо муаллифони ҳамфикр набояд ва барои онҳо масъулият ба уҳда нагирад.

Навбатдори шумора

Ш. РАҶАБЗОДА

Ҳафтанома дар матбааи нашриёти комплекси «Шарқи озод» ба таъби расид. | Индекси обуна – 68850 | Адади нашр: 38268 | Насха | Тарроҳ: С. Ниязов | Ҳуруфчинон: С. Саидова ва Д. Забировна

Навиштаҳо ва суратҳои ба идораи ҳафтанома воридгашта ба ғарздорида намешаванд. Идораи ҳафтанома навиштаҳои дар ҳаҷми на бештар аз 4 саҳифаи компютери андозаи 14 (фосилаи 1,5) – и ҳарфи Times New Roman Tj. қабул менамояд.